

Sammanställning av remissinstansernas synpunkter

Tillväxtkommissionen för ett inkluderande och hållbart Malmö – Slutrapport

I denna sammanställning finns de inkomna synpunkterna på Tillväxtkommissionens slutrapport presenterade. Först kommer remissinstansernas övergripande synpunkter på rapporten. Därefter presenteras remissinstansernas synpunkter på slutrapportens fem områden med 54 åtgärdsförslag. Sammanställningen följer slutrapportens struktur.

Innehållsförteckning

Sammanställning av remissinstansernas synpunkter	1
1. Remissförfarandet	2
2. Övergripande synpunkter på rapporten	3
3. Synpunkter per område och åtgärdsförslag	9
3.1 Näringsliv och entreprenörskap	9
3.1.1 Övergripande kommentarer	9
3.1.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 1-12	10
3.2 Köpenhamn/Danmark och norra Tyskland	23
3.2.1 Övergripande kommentarer	23
3.2.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 13-23	23
3.3 Arbetsmarknad	30
3.3.1 Övergripande kommentarer	30
3.3.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 24-31	30
3.4 Utbildning	42
3.4.1 Övergripande kommentarer	42
3.4.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 32-46	44
3.5 Kommunal verksamhet och organisation	70
3.5.1 Övergripande kommentarer	70
3.5.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 47-54	70

1. Remissförfarandet

Tillväxtkommissionen för ett inkluderande och hållbart Malmö överlämnade sin slutrapport *Malmö. En stad, två berättelser.* till kommunstyrelsen i Malmö i maj 2023. Kommunstyrelsen beslutade den 7 juni 2023 att, utan eget ställningstagande, skicka slutrapporten på remiss till stadens nämnder och bolag. Under remisstiden juni-december 2023 har yttrande inkommit från följande nämnder och bolag:

- **Arbetsmarknads- och socialnämnden.** Beslut 2023-11-30 §342. Särskilt yttrande (V). Särskilt yttrande (M). Särskilt yttrande (SD).
- **Fritidsnämnden.** Beslut 2023-11-21 § 176.
- **Funktionsstödsnämnden.** Beslut 2023-11-27 §121.
- **Förskolenämnden.** Beslut 2023-11-22 §153. Särskilt yttrande (M).
- **Grundskolenämnden.** Beslut 2023-11-29 §181.
- **Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.** Beslut 2023-11-22 §181.
- **Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden.** Beslut 2023-11-30 §131.
- **Kulturnämnden.** Beslut 2023-12-20 §139.
- **Miljönämnden.** Beslut 2023-11-14 §186. Reservation (V).
- **Revisorskollegiet** avstår från att yttra sig över remissen. Beslut 2023-08-30 §93.
- **Service-nämnden.** Beslut 2023-11-29 §94. Särskilt yttrande (V).
- **Stadsbyggnadsnämnden.** Beslut 2023-11-16 §287. Reservation (M+C). Särskilt yttrande (V).
- **Tekniska nämnden.** Beslut 2023-10-26 §216.
- **Valnämnden** avstår från att yttra sig. Beslut 2023-08-23 §42.
- **Överförmyndarnämnden** avstår från att yttra sig. Beslut 2023-11-27 §143.
- **Boplats Syd AB.** Remissyttrande 2023-11-15.
- **Malmö Incubator (Minc).** Remissyttrande 2023-12-08.
- **MKB Fastighets AB.** Remissyttrande 2023-12-08.
- **Parkering Malmö.** Remissyttrande 2023-12-06.

2. Övergripande synpunkter på rapporten

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att förslagen har potential att medföra positiva ekonomiska effekter för nämnden och staden i sin helhet. Nämnden bedömer att förslagen som syftar till förbättrade villkor för näringslivet, en växande arbetsmarknad genom ökad integration i Öresundsregionen, att fler elever ska klara sin utbildning och att arbetslösa malmöbor ska närma sig arbetsmarknaden, kan bidra till en ökad och hållbar tillväxt och en förbättrad arbetsmarknad. Nämnden bedömer att förslagen kan bidra till att öka malmöbors möjligheter till självförsörjning, vilket i sin tur kan medföra minskade kostnader för ekonomiskt bistånd. Nämnden ser positivt på att kommissionen har beaktat ett jämställdhets- och antidiskrimineringsperspektiv inom ramen för förslagen avseende utbildning och arbetsmarknad. Detta i syfte att särskilt stärka kvinnors förutsättningar på arbetsmarknaden och möjligheter till självförsörjning.

Fritidsnämnden betonar att denna typ av gemensamt kunskapsunderlag är positivt för staden i stort. Nämnden konstaterar att rapporten saknar referenser till arbetet med Agenda 2030.

Funktionsstödsnämnden är positiv till merparten av de åtgärdsförslag som föreslås i rapporten.

Förskolenämnden ser det som positivt att slutrapporten sätter ord på och konkretiserar Malmös potential och utmaningar samtidigt som rapporten pekar på realiserbara åtgärder för att undanröja hinder för tillväxt, sysselsättning och självförsörjning.

Grundskolenämnden ser kommissionens beskrivning av Malmös utmaningar som en tudelad stad och kommissionens fokus på att konsolidera och överbygga detta med en bred palett av åtgärder som värdefull. Nämnden värdesätter kommissionens arbete och rekommendationer. Internationell forskning inom skolområdet visar att olika strukturella faktorer såsom socioekonomisk bakgrund, föräldrarnas utbildningsnivå, elevens kön och födelseland har avgörande betydelse för elevers lärande och framtidsutsikter. En inkluderande tillväxt och förbättrade levnadsvillkor i staden är därmed av stor vikt för grundskolenämnden och förvaltningens arbete med att uppnå en hög måluppfyllelse för verksamhetens elever. Grundskolenämnden och förvaltningen har en viktig roll att spela och en indirekt påverkan på näringslivets förutsättningar genom att bidra till en god kommunal service med likvärdig tillgång till skolor av god kvalitet. Nämnden lyfter vikten av att rätt

förutsättningar ges för att kunna arbeta långsiktigt för tillväxten för alla stadens medborgare. Nämnden saknar tydliga anvisningar kring vilka resurser och kompetenser kommissionens uppdrag kräver av förvaltningen. Vidare menar nämnden att rapportens ambition att använda malmökommissionen som grund borde ha varit mer konkret kring kommunens arbete för ökad jämlikhet och minskad segregation. För att skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt krävs en sammanhållen stad som ger alla barn och unga goda möjligheter att utvecklas. Rapporten borde tydligare formulera hur detta arbete ska bedrivas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till

Tillväxtkommissionens slutrapport i sin helhet. Nämnden anser att det är mycket positivt att staden fortsätter att fokusera och förstärka åtgärder som ska rusta Malmöbor för såväl sysselsättning som självförsörjning. Det är en central och viktig fråga för att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar tillväxt. För Tillväxtkommissionens arbete har utbildningens betydelse för att skapa förutsättningar för en inkluderande och hållbar tillväxt varit en central fråga vilket nämnden instämmer i. Individens möjlighet till självförsörjning och samhällets kompetensförsörjning är två stora samhällsutmaningar där gymnasieskola och vuxenutbildning spelar en avgörande roll. Att bidra till att fler Malmöbor ska kunna lämna försörjningsstödsberoende och gå vidare till sysselsättning är en av de enskilt viktigaste frågorna för staden som helhet. Det är vidare positivt att detta har skett i form av en bredare satsning där man inkluderat kompetens och erfarenheter från centrala aktörer och flera olika delar av samhället. Som Tillväxtkommissionen lyfter är det viktigt att säkerställa gemensamma mål vilket ökar möjligheterna att nå effekt i insatserna på ett långsiktigt sätt. Vidare krävs det ett gemensamt åtagande bland flera aktörer i staden. Detta gäller framför allt med koppling till sömlösa övergångar i form av tidiga insatser i skolan och arbete med studie- och yrkesvägledning. Vidare krävs det ett förvaltningsövergripande samarbete att tillgodose arbetsplatsförlagda praktikplatser inom organisationen. Det krävs också en tydlighet i kommande arbete vad gäller roll- och ansvarsfördelning för att nå framgång på längre sikt. Nämnden anser att det finns en otydlighet kring hur kommissionens arbete ska förankras i förvaltningar och verksamheter och hur en samverkan ska se ut mellan förvaltningar och övriga aktörer.

Tillväxtkommissionens beskrivning av den kommunala vuxenutbildningen är begränsad. Det bör förtydligas att det även innefattar utbildning på grundskolenivå och gymnasienivå, såväl enstaka kurser som yrkespaket. Det finns även utbildningar för de med särskilda behov. Vidare erbjuds det även yrkeshögskoleutbildning. Det bör även framkomma att enligt Skollagen ska utbildningen utgöra en bas för den nationella och regionala

kompetensförsörjningen och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden konstaterar att rapporten har ett flertal fokusområden vad gäller hållbar tillväxt. För hälsa-, vård- och omsorgsnämnden är det i första hand utbildningsåtgärderna som bedöms ha bäring på nämndens verksamheter. Nämnden bedömer att insatserna behöver följas upp och utvärderas som helhet vilket kräver organisatoriska resurser. De olika nämnderna kan också gynnas av en prognos kring insatsernas kostnad i närtid.

Kulturnämnden finner rapporten omfattande och välskriven och att den belyser stadens utmaningar på ett intressant sätt utifrån rubriken och perspektivet *En stad, två berättelser*. Nämnden delar bilden av den utmaning som målas upp i de inledande avsnitten om en tudelad stad, risken för parallella verkligheter och behoven av att arbeta för en inkluderande och inte minst hållbar tillväxt. Kulturnämnden önskar upplysa kommunstyrelsen om att nämnden nyligen har antagit en remissversion av ett nytt kulturstrategiskt program för Malmö för åren 2024 - 2030. Programmet är för närvarande på remiss hos berörda nämnder och bolag i staden. Den övergripande målsättningen är att kulturnämndens arbete, i samverkan med andra delar av staden och genom kulturen, bidrar till ett hållbart Malmö. Det finns en stor potential i det snabbt växande Malmö och kulturen spelar en central roll i den hållbara stadsutvecklingen. Kulturen bidrar till attraktivitet, kreativitet och tillväxt och lockar människor att söka sig till och verka i Malmö. Samtidigt bidrar kulturen kompensatoriskt för att motverka konsekvenserna av ojämlika uppväxtvillkor och socioekonomiska förutsättningar. Det kulturstrategiska programmet fångar med sina två huvudinriktningar ”Vi bygger en stad” och ”Vi är en stad” därmed ett liknande behov av att konsolidera en helhet där framgångar kopplat till ena berättelsen förutsätter förflyttningar också i den andra. Kulturnämnden anser att flera av de åtgärdsförslag som lyfts inom områdena *Näringsliv och arbetsmarknad, Utbildning och Kommunal verksamhet och organisation* ligger väl i linje med programmets skrivningar om att gynna kulturskapares och kreatörers villkor, samt att värna och stärka förutsättningar för det kulturella och kreativa ekosystemets olika aktörer i stadsomvandlings- och stadsutvecklingsprocesser. Ett gott företagsklimat som också tar hänsyn till kultur- och nöjeslivets aktörer gynnar alla de positiva spin-off effekter som beskrivs under avsnittet *Den mångfacetterade betydelsen av entreprenörskap*. I direktiven, bilaga 1, anges att kommissionen under avsnitt resiliens och näringslivsstruktur ska analysera Malmös förutsättningar som regional motor för grön tillväxt. Nämnden anser att området är bristfälligt belyst i

slutrapporten. Kulturnämnden anser som avslutande medskick, att nämnden framöver behöver involveras i relevanta delar i genomförandet av de åtgärdsförslag som kommunstyrelsen slutligen väljer att gå vidare med.

Miljönämnden hade velat se ett tydligare ekologiskt perspektiv och fler förslag som syftar till att utveckla näringsliv och den lokala ekonomin för att möjliggöra Malmös gröna omställning. Miljönämnden ser utvecklingen av Malmös ekonomi, företagande och innovation som central för möjligheterna att nå miljömålen där bland annat omställningen till en cirkulär ekonomi har en stor potential att minska resursanvändningen och därmed begränsa klimat- och miljöpåverkan samtidigt som nya arbetstillfällen skapas. För att Malmö ska kunna växa klimatsmart och leda den gröna omställningen är det viktigt med säkerställandet av ett leveranssäkert energisystem samt rimliga och förutsägbara energipriser för grön energi i södra Sverige. Det är därför av vikt att Malmö stad arbetar vidare med dessa frågor ur ett lokalt, regionalt, nationellt och internationellt perspektiv.

Servicenämnden ställer sig generellt positiv till de förslag som presenteras i rapporten och menar att de kan bidra till en mer inkluderande utveckling. Nämnden saknar dock en tydlig koppling till Agenda 2030 samt exempel på hur framtida tillväxt i Malmö kan gå hand i hand med den gröna omställningen. Nämnden välkomnar därför Malmö stads kommande arbete med att ta fram ett nytt näringslivsprogram för en hållbar och inkluderande tillväxt, där dessa frågor kan ges större utrymme.

Stadsbyggnadsnämnden anser att slutrapporten utgör en intressant genomgång av kunskapsläget kring sysselsättning och näringsliv med ett tydligt ekonomiskt tillväxtperspektiv. Stort fokus ligger på näringslivetablering och arbetstillfällen för personer som saknar högre utbildning för en inkluderande utveckling. De åtgärdsförslag som lämnas är i enlighet med direktiven grundade i insatser som kommunen kan påverka. Stadsbyggnadsnämnden anser att slutrapporten tar upp angelägna frågor men att några övergripande perspektiv saknas och bör stärkas i det vidare arbetet. I rapporten hänvisas till *Klimatomställning Malmö* för de ekologiska dimensionerna av hållbar utveckling och *Kommission för ett socialt hållbart Malmö* för de sociala perspektiven. Dock kan de tre dimensionerna inte skiljas åt helt när det handlar om hållbar utveckling. Grön omställning är en avgörande del av utvecklingen av gamla och framtida näringar och detta perspektiv behöver lyftas i förhållande till tillväxt och sysselsättning. Agenda 2030, som integrerats i Malmö stads budget och kommunfullmäktigemål, skulle kunna utgöra tydligare ramar för uppdraget och de åtgärder som föreslås. Perspektivet Malmö som attraktiv stad att leva och

verka i kan stärkas ytterligare. Rapporten pekar på den strukturomvandling som skett (och sker) samt städer som produktions- och konsumtionsmiljöer. Malmö som attraktiv stad för boende och näringsliv är mycket mer än produktion och konsumtion. Det krävs ett helhetstänk kring Malmö som attraktiv stad med fokus på tillräckliga och adekvata bostäder, plats för näringslivet, bra skolor, goda möjligheter för person- och godstransporter, gröna och rekreativa miljöer, osv. Samtidigt är det viktigt att lyfta Malmös roll regionalt och nationellt som motor för utvecklingen i Skåne. Då krävs samverkan med både näringsliv och grannkommuner, samt regionala och statliga insatser. Slutsatser och lärdomar från *Kommissionen för ett hållbart Malmö* skulle kunna spelas in i Tillväxtkommissionen på ett tydligare sätt. Kopplingarna mellan kommissionerna är svaga och otydliga. Båda kommissionerna är viktiga och innovativa men de behöver tänkas ihop. Stadsbyggnadsnämnden anser vidare att fokus bör vara mer på kommunen som möjliggörare och partner snarare än kommunen som myndighetsutövare. De åtgärder som föreslås utgår till stor del från kommunen som myndighet snarare än samarbetspartner. Kommunens uppdrag handlar också om att gå före och visa vägen, vara en förebild, samarbeta med näringsliv, civilsamhälle och akademi och andra myndigheter samt att skapa långsiktigt stabila förutsättningar. Kommunen har en roll som både myndighetsutövare, samarbetspartner och som inspiratör, inte minst för att skapa förutsättningar för hållbar utveckling.

Boplats Syd är positiva till den omfattande rapporten och känner igen den problematik som presenteras angående bostadsfrågor. Boplats Syd välkomnar hur rapporten belyser vikten av att inkludera och samverka med näringslivet och andra ickekommunala verksamheter. Bolaget ser att det kommunala bostadsbolaget MKB tar ett stort ansvar för att säkerställa att personer utan egen försörjning har någonstans att bo. Bolaget menar att det behövs ett gemensamt arbete för att få fler privata hyresvärdar att ta ett större samhällsansvar. Som kommunalägt bolag men med samarbetsavtal med en stor grupp privata hyresvärdar kan Boplats Syd vara ett viktigt verktyg i det arbetet.

Minc anser att Tillväxtkommissionens slutrapport är välformulerad och innehåller viktiga frågeställningar som är relevanta för både Mincs verksamhet såväl som för att Malmö och regionen ska tillvarata den potential som finns för att driva både tillväxt och utveckling. Sammanfattningsvis är Minc positivt inställd till Tillväxtkommissionens slutrapport. Minc anser att förslagen kan bidra till att skapa en mer inkluderande och hållbar tillväxt i Malmö. Inledningen ger en god bild över rapportens bakgrund, processen och dess framtagande, relevanta avgränsningar samt en översikt av nuläget med hänsyn

till Malmös kontext. Minc anser att bilden speglar väl den realitet som dess verksamhet möter, samt de utmaningar som entreprenörer står inför. Bolaget lyfter avslutningsvis en generell kommentar. Några av de åtgärdsförslag som tagits fram ligger väl i linje med Mincs befintliga strategi men givet de förutsättningar Minc har önskar bolaget tydlighet från Malmö stad om förväntningar på Mincs verksamhet utifrån de av staden prioriterade områden från Tillväxtkommissionens förslag. Minc kan därefter ge besked på vad som kan göras och om bättre förutsättningar behövs.

MKB önskar lyfta fram vikten av att de åtgärder som Tillväxtkommissionen föreslår utformas och genomförs med ett brett geografiskt fokus. De bostadsområden där målgruppen för respektive insats faktiskt bor, bör utgöra utgångspunkt i både utformningen och genomförandet av insatser. MKB vill vidare föreslå att i de fall då en lokalisering utanför stadens centrum är möjlig, bör det övervägas. MKB ställer gärna sin lokalkännedom och sin kontakt med sina hyresgäster till förfogande för att underlätta en sådan utlokalisering av insatser. Bolaget menar att det skulle utgöra en naturlig del i de områdesstrategier som tagits fram för samtliga bostadsområden där bolagets över 65 000 hyresgäster bor. MKB har även kommersiella lokaler i sitt bestånd runt om i Malmö som skulle kunna vara lämpliga för delar av de verksamheter som föreslås.

Parkering Malmö anser att rapporten är välskriven och att den innehåller mycket intressant fakta som kan gagna informerade beslut. Bolaget tycker att rapporten synliggör på ett tydligt sätt behovet av en komplex samverkan mellan stad och näringsliv samt att det är av stor vikt att skapa förutsättningar för ett gemensamt långsiktigt helhetsperspektiv. Bolaget anser vidare att det är mycket bra med konkreta förslag. Detta skapar tydlighet och ger förutsättningar för handlingsberedskap. En svaghet hos rapporten är att den begränsas till att starta där grundskolan tar slut. En viktig förutsättning för att skapa hållbar tillväxt långsiktigt är att ge Malmös barn en trygg uppväxtmiljö med förutsättningar för delaktighet. Att bygga tillit hos den unga befolkningen genom att erbjuda en förstklassig skolgång med god fysisk miljö och närvarande kompetenta vuxna lägger grunden för ett hållbart samhälle. Parkering Malmö anser att ytterligare en viktig faktor att beakta är att samtliga föreslagna åtgärder behöver synkroniseras med åtgärder kopplade till ekologisk och social hållbarhet - så att åtgärder där samtliga tre hållbarhetsdimensioner innefattas prioriteras.

3. Synpunkter per område och åtgärdsförslag

3.1 Näringsliv och entreprenörskap

3.1.1 Övergripande kommentarer

Arbetsmarknads- och socialnämndens bedömning av åtgärdsförslagen avseende näringsliv och entreprenörskap (förslag 1–12) är att nämnden ställer sig generellt positiv till förslagen som syftar till att understödja och ytterligare stärka den starka utvecklingen av Malmös privata näringsliv samt att underlätta för fler av stadens invånare att ta del av tillväxten genom sysselsättning och företagande.

Kulturnämnden anser att området över lag saknar hur Malmö ska göra omställningen mot en grönare och mer klimatvänlig stad genom att stimulera förutsättningarna för grön tillväxt. I de inledande avsnitten saknas beskrivningar avseende det kreativa ekosystemet, med kultur- och nöjesliv i spetsen, som varit bidragande faktor till Malmös växande attraktivitet under 2000-talet. Till exempel har det kreativa ekosystemet bidragit starkt till att hotell och restaurangverksamhet har varit en av de snabbast växande branscherna i Malmö de senaste 10 åren. Likaså har det kreativa ekosystemet bidragit till att Malmö har blivit attraktivt för både företag och människor att flytta till Malmö. Det gäller såväl etableringen av huvudkontor som hela spelindustrin. Tillgången till lokaler men också god kommunal service är naturligtvis viktigt, men strategierna framåt behöver ta ett bredare grepp. Om förutsättningar för det kreativa ekosystemet att blomstra i staden försämras kommer det på sikt påverka möjligheten att attrahera personal och talanger till Malmö. Kulturnämnden anser att det kreativa ekosystemet betydelse ska lyftas i det kommande framåtriktade arbetet som del av arbetet med en attraktiv stad men också för företagets möjligheter att attrahera kompetens. För att stärka unga kreatörer och kulturskapares möjlighet att driva företag och ta sig in i kulturbranschen driver kulturförvaltningen inkubatorverksamhet i ännu liten skala. Under 2024 fortsätter planeringsarbetet inför realiseringen av kulturnämndens nya mötesplats i Hyllie i kvarteret Embassy of Sharing. Hyllie är en strategiskt vald placering då utbudet av annan kreativ och kulturell verksamhet i området är begränsad. En annan viktig insats är kulturinkubatorn Stapln:Lab som också bidrar till att kulturaktörer lyfts in i det samlade ekosystemet. Kulturnämnden instämmer i rapportens förslag och analys att olika typer av inkubatorverksamhet behövs och att man behöver utveckla

start-up verksamhet i flera delar av staden med möjlighet till samlokalisering på stadsdelsnivå. Det kreativa ekosystemet kommer sannolikt ha stor betydelse för om man ska lyckas med satsningar på start up district.

Minc ser positivt på förslaget om att skapa förutsättningar för nya företagskluster i en större geografi. Minc stöttar flera av de kluster som redan finns i Malmö. Minc har under åren stöttat entreprenörer genom affärscoaching i olika program. I detta arbete kan Minc behöva stöd från andra sektorer för att bättre göra urval av vilka som erhåller stöd och antas till programmen. Minc har primärt arbetat med tillväxtföretag, teknikdrivna startups och scale-ups, men ser potential att bidra till att öka den sociala multiplikatoreffekten för Malmö genom närmare samarbete och ökad samverkan med Malmö universitet. Minc bygger vidare på de erfarenheter och den kunskap som skapats genom att lyckosamt utvecklat lösningar för riskvilligt kapital i tidig fas. Framgent kan Minc även ta en tydligare roll i relation till andra aktörer och driva arbetet med att öka tillgången till kapital i senare fas, särskilt Series A (Målet med en så kallad A-runda är att fortsätta utveckla verksamheten och optimera produkten/tjänsten samt ofta bevisa att det finns lönsamhet. I dessa rundor är det ofta summor mellan 5-20 mkr)

3.1.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 1-12

1. Arbeta med kontinuerlig kartläggning och analys av ramvillkor för hela näringslivet

Malmö stad bör kontinuerligt kartlägga och analysera ramvillkor och grundläggande förutsättningar för befintligt och potentiellt näringsliv i staden. Det handlar om hur kommunen arbetar med bland annat planering, etableringstillstånd, markupplåtelse och bygglov. Inför som en standardåtgärd att genomföra konsekvensanalyser för olika delar av näringslivet inför beslut och strategiska vägval. Det har att göra med kommissionens övergripande observation om att Malmö har två berättelser och att det finns ett behov av att i alla led ta hänsyn till hur kommunens arbete kopplar an till respektive del av Malmö. Malmö stad bör analysera och kontinuerligt bygga upp ackumulerad kunskap kring på vilket sätt man arbetar och kan arbeta för att nå fler delar av näringslivet och fler potentiella entreprenörer i fler delar av staden.

Kulturnämnden menar att rapporten belyser att många av de ramvillkor för företagande, entreprenörskap och näringslivet i stort styrs av nationella regelverk och lagar som Malmö som kommun har begränsad rådighet över. På nationell nivå har det i olika utredningar synliggjort att de offentliga stödsystem som finns är dåligt anpassade för företag inom kulturella och kreativa branscher. Detta blev särskilt tydligt under Covid-19 som fick till följd att de

aktörer som driver sitt företag ofta i kombination med anställning och exempelvis offentligt kulturstöd var särskilt hårt drabbade. Nämnden anser att staden ska vara aktiv i sitt påverkansarbete gentemot regering och riksdag för att med hänsyn tagen till dessa branscher, utveckla de statliga stöd som ges inom rådgivning, kapitalförsörjning och innovation samt att stärka samarbetet mellan de olika samhällsnivåerna statligt, regionalt och lokalt. Intentionen att stärka de generella insatserna och ramvillkoren för entreprenörskap och företagande är god. Inte bara den mer näringslivsliknande delen av kulturella och kreativa branscher gynnas av utveckling mot enklare regelverk, processer kring tillståndsgivning etc., utan i princip alla kulturaktörer. Nämnden uppmärksammar vikten av att löpande analysera konsekvenserna för de specifika behov kan finnas inom de kulturella och kreativa branscherna. Ett exempel på sådan lokal tidigare mismatch mellan ny bransch – spelbranschen - och existerande stödsystem beskrivs i rapporten. Nämnden tillstyrker åtgärdsförslaget med tillägget att särskilda konsekvensanalyser kan komma att behöva göras för kulturella och kreativa branscher.

Miljönämnden är positiv till andemeningen som finns i flera av kommissionens åtgärdsförslag om att kommunen bör underlätta för företag genom att skapa enkla processer och ge gott stöd och service inför till exempel tillståndsgivning och tillsynsutövning. Nämnden anser också att kommunens bemötande är viktigt för att skapa goda kontakter till företagen och bidra till ett gott företagsklimat. Att skapa enkla processer och arbeta mot ett förbättrat bemötande är något som kommunen kontinuerligt behöver arbeta för.

Serviceämnden instämmer helt i att Malmö stad bör kartlägga och analysera ramvillkor och grundläggande förutsättningar för befintligt och potentiellt näringsliv i staden samt införa en standardåtgärd att genomföra konsekvensanalyser inför beslut och strategiska vägval. Nämnden understryker vikten av att staden och förvaltningar inkluderar Företagslotsen i kartläggningar och konsekvensanalyser. Företagslotsen är en funktion på Kontaktcenter utifrån uppdraget om utökad service till näringslivet. Företagslotsen ger företagare och potentiella företagare svar på frågor och en överblick över eventuella tillstånd de behöver för sin verksamhet. Företagslotsen är örat mot marken, har en samlad kompetens och väluppbyggd samverkan med stadens förvaltningar i det operativa och en lokal närvaro i staden.

Stadsbyggnadsnämnden konstaterar att de ramvillkor som räknas upp i förslaget är planering, etableringstillstånd, markupplåtelse och bygglov. Här föreslås att införa konsekvensanalyser för olika delar av näringslivet inför beslut och strategiska vägval som en standardåtgärd. Nämnden anser att denna

åtgärd kan införas, men vill betona att konsekvensanalysen behöver ta hänsyn till en rad faktorer utifrån olika dimensioner av hållbarhetsperspektiv. I övrigt är det är något otydligt vad denna åtgärd konkret syftar till. Nämnden menar att det är viktigt med en genomgående hög servicenivå till alla företag och entreprenörer vad gäller planer, mark, tillstånd och tillsynsärenden. För en hållbar tillväxt och ett bra samarbetsklimat med näringslivet är det dock minst lika viktigt att kommunen ställer tydliga krav på till exempel klimat och social hållbarhet.

Tekniska nämnden menar att det är viktigt med en genomgående hög servicenivå till alla företag och entreprenörer vad gäller planer, mark, tillstånd och tillsynsärenden. För en hållbar tillväxt och ett bra samarbetsklimat med näringslivet är det dock minst lika viktigt att staden ställer tydliga krav på till exempel klimat och social hållbarhet.

2. Arbeta för flexibla detaljplaner och mångfald i användning av byggnader och lokaler

En faktor som bidrar till att entreprenörskapets potential ska realiseras handlar om att entreprenörer har tillgång till lokaler och att det finns utrymme att testa och experimentera med bärkraften i olika verksamheter i olika delar av staden. Detaljplaner och regler (och tillika tillämpning av regelverk) för användning av byggnader och lokaler kan på detta sätt hämma lokalt företagande och kan, ur ett makroperspektiv, även hämma entreprenörskapets experimentella funktion. En del av att tillvarata den potential som finns i Malmös mångfald handlar om att skapa förutsättningar för just mångfald inom företagande och mångfald i experimenterande av verksamheter och affärsidéer. Flexibla detaljplaner och tillåtande av mångfald och flexibilitet i användning av lokaler och byggnader utgör en viktig del av dessa förutsättningar. Forskaren Ed Glaeser menar att dessa perspektiv är särskilt betydelsefulla för det mer "alldagliga" entreprenörskapet långt från det högprofilerade teknikbaserade företagandet. Något tillspetsat uttrycker han det på följande sätt: "An exciting mixed-use neighbourhood can be one of the best gifts of urban entrepreneurship. In the US, we regulate the entrepreneurship of the poor far more than we regulate the entrepreneurship of the rich. The rich innovate in cyberspace, which is largely a regulation free zone. The poor innovate on the ground, in real things, and local government rules micromanage the physical." Även om detta är tillspetsat sätter det fingret på att regelverk och tillämpning av regelverk i en kommun utgör en viktig aspekt av en av förutsättningarna för entreprenörskapet i en stad.¹

Fritidsnämnden betonar vikten av att skapa goda förutsättningar för Malmös civilsamhälle att utvecklas. Anpassade lokaler med låga kostnader är en

¹Detta betyder inte att Malmö stad bör släppa kontrollen av stadsbilden i form av t.ex. estetik och arkitektur, men att man bör verka för att mångfald och vara tillåtande när det gäller användningsområden av lokaler.

förutsättning för många organisationer och Malmös föreningsliv. Idag är möjligheten att hitta lokaler för dessa aktörer begränsade. Ett rikt och varierat civilsamhälle möjliggör för meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter för malmöborna som i sin tur exempelvis bidrar till ökade sociala sammanhang, ökad trygghet och en god folkhälsa.

Funktionsstödsnämnden är positiv till åtgärdsförslaget ”arbeta för flexibla detaljplaner och mångfald i användning av byggnader och lokaler” och menar att förslaget kan ge positiva effekter även inom andra områden än näringsliv och entreprenörskap. Det hade exempelvis potentiellt möjliggjort att fler byggnader varit möjliga att nyttja till daglig verksamhet eller andra områden som faller inom nämndens ansvar.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden konstaterar att rapporten föreslår att staden ska arbeta för flexibla detaljplaner och mångfald i användning av byggnader och lokaler. Nämnden tillstyrker detta förslag och efterfrågar att nämndens behov av lokaler tas i beaktande även framöver när detaljplaner utarbetas.

Kulturnämnden önskar uppmärksamma kommunstyrelsen på den satsning som nu bedrivs i samarbete mellan flera förvaltningar under namnet Kulturlots. Nämndens samarbete med stadens förvaltningar och privata fastighetsaktörer för in ett tydligt kulturperspektiv i stadsplaneringsprocessen, bidrar till att bereda plats för kultur i exploaterings- och omvandlingsområden samt möjliggör samlokalisering och samutnyttjande av lokaler i staden. Lotsen har en viktig roll för att sammanföra aktörer i ett område, stötta kulturaktörer och samverka med fastighetsutvecklare för att möjliggöra för kulturens långsiktiga utveckling i området. Satsningen är inspirerad av motsvarande Företagslots och ligger i linje med åtgärdsförslaget om en mer flexibla användning av byggnader och lokaler som bidrar till en diversifierad stad. Nämnden tillstyrker förslaget. Nämnden anser att tillämpningen av mer flexibla detaljplaner, i synnerhet om också bygglov inkluderas, skulle väsentligt förbättra förutsättningarna för det kreativa ekosystemet.

Stadsbyggnadsnämnden anser att syftet att ta tillvara Malmös mångfald och potential är gott, men att det är osäkert om en generell regel att införa flexibla detaljplaner är bra. Det är oklart vilken typ av flexibilitet som åsyftas, att möjliggöra för olika typer av verksamheter eller att kunna bebygga större andelar av planen. Generellt kan sägas att flexibla detaljplaner gällande användning kan bidra till att detaljplaner håller över en längre tid och bättre svarar upp mot marknadens behov i nuläget. Dock kan detaljplaner som styrinstrument som i exempelvis kulturljudszonen i Sofielund (för att främja

kultur och näringsliv framför bostäder) förlora sin kraft. Detaljplaner har också en viktig funktion för att säkra effektiv markanvändning, gestaltningskrav och olika samhällskrav. Otydlighet i detaljplanen kan leda till desto fler utredningar i bygglovsskedet. Frågan behöver utredas närmare.

Tekniska nämnden delar uppfattningen att detaljplaner bör tillåta en flexibel användning av lokaler, framför allt ur resurshushållningssynpunkt, men menar samtidigt att detaljplaner bör vara tydliga vad gäller gestaltning och avvägningen mellan olika samhällskrav.

3. Fortsätt arbetet med att förbättra det lokala företagsklimatet och förenkla regelverk

Malmö stad arbetar med att förbättra företagsklimatet, t.ex. genom utbildningar, bemötande, och förbättrade processer för tillståndsgivning och digitalisering. I Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimat i svenska kommuner år 2022 hamnade Malmö på totalrankingen 174 av Sveriges 290 kommuner. Som referens hamnar Stockholm på plats 90 och Göteborg på plats 195. Svenskt Näringslivs ranking är inte perfekt men ger en fingervisning och utgångspunkt för fortsatt arbete. Kommissionen rekommenderar att Malmö stad fortsätter att kontinuerligt arbeta med att förbättra företagsklimatet och förenkla regelverk. Kommissionen betonar att det är en viktig del av ramvillkoren för det lokala näringslivet såväl som för entreprenörskap och något som Malmö stad har rådighet över. Målet ska vara en tillåtande och uppmuntrande stad som främjar entreprenörskap och experimenterande i alla delar av näringslivet, och har flexibla och enkla regelverk. Kommunen arbetar idag med företagslots som är en form av samordningsfunktion ("one stop shop") gentemot företag. Tillväxtkommissionen bedömer att detta är ett arbete i rätt riktning. Erfarenheter från Svenskt Näringslivs undersökningar visar att bemötande och process också är viktiga delar. Den som samordnar processen måste ha förståelse för företagarens perspektiv, åta sig att personligen följa ärendet från början till slut samt ha intern förankring med tydligt mandat att driva ärendet framåt. Malmö stad bör också beakta inkludering och arbeta för att tillgängliggöra tjänster för individer med bristande kunskaper i svenska och med lägre digital kompetens och erfarenhet. Ett led i detta kan vara att verka för ökad lokal närvaro av denna form av service, inte minst i de delar av staden med hög andel personer som står långt från arbetsmarknaden.²

Miljönämnden anser att på detta vis förenkla för verksamhetsutövare att navigera i regelverken är viktigt men att förenkla genom avregleringar på kommunal nivå, eller att verka för avregleringar på nationell nivå, är något som miljönämnden anser behöver föregås av försiktighet och noggranna

² Se till exempel kunskapsunderlagsrapporten *Integration i städer med en omfattande diversitet i befolkningen* för en diskussion om olika aspekter på service som fungerar i en stad med stor etnisk mångfald:

konsekvensutredningar för att undvika oönskade effekter såsom att oseriösa eller olagliga verksamheter får lättare att fuska eller att använda sitt företag för att dölja annan verksamhet.

Service nämnden delar Tillväxtkommissionens bild av hur samordningsfunktionen behöver utvecklas när det gäller både process och bemötande. Företagslotsen finns idag på Kontaktcenter och erbjuder service på telefon och mejl, men även genom videosamtal och besök. Funktionen samordnar företagsärenden mot olika förvaltningar och ansvarar för och håller samman serviceprocessen genom att fånga glapp i den kommunala processen och dess beslutsvägar. Företagslotsen ser i mötet med befintliga och potentiella entreprenörer vad i processen som kan behöva förenklas för att underlätta för företagarna. För att utveckla serviceprocesserna i enlighet med åtgärdsförslagen föreslår nämnden följande:

- Det krävs åtgärder för att Företagslotsen ska kunna följa ärenden från början till slut. För att nå den utvecklingen finns behov av tydligare uppdrag, mandat och plattformar för strategisk samverkan mellan relevanta förvaltningar för att säkerställa och utveckla serviceprocessen.
- Ökad samordning mellan kulturlots och företagslots skulle bidra till effektiviseringar och bättre service eftersom företagarna som vänder sig till de olika lotsarna har gemensamma utmaningar.
- Att tillgängliggöra Företagslotsens service till personer i utanförskap är och bör vara en prioriterad fråga. Lokal närvaro för att kunna möta Malmöborna där de finns och kunna ge rådgivning till befintliga och potentiella entreprenörer som står långt från arbetsmarknaden är en del i det arbetet.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i vikten av att stötta och verka lokalt i staden, samt att se över regelverk och kommunala processer så att de är smidiga för företagare. Sofielund är ett exempel där staden arbetat för att stötta näringslivet. I den nya översiktsplanen värnas exempelvis befintliga lokaler för verksamheter och näringsliv. Metoder för att värna dessa lokaler behöver utvecklas och affärsmodeller för att stötta små företagare lokalt, exempelvis kring möjligheten till att hyra lokaler skulle behöva utredas mer.

Minc ställer sig bakom kommissionens förslag om att Malmö stad behöver fortsätta arbetet med att stärka generella förutsättningar för företagande och utveckling.

MKB instämmer i slutrapportens beskrivning av matchningsproblem på arbetsmarknaden och den stora påverkan det har. Här menar MKB att insatser för att motverka dessa matchningsproblem med fördel skulle kunna genomföras i stadsdelar med låg förvärvsfrekvens, för att på plats nå Malmöbor som söker arbete, utbildning eller annan kompetensutveckling. MKB välkomnar därför slutrapportens skrivningar om betydelsen av att stärka och bredda förutsättningar för entreprenörskap och ett starkt näringsliv genom att helt eller delvis placera satsningar i områden utanför centrum, exempelvis i stationsnära områden som Rosengård och Persborg.

4. Verka på nationell nivå för att Malmö stad får införa en soloföretagsreform med schablonbeskattning och enkla regelverk som ett policyexperiment

En soloföretagsreform för att stärka förutsättningarna och förenkla för företagande har i olika sammanhang lyfts fram som ett sätt att sänka trösklarna för att komma in på arbetsmarknaden och stimulera entreprenörskap. I kunskapsunderlagsrapporten Självförsörjning och utanförskap i Malmö lyfts en sådan reform fram som ett av åtgärdsförslagen som kan främja ökad självförsörjning genom företagande. Krassén (2020) menar att schablonbeskattning under lång tid har diskuterats som ett sätt att förenkla företagande. I en branschsaneringsutredning 1996 (SOU1996:172) skrev man t. ex: "Det är inte enbart schablonbeskattningens möjligheter från ekobrottsynpunkt som tilldragit sig intresse utan även den förenkling som schablonbeskattning kan innebära för småföretagare. En aspekt är att schablonbeskattning kan vara värdefull för näringsidkare med invandrarbakgrund som på grund av språksvårigheter kan ha svårt att sätta sig in i alla de regler som gäller på skatteområdet. Från närings- och invandrapolitiska utgångspunkter kan alltså schablonbeskattning vara ett sätt att stimulera nyföretagandet". I flera länder kan egenföretagare beräkna skatt utifrån schablonregler (t.ex. Frankrike, Österrike, Spanien, Tjeckien och Estland). Även om systemen är utformade på olika sätt är det vanligt med lägre bokförings- och deklarationskrav. Vanliga motiv för förenklad beskattning är att minska den administrativa bördan, minska svartarbete, förbättra förutsättningar för arbete inom "delnings- och gigekonomin"³ och generellt sett minska trösklarna för självförsörjning genom företagande (se Krassén 2020). Enligt Näringslivets Regelnämnds SKOP-undersökning 2022 är det skatte- och momsreglerna som upplevs som mest besvärliga bland de minsta företagen med 1-9 anställda. Tillväxtkommissionen kan inte utarbeta detaljer kring hur en reform bör utformas men menar att Malmö stad bör driva på nationell nivå att få bli en stad där man testat att implementera en sådan reform som ett lokalt policyexperiment. Eget företagande är en väg in på arbetsmarknaden och Sverige har en

³I SOU2017:26, s.301 konstateras att delningsekonomin kan "leda till ökad sysselsättning, men kanske framför allt innebära en väg in till arbetsmarknaden för grupper som nu, mer eller mindre permanent, står utanför denna".

nationell utmaning med integration och att få fler individer i arbete och självförsörjning. Denna utmaning är särskilt påtaglig i Malmö och utgör en viktig del i arbetet mot en mer inkluderande tillväxt. Malmö stad kan gå före genom att verka för att få utgöra "testbädd" för en soloföretagsreform för att främja entreprenörskap och minska trösklarna att komma in på arbetsmarknaden. Förenklade för soloföretagare kan också vara en beståndsdel av förutsättningarna för att nya former av "gigjobb" bidrar till social rörlighet och därmed knyts till resten av arbetsmarknaden.

5. Utred förutsättningar för Malmö som experimentzon för arbetsmarknadsreformer

Malmö har en stor utmaning med arbetslöshet och utanförskap som bitit sig fast på höga nivåer samtidigt som kommuner inte har rådighet över arbetsmarknadspolitiken och de regelverk som styr arbetsmarknaden. Samtidigt är de problem som finns i Malmö inte unika för Malmö och präglar även andra delar av Sverige. Därför finns det både ett nationellt och ett lokalt intresse av att utreda förutsättningarna för att införa lokala experimentzoner för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Malmö och Skåne. En sådan utredning bör (i) titta på förutsättningar för att införa sådana experimentzoner och (ii) simulera och uppskatta vad effekterna av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder skulle kunna vara i Malmö.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslaget. Arbetslösheten är hög i Malmö och Malmö har en hög andel unga i befolkningen, vilket gör Malmö till ett bra område för att prova nya insatser. Staden har också en väl utvecklad samverkan med Arbetsförmedlingen, vilket underlättar arbetet om nya arbetsmarknadspolitiska åtgärder är tänkta att involvera fler parter än Arbetsförmedlingen.

Minc ser positivt på förslaget om att Malmö stad ska verka för att vara en experimentzon för arbetsmarknadsreformer. Bolaget hänvisar till att Sverige riskerar att bli omsprungna som ledande innovationsnation. Bolaget menar att övriga länder i EU genomför mycket policy- och regulatoriska förbättringar för startups och Sverige står still, eller backar in i framtiden; (<https://2022.stateofeuropeantech.com/reading-tracks/policies-supporting-europes-entrepreneurial-ecosystem>). Det pågår ett påverkansarbete från SISP (Swedish Incubators and Science Parks) med flera för nationella policyförändringar men det skulle vara intressant att undersöka om Malmö (el. regionen) skulle kunna använda ovan och tillämpa startup-visa som ett experiment. Med en diversifierad stad är det lätt att anta att Malmö skulle ha en särskild attraktionskraft att locka ännu mer internationell talang och givetvis behålla de som redan finns inom exempelvis akademi/utbildningssektorn, att efter avslutad utbildning behöva lämna landet på grund av regler för uppehållstillstånd eller arbetstillstånd. Minc är därför positiv till

åtgärdsförslaget och skulle kunna inta en aktiv roll i arbetet, som med fördel leds av kommun eller region.

6. Arbeta för regional samverkan i etableringsfrågor i kombination med riktade insatser för att underlätta pendling

Tillgången på lågkvalificerade jobb i Malmö är låg i relation till utbudet av arbetskraft. Malmö har potentiell arbetskraft, men bedöms inte ha en komparativ fördel när det gäller tillgång till mark.⁴ Den kommande Febmarn-Bältförbindelsen mellan Tyskland och Danmark skapar rimligen möjligheter för att sydvästra Skåne blir en attraktiv plats för lokalisering av lager- och logistikverksamhet och tillika tillverkningsindustri som till exempel bearbetar varor som har avsättningsmarknad i norra Europa. En framkomlig väg är att kombinera samverkan med kranskommuner till Malmö kring etableringsstrategier i kombination med riktade insatser för att underlätta och tillgängliggöra pendling från stadsdelar i Malmö med koncentration av potentiell arbetskraft till kranskommuner med en bättre tillgång på exploaterbar mark för industri.

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att förslaget är positivt och höjer blicken från lokal till regional nivå. Många nya arbetstillfällen kan enligt tillväxtkommissionen komma att skapas genom företagsetableringar i kranskommunerna och Malmöbor måste ha förutsättningar att ta sig till de nya jobben. Genom *Budgetuppdrag 2022 om att utveckla och stärka arbetet att få fler företagsetableringar i staden* har nämnden inlett ett samarbete med kommunstyrelsen, tekniska nämnden och stadsbyggnadsnämnden för att integrera stadens arbetsmarknadsinsatser i arbetet med företagsetableringar. Nämnden är öppen för att vidga samverkan till regional nivå.

Miljönämnden är positiv till såväl ökad regional samverkan som till förbättrade pendlingsmöjligheter. En effektiv och väl fungerande kollektivtrafik är viktigt både för den gröna omställningen och för att tillgängliggöra arbetstillfällen för personer som inte har möjlighet att pendla med bil, och nämnden ser att det finns ett behov av effektiva kollektivtrafiklinjer till verksamhetsområden i Malmös yttre delar.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i behovet av samarbete kring etableringsfrågor och riktade insatser för pendling och vill samtidigt betona vikten av långsiktigt tänkande kring just etableringsfrågor. Malmö har som

⁴Med rådande översiktsplan för Malmö, med en ambition av att bygga staden ”inåt”, kan också mark för industri förväntas vara en bristvara: ”en övergripande prioritering är att Malmö främst ska växa inåt, innanför Yttre Ringvägen. Resurser ska sparas genom att bygga staden tätare.”

https://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac6/1491304962214/OP2012_MKB_antagen_140522.pdf

storstad, med närhet till Köpenhamn, goda kommunikationer och högklassig jordbruksmark särskilda förutsättningar för näringslivetableringar. Här är det viktigt att växa yteffektivt så att många företag kan etablera sig.

Verksamhetsområden i Malmö behöver värnas för funktioner som inte kan lokaliseras någon annanstans genom strategiska insatser. Företag med stora markanspråk och få anställda kan i många fall passa bättre i ett annat läge. Prisbilden för mark ser olika ut bara inom MalmöLundregionen och det finns ett behov av aktiv markförmedling av regionen med prisbild och förutsättningar.

Tekniska nämnden ställer sig särskilt bakom vad kommissionen säger om att arbeta för regional samverkan i etableringsfrågor i kombination med insatser för att underlätta pendling. Nämnden delar uppfattningen i rapporten att Malmö stad ska, som den regionalt största aktören, ta en aktiv roll för att skapa samsyn och regional samverkan inom Malmö-Lundregionen.

7. Arbeta för att underlätta för pendling till andra städer och mellan stadens olika delar

Ett led i arbetet med att förbättra förutsättningarna för ökad förvärvsgrad, inte minst bland lågutbildade, är att arbeta för förbättrade möjligheter att pendla ut ur såväl som inom Malmö. Detta är en fråga som redan drivs av Malmö stad, vilket MalmöExpressen och Malmöpendeln är två exempel på. Dessa infrastrukturensatser kortar pendlingstiden både till områden med arbetsplatser i Malmö och i andra kommuner för Malmöbor i socioekonomiskt svaga områden. Att fortsätta arbetet med att utveckla transportsystemen är en viktig del i det framtida arbetsmarknadsarbetet, och det arbetet kan även inbegripa åtgärder för att säkerställa tillgång till förskola och fritidshem även utanför kontorstider för att göra pendling till ett alternativ i praktiken.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att förslaget är viktigt för att möjliggöra Malmöbornas pendling till arbetstillfällen lokalt och regionalt. Nämnden stödjer också kommissionens förslag att arbeta för att säkerställa tillgång till förskola och fritidshem även utanför kontorstid, för att göra pendling till ett alternativ i praktiken.

Fritidsnämnden ser positivt på åtgärdsförslaget och vill framhålla att arbetet med att underlätta för pendling är centralt inte bara när det gäller den framtida arbetsmarknaden utan även när det gäller möjligheter att ta sig till och från fritidsaktiviteter för malmöborna.

Förskolenämnden anser att för att arbetande föräldrar med barn i förskola på ett rimligt sätt ska kunna förena arbetsliv med familjeliv är det avgörande att förskolan finns så nära hemmet som möjligt och att förflyttning mellan hem

och förskola sker smidigt. Det är därför viktigt, särskilt om arbetsplatsen finns i en annan kommun eller på andra sidan sundet, att transportinfrastrukturen är väl utbyggd liksom att transportsystemet är pålitligt och ekonomiskt överkomligt. Tillväxtkommissionen efterfrågar omsorg för barn till yrkesarbetande föräldrar under kvällar, nätter och helger. I Malmö stad finns idag omkring 200 platser för omsorg under sådan så kallad obekväm arbetstid.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i vikten av att underlätta för pendling och fortsätter verka för detta. Inte minst är det angeläget att kollektivtrafiken inom stadens olika delar fungerar väl för att ge goda förutsättningar för alla malmöbor att enkelt kunna pendla till de arbetstillfällen som skapas i kommunen.

Tekniska nämnden är positiv till förslaget att underlätta pendling till andra städer och mellan stadens olika delar för att ge förutsättningar för en inkluderande tillväxt. Här pågår idag ett arbete.

8. Verka för fler internationella skolor

En region som ska attrahera internationell kompetens behöver erbjuda en fungerande och helst attraktiv vardag för sådan kompetens och de som flyttar med dem. En viktig ingrediens i detta är skolor från förskola, grundskola och upp till och med gymnasium. Malmö har idag Malmö International School (MIS) som 2024 öppnar upp i nya lokaler i Hyllie med elever upp till årskurs 9. MIS täcker inte in gymnasium. Brister i utbudet av internationella skolor är en hämsko för näringslivet när det gäller möjlighet att attrahera personer med internationella karriärer. Internationell skola är ur detta perspektiv en del av ramvillkoren för näringslivet. Identifierade hinder för framväxt av internationella skolor är: (i) svårigheter att bedöma elevunderlag, pga. att företag har svårt att dimensionera sitt behov⁵, (ii) skolor kan inte öka sitt utbud linjärt med en elev i taget, utan måste växa med hela klasser⁶ och (iii) arbetsmarknaden för specialiserade lärare. Malmö stad bör som skolhuvudman kunna agera i denna fråga. En insats kan vara att analysera om staden kan medverka till att minska de risker som är förknippade med expansion av internationella skolor, till exempel genom att stötta samverkan mellan Öresundsregionens internationella skolor för att kommunicera att det finns ett utbud av arbetsgivare.

Förskolenämnden påtalar i sammanhanget att det idag inte finns något regelverk som möjliggör etablering av internationella förskolor motsvarande

⁵I många fall kontrollerar inte företag frågan eftersom det ibland kräver uppehållstillstånd för medarbetare och familj. Företag kan också endast göra långsiktiga bedömningar men inte garantera internationella rekryteringar.

⁶Upp till en viss gräns kan en skola fylla på med fler elever i sina befintliga klasser, men sedan måste en ny klass skapas och för att hantera lärar-resurser, lokaler och annat innebär det stora kostnader och ekonomiska risker.

det som finns för internationella grund- och gymnasieskolor. Malmö stad skrev tillsammans med Sydsvenska industri- och handelskammaren ett brev till dåvarande utbildningsministern där behovet att erbjuda internationell förskola framfördes. I svar från utbildningsdepartementet angavs bland annat följande *Regeringen har inte heller för avsikt att införa något sådant regelverk. I stället utgår all förskoleverksamhet i Sverige från 8 kap. skollagen samt läroplan för förskolan[...]. Läroplan för förskolan lämnar stort utrymme för valfrihet när det gäller hur målen för verksamheten ska uppnås, exempelvis när det gäller metodik.*

Grundskolenämnden instämmer i att en god tillgång till förskola, grundskola och gymnasium är viktigt för att attrahera internationell kompetens. Grundskolenämnden och grundskoleförvaltningen bidrar positivt till detta genom Malmö International School som erbjuder undervisning på engelska för cirka 450 elever i åldern 5–16 och är certifierat av International Baccalaureate Organization. En utmaning för nämnden och förvaltningen har varit brist på lokaler och därmed platsbrist. Vad gäller kommissionens rekommendation, ser nämnden framför allt sin roll i att bidra till rekommendationen genom nämndens verksamhet, Malmö International School. Nämnden ser ett behov av att över tid utöka platser på MIS för yngre elever för att bättre möta näringslivets behov.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden framför att den bidrar till näringsliv och entreprenörskap i huvudsak genom kompetensförsörjning som är ett av nämndens kärnuppdrag. Nämnden arbetar kontinuerligt för att anpassa utbud på gymnasie- och vuxenutbildning så att den motsvarar både invånares och företagets behov. Nämnden påtalar att den exempelvis har arbetat med att ta fram strategier för att öka attraktiviteten för yrkesutbildningarna och utifrån detta utökat yrkesprogram. När det gäller etablering av internationella skolor erbjuder nämnden International Baccalaureate (IB) inom Malmö Borgarskolan. Nämnden ser positivt till möjligheten att ta emot fler internationella elever till programmet.

9. Initiera nätverk av HR-personal i sydvästra Skåne och Köpenhamn

Medföljandeproblematiken är en hämsko för näringslivets möjligheter att rekrytera från såväl andra regioner i Sverige som internationellt. Malmö stad kan verka för att etablera ett nätverk av HR-personal på företag i sydvästra Skåne och Köpenhamn för samverkan och informationsutbyte kring utbudet av olika typer av arbetstillfällen inom företagen och dess nätverk. Malmö stad behöver inte vara den aktör som driver nätverket, men bör ta initiativ till att ett sådant nätverk inrättas.

10. Initiera ett gränsregionalt investerarnätverk

Initiera ett gränsregionalt investerarnätverk, främst med sikte på större kapitalansaffningar från, t.ex. 10–20 Mkr och därutöver, som adresserar affärsänglar, family offices och institutioner i södra Sverige och på Själland. En övergripande kartläggning som Tillväxtkommissionen har tagit del av pekar på att det finns ca 150 relevanta aktörer varav hälften finns i Köpenhamnsområdet. Ett nätverk är en relativt snabb, billig och framkomlig väg för att synliggöra affärsmöjligheter inom det kunskapsintensiva entreprenörskapet i Malmö och tillika stärka tillgången till kapital.

Minc nämner att bolaget genom FTC (Fast Track Capital) I-III framgångsrikt har ökat tillgången till kapital i tidig fas och skulle med sina goda relationer och sitt nätverk kunna ta taktpinnen i att undersöka möjligheterna till en större Öresundsfond. Bolaget har redan ett fåtal nya investerare från Köpenhamn med i Skåne Ventures, något man genomför i bred samverkan med andra regionala inkubatorer. Bolagets ambition är att fortsätta bygga på dessa relationer och med fördel vara en drivande part inom detta åtgärdsförslag.

11. Ta initiativ för att etablera en engelskspråkig nyhetssajt med fokus på den bredare regionen

Malmö stad bör tillsammans med aktörer i regionen ta initiativ för att det etableras en engelskspråkig nyhetssajt med fokus på den bredare regionen, inklusive Köpenhamn. Det fyller flera funktioner såsom att både informera det regionala näringslivet på hemmaplan och tjäna som en informationskanal för att attrahera internationella talanger samt internationellt kapital. Det ligger i stadens intresse att se till att det kommer i gång tillsammans med ett antal tongivande partners såsom Ideon Science Park, Medicon Valley Alliance, Media Evolution, Game Habitat, Medeon och Medicon Village.

Fritidsnämnden är positiv till åtgärdsförslaget och tror även detta kan vara fördelaktigt i samband med arbete kopplat till rekrytering av stora evenemang.

12. Utred möjligheten att etablera en testbädd och demonstrationsmiljö i Malmö

Malmö stad bör utreda möjligheten till och förutsättningar för att etablera en testbädd och demonstrationsmiljö, förslagsvis inom områden som kombinerar digitalisering, klimatteknik samt framtidens handel och boende. Inriktningen bör vara att testa ny teknik i en reell fysisk miljö, där man kan testa och utveckla funktionalitet, och tillika identifiera flaskhalsar och hinder i den fysiska miljön och regelverk som i sin tur kan främja policylärande.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig bakom tillväxtkommissionens förslag att utreda möjligheterna att etablera en testbädd och demonstrationsmiljö för ny

teknik och nya metoder. Mellanvändning av planlagda ytor kan här vara ett verktyg.

Tekniska nämnden ställer sig bakom tillväxtkommissionens förslag att utreda möjligheterna att etablera en testbädd och demonstrationsmiljö för ny teknik och nya metoder. Mellanvändning av planlagda ytor kan här vara ett verktyg.

Minc ser positivt på att staden och organisationen kan betraktas som en testbädd för innovationer. Bolaget ser ett värde av att, utöver stadens förvaltningar, involvera och engagera bolagen i detta arbete. Malmö stadshus AB kan med fördel utgöra en samordnande funktion för att ytterligare stärka samverkan mellan stadens förvaltningar och bolag.

3.2 Köpenhamn/Danmark och norra Tyskland

3.2.1 Övergripande kommentarer

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att kommissionen föreslår en rad åtgärder för att förbättra transportmöjligheterna och minska gränshindren i syfte att underlätta pendling och transporter mellan Sverige och Danmark (förslag 17–22). Nämnden ser positivt på förslagen.

Miljönämnden är positiv till mycket i åtgärdsförslagen för området Köpenhamn/Danmark och norra Tyskland. Enkel och kostnadseffektiv pendling över sundet är en viktig del i att skapa en gemensam arbetsmarknad i Öresundsregionen.

Tekniska nämnden menar liksom kommissionen att det finns en stor potential i ett regionalt samarbete över nationsgränserna med Danmark och Köpenhamn och med norra Tyskland. Tillväxtkommissionen pekar på att gränskontrollerna och andra hinder för pendling bör tas bort, och tillgången på riskkapital öka. Likaså att tågtrafiken bör förbättras, framför allt genom en Öresundsmetro, men också genom att pendlingskostnaderna för den enskilde inte motverkar resandet över sundet. Detta är viktiga frågor för bättre och djupare förbindelser mot Danmark och kontinenten.

3.2.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 13-23

13. Malmö bör stärka sin roll som regional tillväxtmotor och leda samverkan med Köpenhamn

I samarbete med de omliggande kommunerna bör Malmö stad stärka sin roll i relation till Köpenhamn. En del handlar om marknadsföring gentemot danska företag. Jämfört med

Köpenhamnsregionen är Malmö med omland en kostnadseffektiv lokalisering med god tillgång till välutbildad arbetskraft och dynamiskt nyföretagande. Tillgångar som kan användas för att attrahera danska företagsinvesteringar är exempelvis arbetskraft till lägre löner än i Köpenhamnsregionen samt produktionsfaktorer som mark. Malmö stad bör även öka sin synlighet i Köpenhamn, exempelvis genom fysisk närvaro i form av representationskontor för intressebevakning i syfte att attrahera etableringar och investeringar.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att förslaget är positivt utifrån att det bedöms bidra till en ökad tillväxt och starkare arbetsmarknad. Det bedöms gynna Malmöborna i form av arbetstillfällen, förbättrade möjligheter för näringslivet och en ökad tillväxt som gynnar hela samhället.

Tekniska nämnden delar uppfattningen i rapporten att Malmö stad, som den regionalt största aktören, ska ta en aktiv roll för att skapa samsyn och regional samverkan inom Malmö-Lundregionen. Nämnden delar också uppfattningen att Malmö stad måste spela en mer aktiv roll i Köpenhamn, både som samverkanspart och genom en ökad synlighet.

Minc ser positivt på detta och kommer framgent arbeta med att öka sin synlighet över sundet, genom bland annat öresundsfokus i det kommande acceleratorprogrammet. Genom att Malmö stärker sin roll som regional tillväxtmotor i fördjupade samarbeten med Köpenhamn, öppnar sig fler möjligheter för andra organisationer, som till exempel Minc.

14. Verka för dansk representation i styrelser

För att stärka integrationen mellan den svenska och den danska sidan av Öresund bör Malmö stad undersöka förutsättningarna för att kommunens bolagsstyrelser inom arbetsmarknads- och näringslivsfrågor (exempelvis Minc, Medeon) även omfattar representation från den danska sidan. Syftet är att främja ett långsiktigt arbete för förbättrad kommunikation, ökad integration och gemensam arbetsmarknad.

15. Nationell påverkan i gränsregionala frågor

Tillväxtkommissionen anser att det är synnerligen angeläget att de gränsregionala frågorna får en tydlig och stark uppmärksamhet på nationell nivå i såväl Sverige som Danmark då flertalet frågor som behöver lösas förutsätter överläggningar och diskussion mellan de båda staterna. Givna samarbetspartners till Malmö stad som kontinuerligt arbetar med gränshinderfrågor är Region Skåne, Greater Copenhagen, Øresunddirekt och Nordiska ministerrådet.⁷ I vissa frågor behövs även ett nära samarbete med arbetsmarknadens parter

⁷ Nordiska ministerrådets Gränshinderråd är ett politiskt tillsatt och oberoende organ som har fått i uppdrag av de nordiska regeringarna att främja den fria rörligheten inom Norden för såväl enskilda som företag. Gränshinderrådet identifierar, prioriterar och föreslår

och näringslivsorganisationer för att tillsammans verka för en förändring. Övergripande handlar det om att skapa förståelse för gränsregionala frågor på nationell nivå och även insikt om Öresundsregionens betydelse för Sverige och Sveriges tillväxt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser positivt på att Malmö stad lyfter de gränsregionala frågorna och betydelsen av Öresundsregionen på nationell nivå.

16. Främja användning och förbättring av det befintliga stödsystemet

Malmö stad bör främja ett ökat samarbete inom entreprenörskap och innovation mellan den svenska och den danska sidan samt underlätta och stödja utvecklingen av gränsregionala kluster. Medel från statliga investeringsfonder och forskningsfonder kan inte användas över nationsgränsen vilket hämmar utvecklingen för Öresundsregionens näringsliv. Malmö stad bör därför adressera och driva på i frågan om förutsättningar för gränsregionala stödsystem. Frågan bör riktas till nationell nivå i såväl Sverige som Danmark och främst föras fram inom ramen för samarbetet i Greater Copenhagen men med fördel även tillsammans med andra nordiska gränskommittéer som omfattas av motsvarande problematik.

Minc ser positivt på förslaget och har arbetat aktivt med närmare samarbeten inom och över regionens gränser. Bolagets acceleratorprogram, Fast Track Malmö (FTMO), arbetar i dagsläget med att bygga relationer och skapa förutsättningar för startups på båda sidor sundet. Bolaget har byggt upp relationer med dem som stöttar startups hos DTU, Danmarks Tekniske Universitet, CBS, Copenhagen Business School och Antler för att kunna locka över relevanta startups till acceleratoren i vår och detta arbete kan utvecklas ytterligare över tid. Dock efterfrågar bolaget tydlighet från Malmö stad om förväntningar på bolagets verksamhet utifrån de av staden prioriterade områden från Tillväxtkommissionens förslag. Bolaget kan därefter ge besked på vad som kan göras och om bättre förutsättningar behövs.

17. Verka för avskaffande av gränskontroller

Gränskontroller hämmar utvecklingen i Öresundsregionen och försvårar för integrationen mellan Sverige och Danmark. Situationen undergräver ett smidigt resande som drabbar alla resenärer och främst pendlarna som korsar sundet varje dag och för vilka restiden förlängs då tågen från Danmark måste ha ett längre uppehåll vid Hyllie station. Situationen försvårar utvecklingen av en gemensam arbetsmarknad. Malmö stad bör fortsatt agera gentemot nationell nivå i Sverige för ett avskaffande av gränskontroller.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i kommissionens bild av att gränskontroller mellan Sverige och Danmark utgör betydande gränshinder som påverkar Malmöbors möjligheter att söka arbete i Danmark.

Tekniska nämnden instämmer i att gränskontrollerna och andra hinder för pendling bör tas bort. Detta är viktiga frågor för bättre och djupare förbindelser mot Danmark och kontinenten, anser nämnden.

18. Verka för en revidering av gällande avtal inom skatte- och socialförsäkringsområdena

Samarbetsorganisationen Greater Copenhagen föreslår vissa förenklingar av regelverket för att underlätta för gränspendlare och arbetsgivare. Det gäller bland annat förenkling av pendlarnas egna skatteberäkningar; arbetsgivaravgifter som betalas i det andra landet; ömsesidigt erkännande av pensionsavgifter i det andra landet; samt att privat och offentligt anställda som pendlar över Öresund ska omfattas av samma regler.⁸ Tillväxtkommissionen ställer sig bakom denna ambition och menar att Malmö stad fortsatt bör vara drivande i arbetet, såväl via samarbetet i Greater Copenhagen som genom direkt nationell påverkan, med att få till stånd ett reviderat Öresundsavtal och en översyn av Öresundsöverenskommelsen.

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i kommissionens bild av att regelverk gällande socialförsäkringar och skatter för personer som arbetspendlar över Öresund utgör betydande gränshinder som påverkar Malmöbors möjligheter att söka arbete i Danmark.

19. Verka för att möjliggöra för medborgare från länder utanför EU att få tillstånd att arbeta på andra sidan Öresund

Ökad mobilitet skulle öka sysselsättningsmöjligheterna för gruppen och även bidra till att behålla utländsk arbetskraft i regionen. Tillväxtkommissionens bedömning är att Malmö stad bör driva frågan nationellt för att trycka på för ett ändringsförslag till gällande lag, så att det blir möjligt för medborgare från länder utanför EU (EES/Schweiz) som i övrigt uppfyller villkoren för att få arbeta i både Danmark och Sverige att arbeta på andra sidan sundet. Malmö stad bör samtidigt adressera frågan inom ramen för samarbetet i Greater Copenhagen för att undersöka förutsättningarna att hitta en lokal lösning på problemet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att kommissionens förslag att verka för att möjliggöra för icke EU-medborgare som är bosatta i Sverige att få tillstånd att arbeta i Danmark är särskilt angeläget utifrån ett sysselsättningsperspektiv. Danmarks krav på arbetstillstånd för

⁸ Greater Copenhagen, 2022

tredjelandssmedborgare bosatta i Sverige begränsar invånares möjligheter att söka arbete på den danska arbetsmarknaden. Nämnden bedömer att förslaget ökar möjligheterna för Malmöbor som saknar medborgarskap i EU (ESS/Schweiz) till självförsörjning.

20. Verka för en anpassning av pendlingskostnaden över Öresund

Tillväxtkommissionen konstaterar att det finns behov av att lyfta frågan om att se över prissättningen för tågresor över Öresundsbron. Resan över bron med kollektivtrafik borde vara jämbördig med annan lokal resa och prissättas efter samma principer. En reduktion av kostnaderna skulle sannolikt leda till ett ökat resande och främja möjligheterna till matchning mellan företag och arbetstagare. Bättre matchning mellan företag och arbetstagare kan påverka både arbetslösheten och produktiviteten, och därmed även den ekonomiska tillväxten, i regionen positivt. Tillväxtkommissionens rekommendation till Malmö stad är därför att verka på regional respektive nationell nivå för att föra en diskussion om taxorna för att åstadkomma en anpassning av prisnivåerna till de priser som gäller för trafikanter som pendlar inom Skåne respektive Själland, det vill säga som inte pendlar mellan länderna.

Arbetsmarknads- och socialnämnden delar kommissionens analys att kostnaderna för pendling över Öresund påverkar integrationen i Öresundsregionen negativt.

Miljönämnden instämmer i att enkel och kostnadseffektiv pendling över sundet är en viktig del i att skapa en gemensam arbetsmarknad i Öresundsregionen.

Tekniska nämnden anser att det är viktigt att pendlingskostnaderna för den enskilde inte motverkar resandet över sundet.

21. Verka för att förbättra tågtrafiken över Öresund

Tågförseningar orsakar kostnader såväl för arbetspendlare som för arbetsgivare och begränsar därför integrationen över Öresund. För arbetsgivare uppstår kostnader i samband med tågförseningar för medarbetare som bor på ena sidan och jobbar på den andra. Arbetsgivare kan även känna osäkerhet inför att anställa medarbetare från den andra sidan. Likaså kan förseningar och störningar i tågresandet påverka arbetsökande att inte söka jobb på den andra sidan. Bristande punktlighet i tågsystemet försvårar för pendlare i vardagen till exempel i att hinna hämta barn på förskolan i tid. Pendlare som drabbas av tågförseningar kanske i stället väljer att resa till och från arbetet med bil, vilket i sin tur påverkar miljön i Öresundsregionen negativt och motverkar en hållbar utveckling. Samtidigt som fler avgångar och längre tåg till viss del kan motverka störningar och trängsel, är systemet ansträngt eftersom tågen är begränsade av spåren och av att dela plats med godståg och fjärrtåg. Därutöver kan gränskontrollerna medföra förseningar som kan fortplanta sig till

följdförseningar. Likaså försämras möjligheterna till pendling inom Skåne. Frågan är av strategisk betydelse då det handlar om att bygga upp en långsiktighet och pålitlighet i tågpendlingen som på sikt bidra till att öka volymerna i pendlingsströmmarna över Öresund för en ökad integration i regionen. Tillväxtkommissionen menar att Malmö stad bör adressera frågan om att komma till rätta med förseningar och störningar i tågtrafiken på regional nivå.

Arbetsmarknads- och socialnämnden delar kommissionens analys att brister i tågtrafiken för pendling över Öresund påverkar integrationen i Öresundsintegrationen negativt.

Tekniska nämnden anser att kommissionens förslag om att tågtrafiken bör förbättras, framför allt genom en Öresundsmetro, är en viktig fråga för bättre och djupare förbindelser mot Danmark och kontinenten.

22. Verka för en förbättrad transportinfrastruktur

Utvecklingen med ökad trafik till och från Öresundsregionens centrala områden skapar flaskhalsar på bägge sidor av sundet, särskilt i och omkring Köpenhamn och Malmö, vilket påverkar regional tågpendling och nationella godsflöden negativt. Det finns också behov av att åtgärda kapacitetsproblemen i järnvägssystemet, inte minst längs med Södra stambanan, och att stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft. En effektiv transportinfrastruktur bidrar till en hållbar mobilitet och rörlighet på arbetsmarknaden i Öresundsregionen, stärker Malmös roll som regional transportnod och nationell tillväxtmotor med ett hållbarhetsperspektiv. Tillväxtkommissionens rekommendation till Malmö stad är att, tillsammans med andra skånska kommuner och Region Skåne, fortsatt driva på nationellt i frågan om en förbättrad transportinfrastruktur inklusive en utbyggnad av spårkapaciteten genom Lund-Hälsleholm.

Stadsbyggnadsnämnden menar att detta görs i nuläget genom att driva på utbyggnader av spårkapacitet mellan Malmö C och Östervärn, en planskild spårkorsning på Malmö C samt åtgärder på vid Svågertorps station. Detta är åtgärder som Trafikverket också föreslår för att hantera den ökade tågtrafik som blir en följd av Fehmarn bält-förbindelsen. På mellanlång och lång sikt kommer inte dessa satsningar räcka utan då behövs ytterligare förbindelser mellan Malmö och Köpenhamn. För närvarande arbetar Malmö stad med att utreda en Öresundsmetro som en sådan förbindelse.

23. Ta fram en strategi för att realisera Malmö och Malmö-Lunds potential i den framtida regionförstoringen

I och med Fehmarn Bält-förbindelsen kommer den nordliga delen av Tyskland, särskilt Hamburg, som samarbetspartner att kopplas närmare Öresundsregionen. Det är därför

angeläget att Malmö stad, i samarbete med Lunds kommun och andra intressenter, inventerar möjligheter och eventuella risker med regionförstoringen. En potentiell möjlighet är att Malmö och Malmöregionen utvecklas till en nod i kopplingen mellan Sverige och Tyskland. En potentiell risk är att Danmark vänder sig ännu mer västerut och söderut mot Jylland och Tyskland. Tillväxtkommissionen understryker vikten av att Malmö stad tar fram en strategi för hur kommunen och Malmöregionen kan agera framåt i frågor som bland annat rör arbetsmarknad, näringslivsutveckling och investeringar. Fokus bör vara på näringslivsfrågor, matchning av näringslivsaktörer och marknadsföring för att attrahera företagsetableringar och investeringar. I framtagandet av en sådan strategi bör en kartläggning göras av den samlad bilden över vad Skåne och framför allt Malmö och Lund gemensamt har att erbjuda och som kan användas i att marknadsföra regionen i Hamburg/norra Tyskland. Vilka befintliga plattformar och nätverk som kan användas i sammanhanget bör också inventeras och behov av att utveckla nya sådana identifieras. En annan del att undersöka är betydelsen av fysisk närvaro (i någon form) i Hamburg. Förutsättningarna för att utveckla strategin i samarbete med Köpenhamn bör undersökas, inte minst för att tillsammans definiera regionens fördelar för att öka attraktionskraften för etableringar och investeringar på båda sidor av Öresund.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser ett stort värde i att staden verkar för att stärka integrationen mellan Malmö/Lundregionen, Danmark och norra Tyskland.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig bakom förslaget att ta fram en gemensam strategi med Lund. Strukturbild för Malmö-Lund antogs 2015 (av Malmö och Lund) och Strukturplan för MalmöLundregionen antogs 2016 (av de 11 kommuner som ingick i arbetet) med revidering 2021. Båda dokumenten behöver uppdateras för att stärka samverkan mellan kommunerna.

Tekniska nämnden menar liksom kommissionen att det finns en stor potential i ett regionalt samarbete över nationsgränserna med Danmark och Köpenhamn och med norra Tyskland. Nämnden delar uppfattningen att det behövs en gemensam strategi för Malmö Lund, också som en del av pågående regionalt utvecklingsarbete.

Minc ser positivt på åtgärdsförslaget och vill med fördel engageras i kommande arbete. Befintlig samverkan och samarbeten med aktörer i regionen kan vara av värde i det fortsatta arbetet.

3.3 Arbetsmarknad

3.3.1 Övergripande kommentarer

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att Tillväxtkommissionen inom området *arbetsmarknad* presenterar åtgärdsförslag som huvudsakligen riktar in sig på förutsättningar för arbetslösa Malmöbor att komma närmare arbetsmarknaden och därmed öka möjligheterna till ekonomisk självförsörjning. Tillväxtkommissionen har valt att främst rikta sina åtgärdsförslag till områden där Malmö stad har rådighet över frågorna och möjlighet att agera.

Funktionsstödsnämnden framför att för personer med funktionsnedsättning som inte är aktuella för eller har behov av daglig verksamhet behöver stadens arbetsmarknadsinsatser och processer vara anpassade för att kunna möta olika förutsättningar, behov och funktionsförmåga. Nämnden lyfter vikten av att förtydliga de ordinarie processerna samt syften och effekter av dem för att möjliggöra att arbetet sker i befintliga spår och inte enbart i separata satsningar. Dessa spår kan till exempel innefatta kommunala arbetsmarknadsanställningar och LFU (lönebidrag för utveckling) men framför allt att undanröja hinder på arbetsplatserna och i processerna för att tillgängliggöra dem för fler målgrupper. Nämnden skulle vilja se hur dessa processer kan stärkas för att säkerställa att fler personer med funktionsnedsättning har möjlighet till anställning, praktik eller liknande i Malmö stads förvaltningar. Nämnden anser det därför angeläget att ovanstående perspektiv integreras i stadens arbete med åtgärdsförslagen inom arbetsmarknadsområdet.

3.3.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 24-31

24. Verka för en aktiv och långsiktig statlig arbetsmarknadspolitik

Arbetsmarknadspolitiken är en statlig angelägenhet, med Arbetsförmedlingen som främsta aktör. Samtidigt är det ett faktum att Malmö stad och merparten av Sveriges kommuner lägger omfattande resurser inom arbetsmarknadsområdet, med en rad insatser som syftar till att öka arbetslösa kommuninvånarens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Tillväxtkommissionens vill betona vikten av långsiktiga och robusta system och samverkansformer mellan nationell och lokal nivå. Kontinuitet och uthållighet är avgörande framgångsfaktorer inom arbetsmarknadsområdet. Bristande kontinuitet vad gäller den statliga arbetsmarknadspolitiken, och finansiering av arbetsmarknadspolitiska insatser, drabbar inte endast Malmö. Många svenska kommuner påverkas av detta, särskilt efter Arbetsförmedlingens stora reformering de senaste åren. Malmö stad bör fortsätta att, tillsammans med andra kommuner, Region Skåne och Sveriges Kommuner och Regioner

(SKR), verka för en mer aktiv och långsiktig statlig arbetsmarknadspolitik, som tar hänsyn till lokala förutsättningar, med samverkansstrukturer som är hållbara över tid.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig bakom kommissionens förslag. Malmö stad och nämnden deltar aktivt i olika samverkanskonstellationer för att framföra stadens behov och påverka den nationella arbetsmarknadspolitiken. Staden behöver fortsätta arbeta och samverka för en långsiktig och förutsägbar arbetsmarknadspolitik där kommuner utgör en viktig del samt att det ges goda förutsättningar för samverkan, som tar hänsyn till lokala förhållanden.

25. Förmedling av danska jobb i Malmö

Arbetslösheten i Danmark var 2,3 procent i november 2022. I Sverige låg den samtidigt på 7,2 procent, och i Malmö på över 12 procent. Det råder stor brist på arbetskraft i Danmark, samtidigt som det finns många arbetsökande i Malmö. Mot bakgrund härav bedömer Tillväxtkommissionen att det finns starka skäl att öppna ett arbetsförmedlingskontor i Malmö inriktat på förmedling av arbetstillfällen i Danmark. Ett förmedlingskontor i Malmö med fokus på den danska arbetsmarknaden skulle troligtvis minska trösklarna för att söka jobb i Danmark och därmed sannolikt bidra till att öka sysselsättningen bland Malmöborna. Kontoret bör ha två huvudsakliga uppdrag: förmedling av jobb samt bidra med information om hur dansk arbetsmarknad fungerar, bland annat vad som gäller rent arbetsrättsligt och skattemässigt samt information om socialförsäkringar. Öresundsdirekt arbetar i dagsläget med information om hur arbetsmarknaden fungerar i Danmark. En aktiv förmedling av jobb i Danmark skulle komplettera detta uppdrag och underlätta ytterligare för Malmöbor att hitta arbete på andra sidan sundet. Samfinansiering från den danska sidan av ett förmedlingskontor, bör inte vara ett krav. Malmö stad skulle oavsett finansieringsmodell dra stor nytta av att fler arbetslösa kommer i arbete. Däremot bör företrädare för dansk arbetsförmedling eller dansket näringsliv finnas representerade på kontoret. Erfarenheterna från AF Öresund kan användas som en utgångspunkt.⁹

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att ett kontor som fokuserar på förmedling av danska jobb kan vara en bra service för arbetslösa Malmöbor. Förslaget förutsätter emellertid att Arbetsförmedlingen ser ett behov av att göra en sådan satsning. En fungerade infrastruktur och färre gränshinder är också en förutsättning för att fler Malmöbor ska söka sig till den danska arbetsmarknaden.

⁹ Öresundsbron 10 år, Malmö stad, Stadskontoret (2010)

MKB föreslår att ett förmedlingskontor rent fysiskt har närvaro i de områden i Malmö där förvärvsfrekvensen är lägst. Detta skulle kunna ske genom någon form av filial eller genom pop-up kontor.

26. Ökat fokus på matchningsinsatser inom ramen för kommunens arbete med arbetslösa

Flera studier har visat på positiva effekter av förmedlingsinsatser. Förstärkta förmedlingsinsatser i form av exempelvis extra möten med arbetsförmedlare, innebär att de som tar del av insatsen hittar sysselsättning snabbare. Enligt ett antal studier, såväl svenska som internationella, har intensifierade matchningsinsatser goda sysselsättningseffekter grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden. Förmedlingsinsatser är en viktig del av den kommunala verktygslådan för att få arbetslösa i arbete. Det finns därför goda skäl att tro att en ökad satsning på intensifierad förmedlingsverksamhet inom ramen för Malmö stads arbete med arbetslösa skulle kunna vara ett effektivt verktyg för att underlätta övergången från arbetslöshet till arbete. Malmö stad har tagit steg i denna riktning, bland annat genom att etablera en rekryteringservice inom Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, som arbetar med att aktivt söka upp lediga arbeten och med matchning av arbets sökande. Men möjligheterna till ökat stöd till arbets sökande är inte uttömt. Antalet arbets sökande per handläggare är trots allt stort. Här finns exempelvis möjlighet att involvera aktörer från civilsamhället, för att stärka kopplingen ytterligare mellan arbets sökande och arbetsgivare. Forskning visar att ökade resurser i form av förmedlingsinsatser är självfinansierande. Minskade utbetalningar av a-kassa på grund av en snabbare övergång till arbete motsvarar ungefärligen kostnaden för insatsen. Om intensifierade förmedlingsinsatser också innebär en snabbare övergång till arbete för inskrivna på den kommunala arbetsmarknadsavdelningen skulle utbetalningarna av ekonomiskt bistånd minska, en kostnadsbesparing som delvis kan finansiera den ökning i handläggartäthet som hade varit nödvändig för att utöka antalet möten per arbets sökande.

Arbetsmarknads- och socialnämnden är enig med kommissionen om att matchningsinsatser är mycket viktiga. Både nämndens egna insatser och insatser i samverkan med civilsamhället kräver löpande utveckling i syfte att fler Malmöbor ska bli självförsörjande genom arbete. Nämnden fortsätter att utveckla matchningsarbetet, bland annat genom samverkan med arbetsgivare. Med civilsamhället sker samverkan, till exempel kring matchning av arbetslösa Malmöbor genom idéburet offentligt partnerskap. Kommissionen föreslår att Malmö stad ökar handläggartätheten inom den kommunala arbetsmarknadsavdelningen, för att snabba på övergångarna till arbete och minska utbetalningen av ekonomiskt bistånd. Nämnden bedömer att handläggartätheten är förhållandevis hög inom arbetsmarknadsavdelningen. En förstärkning skulle inte med självklarhet leda till en högre genomströmning.

Arbetsmarknadsavdelningen har, under de senaste fem åren, haft en årlig resultatökning avseende avslut till arbete och studier.

27. Säkerställ att de kommunala arbetsmarknadsanställningarna i större utsträckning utgörs av ordinarie arbetsuppgifter utförda på ordinarie arbetsplatser

Kommunfullmäktige i Malmö beslutade i december 2020 om en kommunövergripande målsättning för att öka utbudet av arbetsmarknadsanställningar under 2021 från 1 000 till totalt 1 500 platser.¹⁰ Syftet med målsättningen var att fler Malmöbor skulle bli självförsörjande, att bidra till stadens behov av kompetensförsörjning och att minska kommunens kostnader för försörjningsstöd. Enligt flera utvärderingar har subventionerade anställningar generellt goda effekter, och fungerar som en språngbräda till ordinarie sysselsättning för personer med svag ställning på arbetsmarknaden. Detta är också det avsedda syftet med subventionerna. Malmö stad subventionerar inte anställningar inom den privata sektorn, men erbjuder kommunala arbetsmarknadsanställningar där mottagare av ekonomiskt bistånd anställs. Flera utvärderingar visar att subventionerade anställningar har bättre effekter för deltagarna ju mer de liknar ett ordinarie arbete. En utvärdering av kommunala arbetsmarknadsanställningar i Stockholms stad visade att dessa anställningar bidrar till goda arbetsmarknadseffekter endast om de anställda utför arbetsuppgifter på en ordinarie kommunal arbetsplats. Liknande evidens finns mer allmänt när det gäller subventionerade anställningar. En uppföljning av Malmö stad pekar på betydelsen av att de kommunala arbetsmarknadsanställningarna erbjuds inom ramen för kommunens ordinarie verksamheter, i stället för särskilda arbetslag för arbetsmarknadsanställda. Även om det inte är en formell utvärdering, antyder beskrivningen att personer som arbetade på ordinarie arbetsplatser inom kommunen i större utsträckning gick till icke-subventionerade anställningar efter subventionsperiodens slut.¹¹ Malmö stad bör därför sträva efter att arbetsuppgifterna inom kommunala arbetsmarknadsanställningar i så stor utsträckning som möjligt utgörs av ordinarie arbetsuppgifter, och att arbetet förläggs på ordinarie arbetsplatser. Detta trots att undanträngningseffekterna tycks vara större ju närmare en ordinarie anställning det subventionerade jobbet är. Likväl är det viktigt att de som får kommunala arbetsmarknadsanställningar är personer som har stora svårigheter att hitta jobb på den ordinarie arbetsmarknaden. I praktiken är detta sannolikt ett mindre problem, då de som är inskrivna på den kommunala arbetsmarknadsavdelningen sannolikt har större svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden än de som enbart är inskrivna hos Arbetsförmedlingen.

¹⁰ Av dessa platser tillsattes ca 1100–1200 platser. Uppföljning av arbetet med att utöka antalet arbetsmarknadsanställningar under 2021–2022, Malmö stad, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

¹¹ Uppföljning av arbetet med att utöka antalet arbetsmarknadsanställningar under 2021–2022, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad (2022).

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att förslaget ligger i linje med stadens och nämndens ambition. Det pågår ett ständigt arbete för att ta fram arbetsnära platser i stadens nämnder. Samtidigt är det viktigt att understryka att arbetsplatserna, som tas fram i dialog med de fackliga organisationerna, inte ska konkurrera med ordinarie arbetsuppgifter. Arbetet med att införa *kompetensintyg* som beskriver vilka kompetenser den anställde har skaffat sig på den specifika arbetsplatsen är ett viktigt led i arbetet med att förädla platserna för arbetsmarknadsanställningar och för att säkerställa att anställningen innebär en kompetenshöjning för den enskilda Malmöbon.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i förslaget. Det saknas inte arbetsuppgifter men det saknas ekonomiska förutsättningar för kommunens förvaltningar för att anställa fler.

28. Säkerställ att inskrivna på den kommunala arbetsmarknadsavdelningen hänvisas till den utbildningsform som bäst passar deras förutsättningar

I Sverige har det sedan länge funnits goda möjligheter till kompletterande utbildning, omskolning och kompetensutveckling för vuxna. Yrkesutbildning erbjuds både inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen (komvux) och genom arbetsmarknadsutbildning (AUB) via Arbetsförmedlingen. Enligt flera utvärderingar stärker arbetsmarknadsutbildningar deltagarnas ställning på arbetsmarknaden både på kortare och längre sikt. En utvärdering av yrkesutbildning på komvux visar att den leder till högre framtida inkomster. Avkastningen verkar dock vara lägre än för AUB. Då det är skillnader i avkastning mellan utbildningsformerna är det viktigt att individers behov styr vilken typ av utbildning som de hänvisas till. Det faktum att AUB är en dyrare utbildningsform bör inte användas som ett argument för att hänvisa arbetslösa till Yrkesvux om det inte finns andra skäl för detta. AUB är i genomsnitt kortare än Yrkesvux, vilket innebär att personer som genomgår AUB snabbare kommer till arbetsmarknadens förfogande. För att Arbetsförmedlingen ska fatta beslut om AUB krävs att samarbetet mellan den kommunala arbetsmarknadsavdelningen och Arbetsförmedlingen fungerar väl. Arbetsförmedlingens roll har efter reformeringen blivit mer otydlig och arbetsmarknadsutbildningar tillsätts i lägre utsträckning. Därför finns det skäl att säkerställa att samarbetet mellan kommunen och Arbetsförmedlingen fungerar väl, så att de inskrivna på den kommunala arbetsmarknadsavdelningen får den mest ändamålsenliga utbildningen.

Arbetsmarknads- och socialnämnden påtalar att nämnden ständigt arbetar för att utveckla studievägledningen så att den enskilda deltagaren ska se studier som en möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden. Nämnden understryker att det inte finns någon styrning av vägledningen mot specifika

utbildningsformer som till exempel yrkesutbildningar inom den kommunala vuxenutbildningen (Yrkesvux) utifrån ett kostnadsperspektiv. Det är den enskilda deltagarens behov och möjligheter som ska styra arbetet. Det är viktigt att förtydliga att Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar (AUB) ofta är en enklare väg in i studier än Yrkesvux inom det reguljära utbildningssystemet. Många deltagare inom nämndens arbetsmarknadsavdelning som söker en Yrkesvuxutbildning bedöms vid antagningen inte vara behöriga medan de ofta kan antas till en AUB. Det kan också vara lättare att motivera deltagare till att påbörja en AUB, som ofta är kortare och berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning från Försäkringskassan. En deltagare som vill gå en Yrkesvuxutbildning behöver ansöka om studiemedel (bidrag och lån) hos CSN vilket kan utgöra ett hinder för vissa arbetsökande. Inom ramen för den Strategiska överenskommelsen mellan Arbetsförmedlingen i Malmö och Malmö stad har en gemensam arbetsprocess tagits fram för att erbjuda och effektivt slussa deltagare inom kommunens arbetsmarknadsinsatser till tillgängliga arbetsmarknadsutbildningar inom Arbetsförmedlingen. Arbetet följs upp löpande i samverkan mellan Malmö stad och Arbetsförmedlingen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden påtalar att nämnden i dagsläget samarbetar med arbetsmarknads- och socialförvaltningsnämnden i frågan. Detta genom bland annat att medarbetare från gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen informerar arbetsmarknads- och socialförvaltningsförvaltningen kring de utbildningsmöjligheter som finns inom nämndens verksamheter. Nämnden ställer sig dock positiv till att samarbetet vidareutvecklas.

Minc ser ett behov av att synliggöra sitt erbjudande till instanser som arbetar med dessa målgrupper. Bolaget har under åren arbetat med gymnasieskolor och olika universitet för att öka förståelsen och minska trösklar för vår verksamhet. Det är ett arbete som kräver ständig aktualisering. Att investera i människor och rusta fler Malmöbor för inträde på arbetsmarknaden är viktigt. Minc gör detta genom entreprenörskap och det stöd som erbjuds i bolagets erbjudanden utöver att det innebär ett växande näringsliv när nya startups går från idé till etablerat företag är det också en rent kompetenshöjande insats. Med de entreprenöriella förmågor som tränas och utvecklas kommer även de entreprenörer som byter bana ha en kompetens och erfarenhet i bagaget som stärker både näringslivet och Malmöbor i stort.

29. Ökat fokus på kombinationsinsatser, där språkträning kombineras med andra insatser

Ett angreppssätt som tycks vara framgångsrikt för att få utrikes födda i arbete är kombinationen av arbetsträning/praktik och utbildning. Exempelvis kan SFI kombineras med yrkesutbildning eller arbetspraktik för att korta ned tiden från utbildning till anställning. En översikt av Karlsdóttir et al. (2017) pekar på att sådana kombinerade insatser fungerar bättre än rena språkutbildningar. Det är dock viktigt att språkträningen inte nedprioriteras eftersom goda språkkunskaper har positiva effekter på längre sikt. Tillväxtkommissionen bedömer att det finns skäl för Malmö stad att utveckla och skala upp arbetet med jobbspår och sträva efter att fler personer ska kunna ta del av yrkes-SFI. Det är av stor vikt att utvärdera insatsernas långsiktiga effekter för att säkerställa att de faktiskt leder till varaktig sysselsättning. Det är också avgörande att jobbspåren förankras med arbetsgivare och att en varaktig anställning väntar i slutändan av programmet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden delar kommissionens slutsats kring att det är viktigt med ett ökat fokus på kombinationsinsatser, där språkträning kombineras med andra insatser. Kombinerade insatser erbjuds inom flera insatser. Ett exempel är nämndens arbete med språkutvecklingsplaner för deltagare som har arbetsmarknadsanställningar. Yrkes-SFI i Skånes kombinationsutbildningar är en bra utbildningsväg som nämnden informerar och vägleder deltagare om. Det pågår, löpande, ett arbete med att utveckla nya jobbspår i samverkan med gymnasie- och utbildningsnämnden, Arbetsförmedlingen och arbetsgivare i behov av arbetskraft. Ett jobbspår är alltid förankrat i ett reellt uttryckt arbetsgivarbehov. Antalet kvinnor och män som går från jobbspår till anställning följs upp löpande. Uppföljning av insatsers långsiktiga effekter är ett utvecklingsområde. Nämnden har påbörjat ett arbete med att följa upp vissa insatsers långsiktiga effekter avseende behov av ekonomiskt bistånd efter genomförd insats.

Förskolenämnden påtalar att det redan i dag erbjuds på öppen förskola organiserad språkträning för de vårdnadshavare som så önskar. Denna aktivitet är uppskattad och särskilt viktigt är det att kunna erbjuda insatsen till vårdnadshavare som är föräldralediga och inte har tillgång till SFI. Även om slutrapportens avsnitt om arbetsmarknad är inriktat på att förbättra chanserna för den som står utanför att komma in på arbetsmarknaden förtjänar också att påtalas de goda effekter som språkfrämjande insatser har på redan anställda i välfärden vilka behöver stärka sina kunskaper i svenska. Sådana insatser görs på bred front idag i Malmös förskolor, i första hand för att höja kvaliteten i utbildningen och för att bidra till att barnens språkutveckling i svenska stärks.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden menar att åtgärdsförslaget är i linje med kommunfullmäktigemålet att Malmö stad ska verka för att öka andelen Malmöbor som är självförsörjande. Inom vuxenutbildning har

nämnden fortsatt att utveckla kombinationsutbildningar, det vill säga utbildningar där eleven studerar gymnasiala yrkeskurser parallellt med studier i SFI eller svenska som andraspråk på grundläggande nivå. Inom ramen för insatsen arbetsmarknadsanställningar har deltagaren möjlighet att kombinera sin arbetsmarknadsanställning med studier om det finns ett behov av språkutvecklingen. Deltagaren kan välja att läsa upp till 49% SFI och arbeta 51% och får fortfarande full lön för sin insats. Det är något förvaltningen brukar rekommendera i möte med deltagare som är språksvaga. Uppföljningen av insatsen har påvisat att detta upplägg främjar språkutveckling i vardagen. Nämnden erbjuder intensivkurser, kurser på dagtid, behovsanpassad SFI, lärvux-anpassad SFI, yrkes-SFI och SFI för individer med ohälsa i samverkan med arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Samarbetet kring utbudet av kombinationsutbildningar och lokala jobbspår har även fortsatt att utvecklas i samverkan med arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Arbetsförmedlingen inom ramen för arbetet inom lokal överenskommelse. Nämnden erbjuder kompletterande kurser för elever inom SFI som står långt från arbetsmarknaden. Kurserna syftar bland annat till att medverka till väl underbyggda beslut om studie- eller yrkesval, ge ökade studietekniska färdigheter samt ge grundläggande digital kompetens. Kombinationsutbildningarna ger SFI eleverna en möjlighet att komma vidare till såväl grundläggande SVA som ett urval av gymnasiala yrkeskurser. Nämnden erbjuder en sammanhållen utbildning för målgruppen nyanlända i etableringsprogrammet med utbildningsplikt. Inom ramen för utbildningsplikten har SFI-studier kombinerats med orienteringskurser i arbetslivsorientering, digitalisering och studieteknik. I målgruppen ingår nyanlända i etableringsprogrammet som på grund av kort utbildningsbakgrund inte bedöms kunna matchas mot arbete. Antalet elever som hänvisats från Arbetsförmedlingen via utbildningsplikten har fortsatt att minska på grund av ett minskat inflöde till etableringsprogrammet. Nämnden instämmer i vikten av ökat fokus på kombinationsinsatser och kan konstatera att det är ett pågående och prioriterat arbete och är positiv till ett fortsatt förstärkt arbete.

MKB konstaterar att det i avsnittet beskrivs vikten av yrkesutbildning och behovet av att ”skapa korta utbildningsvägar för de med kortast utbildningsbakgrund”. Här vill bolaget lyfta fram möjligheterna att de åtgärder som beslutas helt eller delvis genomförs i de områden och stadsdelar där målgruppen bor. Exempelvis kan information om och rekrytering till YH-utbildningar till viss del förläggas utanför centrala staden. Här har bolaget möjlighet att bistå med att förmedla information till bolagets hyresgäster.

30. Malmö stad bör arbeta för att fler utrikes födda kvinnor kommer i arbete

Utrikes födda kvinnor i Malmö har en låg sysselsättningsgrad, särskilt kvinnor med flyktingbakgrund. Malmö stad bör aktivt arbeta med att förbättra möjligheterna för utrikes födda kvinnor att komma i arbete. Det har uppmärksammats att män och kvinnor tar del av olika typer av insatser inom Arbetsförmedlingens verksamhet. Män deltar mer ofta i arbetsnära aktiviteter som arbetspraktik eller har subventionerade anställningar. Kvinnor däremot, deltar ofta i olika förberedande insatser, till exempel utbildningsinsatser. En liknande bild framträder vad gäller Malmö stads insatser inom området.¹² Det finns flera indikationer på att arbetsmarknadspolitiska bedömningarna skiljer sig åt beroende på kön, även för kvinnor och män med liknande kvalifikationer. Manliga arbetssökande bedöms i högre utsträckning vara matchningsbara mot arbetspraktik eller subventionerade anställningar.¹³ För att undvika osakliga skillnader i bemötande och tilldelning av insatser, är det viktigt att Malmö stad arbetar aktivt för att säkerställa ett jämställt bemötande av de som står utanför arbetsmarknaden och är i behov av stöd. Det handlar om att synliggöra och motverka skillnader i beslut och insatser samt möjliga utfall och konsekvenser. Det räcker inte att ta fram effektiva insatsmodeller riktade till de som står långt ifrån arbetsmarknaden. Malmö stad måste också säkerställa att utrikes födda kvinnor faktiskt erbjuds att delta i insatserna och att de får lika mycket stöd som andra. Ett arbets sätt med goda effekter, som dessutom är kostnadseffektivt, har utvecklats av Arbetsförmedlingen genom projektet Jämställd etablering.¹⁴ Resultaten av projektet kan användas som utgångspunkt för att bättre fånga upp kvinnor med svag förankring på arbetsmarknaden. I arbetet med Jämställd etablering låg fokus på en aktiv styrning mot att prioritera resurser till de arbetssökande som hade störst stödbehov, vilket i många fall handlade om kvinnor. Arbets sättet baserades på en kartläggning av den arbetssökandes kompetens och ambition, samt en noggrann kartläggning av arbetsgivares faktiska rekryteringsbehov. Centralt för arbets sättet var också att systematiskt redovisa statistik uppdelad på kön, för att säkerställa att stereotypiska föreställningar inte påverkade vem som fick ta del av vad. I Jämställdhetsmyndighetens rapport Mellan tillit och misstro beskrivs strukturella, organisatoriska och systemrelaterade hinder för utrikesfödda kvinnor att komma in på den svenska arbetsmarknaden.¹⁵ Majoritetssamhällets attityder till och bemötande av olika grupper av utrikesfödda kvinnor beskrivs vara en del av problemet. Myndigheten pekar därför på behovet av att parallellt med insatser som syftar till att få utrikes kvinnor att komma in på arbetsmarknaden, också bedriva insatser riktade till arbetsgivare i syfte att minska risken för diskriminering. I rapporten beskrivs också vikten av att ha ett helhetsperspektiv i mötet med individer som i

¹² Statistik från Malmö stad.

¹³ [Arbetsförmedlingen 2022](#), s. 8

¹⁴ [Matchningsinsatser för personer som nyligen fått uppehållstillstånd \(arbetsformedlingen.se\)](#)

¹⁵ Mellan tillit och misstro – Utrikes födda kvinnor om sina behov och hinder i relation till arbetsmarknadsetablering, Jämställdhetsmyndigheten 2023:5,

vissa fall kan ha omfattande behov, såsom utrikes födda kvinnor med svag förankring på arbetsmarknaden. Avslutningsvis påpekas att en fungerande och bred samverkan mellan kommuner, myndigheter och andra aktörer sannolikt är extra viktigt för just denna grupp. Malmö stad arbetar redan idag tillsammans med aktörer inom civilsamhället för att nå och motivera fler utrikesfödda Malmöbor till studier.¹⁶ Tillväxtkommissionens bedömning är att det finns skäl för Malmö stad att i ännu högre utsträckning involvera aktörer inom civilsamhället i syfte att få flera utrikesfödda kvinnor i arbete.

Arbetsmarknads- och socialnämnden understryker att kvinnors inträde på arbetsmarknaden är ett prioriterat mål för nämnden och att verksamheten följs löpande upp med könsuppdelad statistik. Nämnden arbetar aktivt med att ställa jämlika krav på att kvinnor och män ska stå till arbetsmarknadens förfogande vid handläggningen av ansökningar om ekonomiskt bistånd. Den individuella coachningen och vägledningen är grunden i nämndens arbete riktat till arbetslösa Malmöbor. Ett särskilt fokus har riktats på handläggares medvetenhet och kompetens avseende jämställt bemötande, för att förebygga risker för könsstereotyp vägledning. Nämnden ser också regelbundet över utbudet av insatser för att möta behov hos olika målgrupper. Vidare ser nämnden behov av att utveckla arbetet tillsammans med arbetsgivare för att öka öppenheten för att anställa utrikes födda kvinnor.

Förskolenämnden konstaterar att Tillväxtkommissionens förslag ligger i linje med förskoleförvaltningens och arbetsmarknads- och socialförvaltningens medverkan i SKRs och regeringens gemensamma satsning för att korta vägen till arbete för fler utrikesfödda kvinnor med små barn. För att nå fram till målgruppen kommer öppna förskolan utgöra arenan. Projektet ska stärka kommuners varaktiga förmåga att bygga hållbara samverkansformer utifrån målgruppens behov och lokala organisatoriska förutsättningar. Besökare ska erbjudas lämpliga insatser och slussas vidare till lämpliga samhällsaktörer. Nämnden konstaterar att det i slutrapporten poängteras vikten av att involvera aktörer från civilsamhället i syfte att få flera utrikesfödda kvinnor i arbete. Nämnden har under ett antal år samverkat med civilsamhället för att nå fram till familjer med erbjudande om förskoleplats. Genom samarbetet med civilsamhället och de så kallade förskolelotsarna får nämnden fler kontaktytor och en större plattform att nå ut till familjer i Malmö som saknar kunskap om förskola och vars barn inte går i förskola. En stor andel av de familjer som förskolelotsarna möter är kvinnor. De berättar om kvinnor som lever i en isolerad tillvaro och ofta saknar kunskap om det svenska samhället. I det uppsökande arbetet är nyckeln för att nå fram bemötande, långsiktighet och

¹⁶ Årsanaly 2022, Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, Malmö stad

relationsbyggande. Det relationsskapande arbetet kräver tid, närvaro, samtaltsteknik och kulturell förståelse samt språkkunskaper.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att

Tillväxtkommissionens förslag ligger i linje med nämndens arbete. Fler utrikes födda kvinnor har påbörjat studier genom samarbete med bland annat den idéburna sektorn exempelvis via projektet ThaiWISE med föreningen Hela människan. För att nå och motivera fler Malmöbor till studier och främja integration samarbetar förvaltningen med Engagemang i Malmö. För att underlätta studier för nyblivna föräldrar bedriver nämnden även SFI för föräldralediga genom öppen verksamhet på tre förskolor. Verksamheten leder till att många deltagare påbörjar ordinarie SFI-studier efter sin föräldraledighet. Det bidrar även till att underhålla och utveckla sina kunskaper i svenska under föräldraledigheten. Utåtriktad SFI planeras att utökas 2024 genom att tillsätta ytterligare en heltidstjänst.

Kulturnämnden konstaterar att det i beskrivningen av åtgärdsförslaget lyfts det samarbete som Malmö stad har tillsammans med aktörer inom civilsamhället för att nå och motivera fler utrikes födda Malmöbor till studier. Föreningslivet, studieförbund och folkhögskolor är omistliga länkar i det livslånga lärandet och som insteg till en första kontakt med arbetsmarknaden. Härutöver bidrar dessa aktörer till sociala sammanhang, möjlighet att känna sig delaktig i samhället, öva det svenska språket och få nätverk. Nämnden finansierar idag en stor del av det förenings- och idéburna kulturlivet inklusive studieförbund genom olika stöd. Nämnden önskar uppmärksamma kommunstyrelsen på att den avisering som regeringen har gjort i budgetproposition för 2023 kommer att kraftigt minska de statliga stöden till studieförbunden i hela landet. Nämnden analyserar för närvarande konsekvenserna av detta för Malmö och för Malmöborna. Nämnden instämmer i kommissionens förslag om att arbetet i högre utsträckning och framgent behöver involvera aktörer inom civilsamhället för att nå denna grupp.

31. Möjliggör kunskapsuppbyggande genom försöksverksamheter

När kommuner, av praktiska eller resursmässiga skäl, prioriterar hur många och vilka personer som ska anvisas till en viss typ av arbetsmarknadsinsats, krävs en urvalsprocess. De som anvisas till en insats får förmodas ha andra egenskaper än de som inte anvisas till en insats, vilket försvårar en trovärdig effektutvärdering. Inom ramen för försöksverksamheter skulle urvalet kunna ske genom randomisering. Randomisering innebär att slumpen får styra vilka individer som anvisas till en insats (den så kallade experimentgruppen).

Urvalsprocessen möjliggör en utvärdering av effekterna av olika insatser genom att jämföra utfall, till exempel övergången till ordinarie jobb eller behovet av ekonomiskt bistånd, för de

som tillhör experimentgruppen med de för kontrollgruppen. Kontrollgruppen utgörs av personer som inte ingår i experimentgruppen.¹⁷ Styrkan med randomisering är att kontrollgruppen i genomsnitt har samma egenskaper som de som får ta del av insatsen. Därför kommer skillnader i genomsnittliga utfall mellan dem som har respektive inte har tagit del av en insats enbart att återspegla deltagandet. Eftersom slumpmässiga urval medför stora fördelar för kunskapsuppbyggnaden bör Malmö stad undersöka möjligheterna att genom försöksverksamheter utveckla de kommunala arbetsmarknadspolitiska insatserna.¹⁸

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslaget.

Nämnden ser emellertid ett behov av att fortsatt utreda hur sådan försöksverksamhet kan förenas med kommunallagen. Det finns få studier gällande arbetsmarknadsinsatsers effekt generellt och kommunala arbetsmarknadsinsatser specifikt. Detta gäller såväl kunskap om insatser som fungerar väl, som insatser som inte fungerar och som därför bör undvikas. Mer forskning inom fältet är önskvärt. Förslaget grundar sig i urvalsprocessens betydelse för att individer ska erbjudas "rätt" insats. För detta ändamål kan ökad kunskap om effektiva screeningverktyg behövas, för att identifiera olika behovsgrupper. För att möta den generella avsaknaden av kunskap om arbetsmarknadsinsatsers effekt kan kunskapsuppbyggnad genom försöksverksamhet vara en av flera vägar framåt. Ett samarbete med något av universiteten i regionen kring design och genomförande av en sådan försöksverksamhet vore önskvärt i det fall staden går vidare enligt kommissionens förslag. Både etiska och juridiska frågeställningar behöver värderas i ett sådant arbete. Förslaget rimmar väl med Socialstyrelsens arbete för att stödja en evidensbaserad praktik inom socialtjänsten, vilket innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för val av insatser.

¹⁷ Se [Dahlberg m.fl. \(2020\)](#) för en försöksverksamhet i Göteborg för inspiration.

¹⁸ Följande talar för att förfarandet är rimligt och försvarbart i ett kommunalt sammanhang: (i) Oavsett urvalsförfarande kommer bara en andel av den potentiella målgruppen att kunna ta del av insatsen eller kombinationen av insatser. Lottningen påverkar inte denna andel, utan budgeten. (ii) Försöksverksamheten ligger väl inom ramarna för det som kommunen regelbundet erbjuder/anvisar till. Urvalet medför inget extraordinärt, och slumpmässigt urval påverkar inte detta. (iii) De personer som inte väljs ut får ta del av samma insatser som de skulle ha varit aktuella för utan försöksverksamheten. Försöksverksamheten eller urvalsförfarandet innebär alltså inte att någon förnekas något hen annars skulle ha erbjudits. (iv) Att göra slumpmässiga urval medför stora fördelar för kunskapsuppbyggnad, men det innebär inte uppenbart mer godtycke än de processer som vanligen styr urvalet. Det går till och med att argumentera för att slumpen innebär en större rättvisa relativt ett förfarande där vissa personer i målgruppen på olika sätt kan påverka processen och få företräde.

3.4 Utbildning

3.4.1 Övergripande kommentarer

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att kommissionens förslag kopplat till utbildning fokuserar på tre huvudsakliga områden; stöd och strukturer för att fler elever ska klara grundskole- och gymnasieutbildning, insatser för att öka elevers och föräldrars kunskap om arbetsmarknaden, samt insatser för att möjliggöra för fler elever att ta del av arbetsplatsförlagt lärande, yrkesprogram och lärlingsutbildningar. Nämnden ställer sig övergripande positiv till förslagen och bedömer att de kan bidra till att öka unga Malmöbornas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Funktionsstödsnämnden konstaterar att ett antal åtgärdsförslag avser kopplingarna mellan utbildningar inom gymnasieskolan samt kompetensbehoven på arbetsmarknaden, däribland förslag om stärkt studie- och yrkesvägledning för att förbättra matchning samt förslag om att tillsätta styrgrupp på kommunnivå kopplat till utbud av utbildningar. Nämnden framhåller att det är viktigt att det inte bara är dimensionen av utbildningsplatser som ses över, utan även att det fortsatt sker påverkansarbete på nationell nivå kopplat till vilka program som erbjuds för att dessa bättre ska återspegla behoven på arbetsmarknaden. Nämnden ser behov av en mer anpassad stödassistentutbildning på gymnasial nivå. I nuläget rekryteras stödassistenter och aktivitetsledare från vård- och omsorgsprogrammet eller barn- och fritidsprogrammet. Förvaltningen är medlem i SKR-nätverket Nationellt kompetensråd inom funktionshinderområdet (NKR) som bland annat försöker påverka Skolverket att ta fram och införa en stödassistentutbildning på gymnasial nivå med ett urval av kurser från vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet.

Förskolenämnden hänvisar till direktivet för kommissionen där det anges att åtgärdsförslagen ska sträcka sig bortom budgetår och mandatperioder, det vill säga inom den tidsperiod där när dagens förskolebarn står inför etablering på arbetsmarknaden och avgöranden kring fortsatt utbildning. När det kommer till avsnittet om utbildning berörs dock bara summariskt de yngsta barnen och förskolan, påpekar nämnden. Betydelsen av tidiga insatser uttalas, men utan konkretiseringar och fördjupning. I stället är fokus som så ofta annars på yrkesutbildning och ungas inträde på arbetsmarknaden. Det är naturligtvis av betydelse att det görs insatser och åtgärder gällande de äldre eleverna. Att vidta åtgärder när individen redan har tillgodogjort sig stora delar av sin tid i utbildningssystemet kommer dock sannolikt inte att leda till mer än marginellt positiva effekter. Det hade behövts fördjupning kring andra möjligheter,

framför allt kring hur det ofta upprepade mantrat om tidiga insatser ska realiseras i konkret handling. En individ har potential att utvecklas under hela livet men generellt gäller att ju tidigare och ju fler positiva faktorer som finns i ett barns liv desto bättre möjligheter till gynnsam utveckling. Under de första åren i livet utvecklas barnet språkligt, socioemotionellt, fysiskt och kognitivt mer än någon gång senare i livet. Barn från hem med ogynnsamma sociala och ekonomiska förhållanden riskerar att ligga efter jämnåriga redan när de börjar skolan. Främst handlar det om skillnader i språkutveckling och förmågor som uppmärksamhet, arbetsminne och problemlösning. Det finns en bred samsyn i forskningen om att förskolan, om den är av hög kvalitet, har störst betydelse för barn som har föräldrar med låg utbildningsnivå eller låg inkomst, barn i socialt utsatta miljöer eller barn med utländsk bakgrund. Hög kvalitet i förskolan kräver att personal som arbetar närmast barnen har kompetens att stödja barnen i deras utveckling, lärande och välbefinnande. Den kompetens som personal i förskolan bör besitta handlar om kunskap om vad som ska läras, barns läroprocesser och en förmåga att föra dialogiska samtal. Förskolan är en stor arbetsgivare men har tyvärr idag en alltför stor och ökande andel anställda utan utbildning för arbete med barn. I avsnittet Utbildning finns ett kort underavsnitt (2.4.6.) om tidiga insatser för barn i förskolan och grundskolan. Här hänvisar kommissionen till forskning som visar att insatser tidigt under livscykeln är mest effektiva för att öka utbildningsnivån och minska den socioekonomiska bakgrundens inverkan på utbildningsresultat. Förskolenämnden efterfrågar att kommissionen hade fördjupat sin analys och rekommendationer kring hur sådana tidiga insatser ska realiseras i konkret handling. Nämnden konstaterar att förskolan huvudsakligen berörs av åtgärdsförslagen inom avsnittet utbildning när det kommer till kompetensförsörjningen, företrädesvis utbildningen av barnskötare. Nämnden vill understryka att flera av förslagen noggrant behöver analyseras och nyanseras och att möjliga konsekvenser av förslagen bedömas innan de sätts. I ett sådant arbete måste förskolans vidkommande såväl representanter för arbetsgivare som fackförbund vara självskrivna.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats kring att det är viktigt att prioritera tidiga insatser och att en god läs-och skrivkunnighet är centralt för eleverna för att nå utbildningens mål. Nämnden noterar dock att rapporten i stort saknar åtgärder kring de yngsta barnen som ännu inte uppnått skolålder. Stödinsatser är reglerat i skolans styrdokument. En rad olika nationella verktyg har tagits fram med ett fokus att tidigt fånga upp elevers behov av ledning och stimulans. Arbete kring tillgängliga lärmiljöer och strategisk kompetensförsörjning är också prioriterade åtaganden i nämndens och förvaltningens utvecklingsarbete. Vad gäller resurser så bedriver nämnden

och förvaltningen en komplex verksamhet med begränsade resurser. Resursfördelningsmodellen med socioekonomiska kriterier gör att skolor som har större socioekonomiska utmaningar tilldelas mer resurser i strukturersättningen för att bättre kunna möta elevernas behov. Det finns även ett statsbidrag kring likvärdighet för skolorna som grundskolenämnden och förvaltningen varje år får del av. Grundskoleförvaltningen fördelar den största delen av stadsbidraget kring likvärdighet till årskurserna F-3 utifrån att nämnden och förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt med tidiga insatser

Kulturnämnden instämmer i behovet av tidiga språkutvecklande insatser redan i förskoleåldern som beskrivs under *Tidiga insatser för barn i förskolan och grundskolan*. Bibliotek, barnhälsovård och förskola genomför viktiga insatser för små barn och vuxna i deras närhet. De första 1000 dagarna i ett barns liv är mycket avgörande för den fortsatta språkutvecklingen, ordförråd och senare läsförmåga. Folkbiblioteken har utvecklat sitt arbete de senaste åren gentemot barn 0-3 år inom ramen för den nationella satsningen Bokstart. Region Skåne har från och med 2022 infört dialogläsning och bokgåva vid samtliga hembesök vid 8 månaders ålder. Ett utanförskap i form av att inte behärska språket leder till andra utanförskap. Samverkan mellan förskola, bibliotek och barnhälsovård bör utvecklas ytterligare. Nämnden vill se att förslaget också inbegriper satsningar på vuxna/föräldrar i de små barnens närhet och här kan både bibliotek och andra kulturinstitutioner göra en skillnad för att stärka erbjudanden riktat till familjer där barn och vuxna deltar tillsammans.

Stadsbyggnadsnämnden instämmer i vikten av utbildning och att tillgängliggöra genom lokalisering och underlätta pendling till utbildningsinstitutionerna.

3.4.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 32-46

32. Säkerställ framtagandet och uppföljningen av individuella studieplaner och särskilda åtgärdsplaner

Tillväxtkommissionen vill här särskilt lyfta behovet av insatser för barn med svårigheter att uppnå utbildningsmålen. Individuella studieplaner och särskilda åtgärdsplaner ska inte enbart reserveras för nyanlända och barn med funktionsvariationer. Alla barn och unga i förskolan och grundskolan, liksom i andra skolformer på grundläggande nivå, som har svårigheter att uppnå utbildningsmålen bör erbjudas särskilt stöd. Individuella studieplaner med fokus på vilka stödinsatser och anpassningar som behövs bör tas fram i samverkan med barnen och vårdnadshavarna. Uppföljningar av planerna bör sedan ske årligen, sammanställas på skolenhetsnivå och redovisas för grundskolenämnden i Malmö stad. I de

fall barnens svårigheter att uppnå utbildningsmålen är relaterade till psykisk ohälsa och/eller missbrukande vårdnadshavare bör en samordnad individuell plan (SIP) upprättas i enlighet med gällande lagstiftning. Dessa planer bör också följas upp, och årligen redovisas för grundskolenämnden.

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att kommissionen föreslår att Malmö stad ska utveckla stöd och strukturer för att möjliggöra att fler elever klarar grundskole- och gymnasieutbildning (förslag 32–35). Nämnden bedömer att förslagen är angelägna då fullgjord grundskole- och gymnasieutbildning är avgörande för att fler unga ska kunna fortsätta till vidare studier och etablera sig på arbetsmarknaden. Det är positivt att åtgärdsförslagen har ett tydligt fokus på elever med svårigheter att uppnå utbildningsmålen utifrån ett likvärdighetsperspektiv.

Förskolenämnden anser att kommissionens förslag på detta område och som berör förskolan framstår som mindre genomtänkta i förhållande till vad regelverket redan i dag anger. I slutrapporten anges att särskilda åtgärdsplaner inte enbart ska reserveras för nyanlända barn och barn med funktionsvariationer. Vidare anges att alla barn i förskolan som har svårigheter att uppnå utbildningsmålen ”bör erbjudas särskilt stöd.” Enligt skollagen har barn i förskola redan en lagstadgad rätt till särskilt stöd och för stöd får inte krävas att barnet har funktionsvariationer. Kommissionen understryker också vikten av att följa upp insatsernas effekter. Enligt skollagen har huvudmannen ansvar för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete och genom detta kontinuerligt följa upp de nationella målen, kraven och riktlinjerna. Förskoleförvaltningen genomför både på huvudmanna- och enhetsnivå kontinuerligt uppföljningar vad gäller alla barns rätt till stöd och nyligen genomförde också den kommunala revisionen en granskning på detta område. Åtgärdsförslaget om att det på Malmö stad-nivå bör göras en kartläggning av vilka stödinsatser som förekommer inom förskolan och frekvensen av dessa hade mot denna bakgrund behövt förklaras.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsatser kring vikten av insatser för elever med svårigheter att uppnå utbildningsmålen men hänvisar till rådande lagstiftning. Skolans styrdokument reglerar arbetet kring särskilt stöd och extra anpassningar för elever i förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshemmet. Kommissionens intentioner finns därmed redan reglerat i lagstiftningen men kommissionen använder sig av andra begrepp än de som återfinns i skolans styrdokument och vissa förslag är inte helt förenliga. Kommissionen bör se över begrepp och formuleringar så att de överensstämmer med befintlig lagstiftning. I all utbildning ska hänsyn tas till

barns och elevers olika behov. Stöd i olika former reserveras inte enbart till nyanlända eller elever med funktionsvariation som kommissionen uttrycker oro för. Skolan har ett så kallat kompensatoriskt uppdrag vilket innebär att skolan ska sträva efter att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. (Skollagen (2020:800) samt Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram) Skolan har även ett uppdrag att ge alla elever den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål. *Extra anpassningar* är en mindre omfattande stödinsats som oftast kan göras inom ramen för ordinarie undervisning och skolpersonal kan själva besluta om det. *Särskilt stöd* är en mer omfattande stödinsats. Ifall de extra anpassningar som satts in inte är tillräckliga, ska en utredning skyndsamt göras om elevens stödbehov. Ifall denna visar på mer omfattande stödbehov, kan rektor besluta om särskilt stöd som dokumenteras i ett *åtgärdsprogram*. I åtgärdsprogrammet ska det även framgå hur och när insatsen ska utvärderas. I de årskurser där betyg inte sätts ska lärare upprätta en *individuell utvecklingsplan* (IUP) för varje elev i samband med ett av de utvecklingssamtal som hålls under läsåret. Alla elever i förskoleklass ska ha minst ett utvecklingssamtal per läsår och alla elever i grundskolan och anpassad grundskola ska ha ett utvecklingssamtal per termin. Vid utvecklingssamtalen deltar lärare, elev och vårdnadshavare och samtal sker kring elevens utveckling och lärande och eventuellt stödbehov (Skollagen). Ifall eleven har extra anpassningar ska det dokumenteras i IUP. För nyanlända elever som tas emot på högstadiet i grundskolan eller specialskolan ska en *individuell studieplan* upprättas senast inom två månader från mottagandet. Studieplanen ska vara långsiktig och beskriva hur eleven ska uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Den ska innehålla uppgifter om utbildningens huvudsakliga innehåll och planerade stödåtgärder. Planen ska revideras löpande. Huvudmannen har ett ansvar för att ha rutiner för att säkerställa att skolenheterna har tillräckliga resurser för att uppfylla de krav som finns i lagar och andra föreskrifter samt att ha rutiner för att följa upp om hur arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd fungerar på skolenheterna, och vid behov kunna vidta åtgärder. Grundskoleförvaltningen har bland annat en rutin för regelbunden kvalitetssäkring av beslut och beslutsunderlag i arbetet med särskilt stöd. Nämnden följer vidare upp skolors arbete med kunskaps- och värdegrundsresultat genom kvalitetsdialoger, som sker mellan både skolenhet-förvaltning och förvaltning-nämnd. Nämnden och förvaltningen ser det som fortsatt viktigt att nämnden och förvaltningen systematiskt följer upp att skolornas arbete med extra anpassningar och särskilt stöd fungerar väl och att

skolornas arbete med de individuella studieplanerna för nyanlända elever på högstadiet görs i enlighet med lagstiftningen.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att

Tillväxtkommissionens förslag främst riktar sig till grundskolan. Nämnden vill dock tydliggöra för vad som gäller för gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola. Varje elev ska ha en upprättad individuell studieplan i gymnasieskolan och anpassad gymnasieskola som revideras vid behov. Om liknande krav infördes inom grundskolan skulle det underlätta övergångar som kan följas upp och därigenom på ett tydligare sätt säkerställa elevens behov. Dock är det befintlig lagstiftning som råder. I åtgärdsförslaget nämns åtgärdsplan vilket nämnden anser som begreppsförvirring och tolkar att det åsyftar åtgärdsprogram. Vad som gäller för särskilt stöd och åtgärdsprogram regleras i skollagen, vilket kommissionen bör se över. Detta åtgärdsförslag ligger även i linje med vad Skolverkets rapport om bedömning av läget i skolväsendet 2023 konstaterar att särskilt stöd och extra anpassningar behöver förstärkas för att tidigt upptäcka och åtgärda behov. Det är avgörande att huvudmän och rektorer utvecklar arbetet med att så tidigt som möjligt ge alla elever rätt stöd.

33. Kartlägg vilka stöd- och hjälpinsatser som används och utvärdera kontinuerligt

För att effektiva riktade insatser inom skolan ska kunna utvecklas krävs en samlad bild av vilka stöd- och hjälpinsatser som erbjuds i dagsläget. Av denna anledning bör Malmö stad inventera vilka insatser som förekommer inom förskolan och grundskolan och i hur stor utsträckning olika insatser används. Dessutom bör Malmö stad kontinuerligt utvärdera om stöd- och hjälpinsatserna har avsedd effekt. Med hjälp av ett enkelt diagnostiskt test kan elever som behöver stöd identifieras.¹⁹ Elever med testvärden under en viss nivå erbjuds stöd och elever ovanför den uppsatta gränsen erbjuds inget extra stöd. Detta upplägg innebär dessutom att det går att effektutvärdera insatsen, eftersom elever med testvärden strax över/ under gränsvärdet för stöd bör ha likartade förutsättningar att klara sin skolgång och är därmed jämförbara. Skillnader i utfall mellan de som tog del av insatsen och de som inte tog del av insatsen bör därför kunna tillskrivas stödinsatsen.²⁰ Kontinuerliga utvärderingar möjliggör för kommunen att få en bild av vilken typ av stöd som är mest fördelaktigt, och stödinsatserna kan justeras därefter. Något som är viktigt vid denna typ av satsning är att

¹⁹ Till exempel skulle LegiLexis tester kunna används för att kartlägga och följa elevers läsinlärning över tid. Testet har bland annat använts för att utvärdera hur elevers läsfärdigheter utvecklades under pandemin, se Hallin m.fl. (2020), och används av runt 200 kommuner för att följa upp hur elevers språkutveckling ser ut.

²⁰ Till exempel resultaten i nationella prov i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, betyg i årskurs 6 eller ett uppföljande diagnostiskt test.

säkerställa att resurser tillförs verksamheterna så att de extra hjälp- och stödinsatser som erbjuds elever med störst behov inte sker på bekostnad av att andra elever inom grundskolan får mer begränsade stödinsatser eller att resurser omfördelas från till exempel högstadiet till lågstadiet.

Grundskolenämnden instämmer i vikten av att identifiera elever i behov av stöd och att stödinsatser utvärderas kontinuerligt men hänvisar till rådande lagstiftning och tillhörande verktyg. Nämnden ställer sig inte positiv till att införa ytterligare diagnostiska test eller inventering av stödinsatser. Sedan 2019 finns en så kallad "läsa-, skriva- räknagaranti" för tidiga stödinsatser. Enligt garantin ska alla elevers språkliga och matematiska förutsättningar kartläggas redan i förskoleklassen. Syftet med garantin är att elever tidigt ska få det stöd eller de utmaningar de behöver. Det finns även bedömningsstöd i grundskolans årskurs 1 och nationella prov i årskurs 3. Kommissionen beskriver att testvärden på ett diagnostiskt test kunde avgöra vem som får stöd. Viktigt att notera dock att enligt skollagens krav på ledning och stimulans ska alla elever utvecklas utifrån sina behov och förutsättningar, vilket även innebär att stimulera och utmana högpresterande elever. Att endast stötta elever som får vissa testvärden skulle därmed inte vara förenligt med skollagens skrivningar kring ledning och stimulans. Det är vidare obligatoriskt att kartlägga nyanlända elevers kunskaper i grundskola och anpassade grundskola vad gäller språk, tidigare skolgång, intressen, förväntningar samt litteracitet och numeracitet. Förvaltningen har också tagit fram ett stödmaterial som hjälper skolorna kring behovsbedömning i svenska som andra språk. Vad gäller stödinsatser i form av extra anpassningar så finns de en stor mängd anpassningar som sker kontinuerligt. Dessa anpassningar justeras och ändras allt utifrån elevens behov. I och med att det ofta finns en mängd anpassningar både på gruppnivå som kommer hela klassen till gagn så väl som individnivå och ämnesöverskridande insatser skulle det vara svårt att göra renodlade effektutvärderingar som kommissionen beskriver i sitt förslag. Nämnden och förvaltningen följer idag upp resultaten av de moment som ingår i garantin (kartläggningsmaterial/motsvarande frågor i måluppfyllelseundersökningen, bedömningsstöd och nationella prov). I nämndens och förvaltningens kvalitetsdialoger kan även själva genomförandet av garantin diskuteras. Allt är ett underlag i det övergripande systematiska kvalitetsarbetet och är fortsatt viktigt för nämnden och förvaltningen att systematiskt följa upp.

Gymnasie- och utbildningsnämnden konstaterar att åtgärdsförslaget främst rör förskolan och grundskolan. Dock har gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och grundskolenämnden inlett samarbete kring gemensamma insatser. En genomlysning gällande elever i behov av särskilt

stöd påbörjats redan i årskurs 8 för att säkerställa att samtliga elever i grundskola nås. Nämnden utvecklar sin beredskap för att kunna ta emot ett större antal elever från grundskolan med behov av undervisning i mindre grupp för att säkerställa att utbildningen och stödet till målgruppen fortsätter. Det pågår även ett arbete med att inrätta skolsociala team för att stödja ungdomarna som behöver extra stort stöd i övergång från grundskola till gymnasiet. Satsningen görs i samarbete med grundskolenämnden, arbetsmarknad- och socialnämnden. Vidare under våren 2023 togs en modell för progressionsuppföljning av elever inom introduktionsprogrammet fram för att främja elevens väg genom utbildning. Modellen ska leda till att eleven får det stöd hen behöver i förhållande till sina behov och aktuell kunskapsnivå.

34. Säkerställ att resursfördelningen inom grundskola och gymnasieskola återspeglar skolans kompensatoriska uppdrag

Alltför många elever lämnar grundskolan och gymnasieskolan utan fullständiga betyg i Malmö kommun, och stora skillnader finns mellan grund- och gymnasieskolor inom kommunen.²¹ I skolans kompensatoriska uppdrag ingår att skapa förutsättningar för alla elever att nå målen med utbildningen. Malmö stad bör därför se över den socioekonomiska fördelningsnyckel som används för att fördela resurser mellan skolor (elever). Översynen bör genomlysas den modell för fördelning av resurser som tillämpas inom staden med målsättningen att undersöka om modellen till fullo skapar förutsättningar för likvärdiga enskilda och kommunala huvudmän att tillgodose elevers olika behov och förutsättningar.

Fritidsnämnden lyfter i samband med detta att avsaknad av rätt till fritidshem är en utmaning för unga malmöbor. Enligt Skolverket ska fritidshemmet bidra till att ge en meningsfull fritid genom att eleverna ”ska få möjlighet att träna på demokrati, inflytande och ansvar i praktiken. Lek, rörelse och skapande aktiviteter är viktigt”. I den kommande rapporten *Vägar till jämlik fritid – en studie om meningsfulla fritidsaktiviteter och ojämlikt deltagande i Malmö stads fritidsutbud* (Södertörn högskola) understryks att rätten till fritidshem för alla barn är en förutsättning för en jämlik fritid. I rapporten dras slutsatsen att den villkorade tillgången till fritidshem förstärker ojämlikheter redan vid skolstarten. Fritiden är för barn och ungdomar den tid på dygnet som börjar när skolans läroplansstyrda undervisning slutar. Ojämlik tillgång till fritidshem innebär att möjligheter för barn att delta i meningsfulla fritidsaktiviteter grundläggs vid tidig ålder. För att hantera barnens fritid när skolan tar slut tidigt på eftermiddagen är det inte osannolikt att äldre syskon får ta ansvar för yngre syskons aktiviteter efter skolans slut. I Malmö erbjuds fritidshem på skolor för

²¹ Se till exempel bilaga 2 i ”Kunskapsresultaten i Malmös skolor 2021/2022”, Grundskoleförvaltningen, Malmö stad, 2022.

skolelever från 6 till 13 år men endast barn vars föräldrar som arbetar eller studerar har rätt till plats på fritidshem. Vissa undantag kan visserligen göras, men platsen på fritidshem är också avgiftsbelagd vilket skapar ytterligare hinder för många. Problemet med ojämlik tillgång till fritidshem för barn som tillhör hushåll med låga inkomster eller föräldrar som är arbetslösa uppmärksammades nyligen i utredningen om en utökad rätt till fritidshem (SOU 2021:05). Utredningens genomlysning visar att bristande tillgång till fritidshem skapar oerhörda trösklar för barn att finna meningsfulla sammanhang för olika meningsfulla fritidsaktiviteter. Rätt till fritidshem är en förutsättning för att överbrygga en av utmaningarna som finns för allas barns rätt till en jämlik fritid vilket i sin tur har en påverkan på barn och ungas livschanser samt skolprestation. Nämnden vill därmed lyfta frågan om rätten till fritidshem och att den bör hanteras förvaltningsövergripande.

Förskolenämnden konstaterar att kommissionen föreslår att Malmö stad ser över om den fördelningsnyckel som används för att fördela resurser mellan skolor och elever fungerar tillräckligt kompensatoriskt. Förskolan har liksom övriga utbildningsförvaltningar i staden en sådan fördelningsnyckel, vilket följer av skollagen. Förslaget om att Malmö stad bör se över de kompensatoriska effekterna av den socioekonomiska fördelningsnyckeln omfattar inte förskolan. I rapporten förklaras dock inte varför förskolan inte omfattas av åtgärdsförslaget.

Grundskolenämnden påtalar att nämndens resursfördelningsmodell baseras på olika socioekonomiska kriterier som har betydelse för elevernas resultat. Nämnden ställer sig i nuläget inte positiv till kommissionens förslag om en översyn av den socioekonomiska fördelningsnyckeln eftersom modellen har visat sig ha en god träffsäkerhet samt att en översyn skulle vara tidskrävande och kräva resurser som nämnden i nuläget har begränsade möjligheter att avsätta. Modellen utvärderades 2018 av förvaltningen. Utredningen visade att modellen, med de sju variablerna som ingår, hade hög träffsäkerhet och kunde förklara i hög utsträckning den totala variationer i elever som uppnå grundläggande behörighet till gymnasiet. (De sju variablerna är 1) Elevens kön, 2) Om eleven är nyligen invandrad, 3) Högsta utbildning för vårdnadshavarna, 4) Om föräldrarna får ekonomiskt bistånd, 5) Om eleven bor med en eller båda vårdnadshavarna, 6) Skolans sociala tyngd och 7) Bostadsområdets sociala tyngd.) Den höga träffsäkerheten i att förutsäga elevernas faktiska måluppfyllelse samtidigt som modellen sågs som enkel att förstå och använda, indikerade att modellen hade rätt antal variabler och variabler av rätt typ. Utredningens slutsats var att det inte fanns behov av att ändra modellen som sådan utan endast en justering gjordes vad gäller dämpningen av

strukturersättningen. Utredningen visade vidare att det finns inga enkla samband mellan resurser och resultat. Omfördelningen av resurserna som gjordes via strukturersättningen lyckades inte fullt ut lyfta resultaten i skolor med de svåraste förutsättningar till samma nivåer som andra skolor. Men strukturersättningen skapade förutsättningar för kompensatoriska insatser i bredare bemärkelse och strukturersättningen användes främst till personalförstärkning. Det gav ökad vuxentäthet i form av fler lärare, personal med kompletterande kompetenser och fler biträdande rektorer. Bland de kompletterande kompetenserna fanns yrkeskategorier vars primära roll är att arbeta trygghetsskapande och att stärka eleverna i deras sociala utveckling. Nämnden och förvaltningen ser i sitt arbete utmaningar med bedömning av grundresurser. Det är en komplex fråga som relaterar till rimliga klasstorlekar, nationellt beslutade timplaner och dylikt och ytterligare omfördelningar i ersättningsnivåerna kan ha negativa effekter på skolor som i dagsläget har lägre strukturersättning. Nämnden påpekar, relaterat till avsnittet 2.5.9 *Socioekonomisk segregation: ett hinder för en inkluderande tillväxt*, att vad gäller socio-ekonomisk segregation så finns det en omfattande boendesegregation och skolsegregation mellan och inom de kommunala grundskolorna i Malmö. Kommunala skolhuvudmäns möjligheter och handlingsutrymme att vidta åtgärder för att främja en allsidig elevsammansättning begränsas dock av och är inte tydliga i rådande lagstiftning. Vad gäller det som kommissionen beskriver som ”grannskapseffekter” finns det två parametrar i grundskolenämndens resursfördelningsmodell som beaktar sådana ”grannskapseffekter” och möjliggör en högre strukturersättning för skolor med högre socioekonomisk komplexitet.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden påtalar att strukturersättningen som är en del av nämndens resursfördelningsmodell för gymnasiet ska fånga upp en del av det kompensatoriska uppdraget. Detta följer skollagen och följs av övriga utbildningsförvaltningar. Nämnden ser årligen över resursfördelningsmodellen utifrån målsättningen att öka likvärdigheten i resurstilldelningen. Nämnden ser positivt på åtgärdsförslaget och anser att det redan görs i nämndens verksamhet. Nämnden påpekar att friskolorna inte behöver använda sin elevpeng för just den elev och skola som resursfördelningen går till. Så länge det är så kommer det inte ske en likvärdighet mellan fristående och kommunala skolor och dess elever om inte vinsttak och regler kring hur resurserna ska användas till blir verklighet.

35. Inför som övergripande mål i Malmö att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan

I utredningen En gymnasieutbildning för alla (SOU 2016:77) föreslogs att skollagen skulle kompletteras med en ny målparagraf: Att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan. Skollagen har inte kompletterats i detta avseende, men Malmö stad skulle kunna besluta om att införa en sådan övergripande målsättning. I anslutning till detta skulle årsvisa mål avseende andelen elever som uppnår behörighetskraven för att studera på ett nationellt program i gymnasieskolan kunna tas fram och fastställas av grundskolenämnden. Grundskoleförvaltningen skulle sedan kunna ges i uppdrag att redovisa vilka insatser som krävs på skolenhets- och kommunnivå för att åtgärda eventuella negativa avvikelser i förhållande till målen. Uppföljningen skulle kunna utgöra en del av skolornas systematiska kvalitetsarbete.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats kring vikten av att unga påbörjar och fullföljer gymnasieutbildning. Nämnden har utifrån rådande lagstiftning inte möjlighet att sätta årsvisa mål angående andel elever som uppnår behörighetskrav med lägre ambition än att omfatta att alla elever ska nå målen i skolan. Malmö stad har ett kommunfullmäktige mål om att ”Malmö stad ska verka för att en större andel elever ska fullfölja en gymnasieutbildning inom 4 år”, vilket motsvarar kommissionens rekommendation. Kopplat till det följer grundskolenämnden bland annat upp indikatorn ”andel elever i årskurs 9 behöriga för gymnasiala studier”. Enligt de nationella målen i skollagen ska alla elever ges stöd att klara av skolan. Det innebär att det inte är möjligt för grundskolenämnden att sätta målvärden med lägre ambition än att omfatta att alla elever ska nå målen i skolan. Skolinspektionen har vid en granskning av huvudmännens styrning uttalat att det inte är förenligt med skollagen att använda relativiserande målvärden. Nämnden strävar därför mot en 100-procentig måluppfyllelse och vill se en positiv utveckling i den riktningen. Det finns i nuläget inte krav på vare sig indikatorer eller önskat utfall i stadens målmodell.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden instämmer i vikten av att alla unga ska påbörja och fullfölja gymnasieskolan. Dock är det inget som kan regleras då gymnasiet är en frivillig skolform. Åtgärdsförslaget fokuserar främst på insatser som är kopplade till uppföljning för grundskolan. Dock vill nämnden påpeka att det pågår ett prioriterat arbete för att säkerställa goda övergångar mellan skolformerna vilket ger elever bättre förutsättningar att nå sina mål. Det ligger i linje med kommunfullmäktigemål att en större andel elever ska fullfölja en gymnasieutbildning. Under året har rutiner och processer för att främja en sömlös övergång från grundskola till gymnasiet tagits fram. Samverkan med grundskolenämnden inom ramen för elevhälsans uppdrag har förstärkts under 2023, till exempel genom gemensamt fokus på de elever som har större behov av stöd i samband med övergångar mellan skolformer. Vidare

tar förvaltningen årligen fram *Rapporten Övergångar* som utgår från skollagen. Den fokuserar på Malmö stads arbete med övergångar mellan och inom skolformer. I rapporten utvärderas i vilken mån övergångsarbetet har bidragit till att eleven kunnat gå igenom sin utbildning utan hinder samt att verksamheterna i sitt arbete underlättat övergången för eleven från en skolform till en annan. Under hösten 2023 startade projektet *Hållbara övergångar* för unga i riskzonen och som finansieras av Europeiska Socialfonden. Detta projekt ligger i linje med åtgärdsförslaget vars syfte är att genom strukturerade samverkans- och arbetsformer med fokus på den unges behov, ge unga stöd vid kritiska övergångar på grundskola och gymnasium. Projektets övergripande mål är att en större andel elever är kvar i studier och fullföljer grund- och gymnasieutbildning och att skolans organisering vid övergångar stärkts utifrån elevens behov. Förvaltningen deltar i projektet där grundskoleförvaltningen är projektägare och, där samarbete även finns med arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Pedagogisk inspiration samt andra samhällsaktörer som arbetar med och för unga.

36. Stärk studie- och yrkesvägledningen för att förbättra matchningen mellan elevers utbildningsval och kompetensbehoven på arbetsmarknaden

Barn och unga behöver stöd och allsidig information för att kunna göra välgrundade val till gymnasieskolan. I dag har många unga begränsad information om förutsättningarna i arbetslivet. De utbildningsval som görs återspeglar inte efterfrågebilden på arbetsmarknaden. Det sistnämnda innebär i praktiken att tillgången på gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft är för liten i förhållande till efterfrågan, något som har framhållits i en rad utredningar på senare år. Både offentliga och privata arbetsgivare har svårt att rekrytera kvalificerad arbetskraft trots att arbetslösheten är relativt hög i Malmö. Problemen kopplat till matchningen mellan ungas utbildningsval och kompetensförsörjningsbehoven på arbetsmarknaden förstärks av att studie- och yrkesvägledningsfunktionerna är kraftigt underdimensionerade. I Malmö liksom på riksnivå går det ungefär 500 elever per studie- och yrkesvägledare i årskurserna 7 till 9 i grundskolan. I skolor med enskild huvudman går det cirka 600 elever per studie- och yrkesvägledare.²² Förutom att öka antalet vägledare i syfte att ge alla elever tillgång till likvärdig studie- och yrkesvägledning, handlar det även om att förbättra förutsättningarna för den breda vägledningen, det vill säga att involvera fler i vägledningsarbetet och integrera vägledningen i undervisningen.

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att kommissionen föreslår åtgärder för att öka kunskapen bland stadens elever om arbetslivet och kring vilken kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Förslagen handlar om

²² Skolverket. Grundskolan – Personalstatistik.

stärkt studie- och yrkesvägledning till både elever och föräldrar, arbetslivskunskap i grundskolan samt användande av förebilder för att bryta könsstereotypa uppfattningar kring studie- och yrkesval (förslag 36–39). Nämnden ser positivt på förslagen och bedömer att de kan bidra till att öka eleverns möjligheter att göra väl underbyggda studie- och yrkesval, vilket ökar deras möjligheter till självförsörjning. Nämnden ser ett behov av stärkt fokus på ökad kunskap och vägledning kring hur arbetsmarknaden fungerar, vilka yrken och arbetsgivare som finns, samt betydelsen av utbildning.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats om vikten av att förbättra förutsättningar för den breda vägledningen och att detta sker ämnesöverskridande i undervisningen. Nämnden har utifrån rådande budgetläge och utifrån de prioriteringar som behöver göras vad gäller olika kompetenser, begränsade möjligheter att öka antalet vägledare. Nämnden instämmer i kommissionens förslag om att matchning mellan elevers utbildningsval och kompetensbehov på arbetsmarknaden behöver stärkas. Nämnden och förvaltningen arbetar i dagsläget inte direkt med matchning med utgångspunkt att elevernas framtida karriärval inte ses som statiskt utan en medborgare kan byta karriär flera gånger under livet. I stället ligger ett fokus framför allt kring att ge eleverna valkompetens, lust till livslångt lärande och förmåga att kunna möta en arbetsmarknad i ständig förändring. I ämnena tillägnar sig eleverna vidare viktiga egenskaper och omvärldskunskap. Elevernas förmåga att göra väl underbyggda studie- och yrkesval är ett gemensamt uppdrag för alla i skolan. Nämnden anser att nuvarande arbetssätt behöver förändras i syfte att stärka kopplingen mellan elevers utbildningsval och kompetensbehov på arbetsmarknaden speciellt vad gäller yrkesutbildningar. Kommissionens tankar kring en ”bredare vägledning” stämmer väl överens med grundskolenämnden och förvaltningens strävan efter en integrerad studie och yrkesvägledning. En väl utvecklad studie- och yrkesvägledning kan stärka elevernas studiemotivation, öka kunskaper om arbetslivet och utveckla kontakter med arbetsmarknaden. Grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen har gemensamt tagit fram en riktlinje för att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskola och gymnasieskola i Malmö stad. Det finns även en riktlinje för skolorna kring att ta fram en lokal handlingsplan för studie- och yrkesvägledningen vid Malmös grundskolor.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att förslaget ligger i linje med kommunfullmäktigemålen och Skolverkets bedömning av läget i skolväsendet. Vidare anser nämnden att det som lyfts i åtgärdsförslaget redan utförs men att det är positivt att vikten av studie- och yrkesvägledning lyfts upp

i kommissionens slutrapport. Studie- och yrkesvägledningen har fortsatt prioriterats under 2023 för att stärka individens valkompetens och lotsa individen vidare inom utbildningssystemet eller till arbete. En handlingsplan för studie- och yrkesvägledning för gymnasiet har tagits fram. Syftet med planen är att konkretisera de nationella målen och vad de innebär med koppling till studie- och yrkesvägledning. Vidare ska den stärka styrning och ledning av studie- och yrkesvägledning för ökad likvärdighet och högre valkompetens för den enskilda. Satsningen på att öka kunskapen om SFI-elevs studieavbrott och möjligheter till en stärkt samverkan mellan SFI och andra myndigheter kopplad till insatser för SFI-elever har fortsatt inom ram för FINSAM-projektet *Utebliven etablering*. Projektet är ett samarbete mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Region Skåne samt Arbetsförmedlingen och syftar till att minska utanförskap. Med avstamp i projektet utökar nämnden samarbetet med Arbetsförmedlingen och arbetsmarknads- och socialförvaltningen genom att möjliggöra för fler Malmöbor att ta del av stödjande och studieförberedande kurser kombinerade med SFI och av utökade studiedagar inom SFI. Åtgärdsförslaget ligger även i linje med Projektet *MAXA Ung i sommar* som syftar till att öka Ung i sommar-praktikanternas kunskaper om arbetsmarknaden och stötta dem i att omvandla sin arbetslivserfarenhet till kompetenser, och stärka deras möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden eller vidare till studier. Det är ett förvaltningsövergripande samarbete mellan Pedagogisk Inspiration, Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, Arbetsmarknads- och socialförvaltningen och Grundskoleförvaltningen.

Andra insatser

- Gymnasiedagen

Den tidigare SYV-dagen ersattes i år med Gymnasiedagen och genomfördes i oktober för studie- och yrkesvägledare. Fokus var en stärkande studie- och yrkesvägledning och på de elevgrupper som behöver extra stöd i samband med gymnasievalet. Målgruppen det särskilt gäller är elever inom den anpassade gymnasieskolan, förstärkt program samt individuella programmet. Ett extra fokus riktades på de yrkesförberedande programmen samt Malmö Neptunigymnasium.

- Gymnasiemässa i Malmö

Gymnasiemässan genomförs i november och riktar sig till målgruppen som går sista året i grundskolan och söker gymnasieutbildning i Malmö, Svedala, Trelleborg och Vellinge. Syftet med dagen är att få hjälp att välja en utbildning

och yrke som passar individen. På plats finns bland annat gymnasieantagningen, studie- och yrkesvägledare, lärare och elever från de olika skolorna.

- Yrkesmessa

Under vårterminen 2024 kommer det att arrangeras en yrkesmessa i samarbete med grundskolenämnden. Fokus kommer att vara på yrken med utmaningar inom kompetensförsörjning. Insatsen riktar sig till elever i årskurs 8.

- En samordnande studie- och yrkesvägledare

För att öka likvärdighet gällande studie- och yrkesvägledning har en samordnande studie- och yrkesvägledare anställts. I uppdraget ingår att ge både professions- och ledningsstöd, att arbeta med kvalitetssäkring och utvecklingsfrågor med extra fokus på de elever som har extra behov av stöd vid övergångar som vid till exempel gymnasieval. Vidare arrangerar samordnande studie- och yrkesvägledare gemensamma nätverksträffar och informationstillfällen för studie- och yrkesvägledare i grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen.

- Malmöungdomars väg till arbete genom högre utbildning (Muvah)

Muvah är en kunskapsallians mellan Malmö stad och Malmö universitet. Målet är att bland annat öka Malmöungdomars inträde på arbetsmarknaden, att få fler ungdomar från underrepresenterade grupper att välja högre utbildning samt öka förståelsen för utbildningsvalen hos Malmös unga. Nämnden samverkar inom denna kunskapsallians för ökad tillgänglighet genom studievägledning för vissa av nämndens målgrupper som generellt inte söker högre utbildning. Genom samverkan med Malmö universitet har nämnden utvecklat och systematiserat vägledningen mellan olika utbildningsformer i så kallad breddad rekrytering. Vidare har samverkan stärkts mellan olika utbildningsformer, bland annat genom ett utvecklat övergångsarbete som sträcker sig från grundskola till universitet.

37. Verka för att särskild undervisningstid ska avsättas för arbetslivskunskap i grundskolan

Särskild undervisningstid bör avsättas för kunskapsområdet arbetslivskunskap i grundskolans högstadium. Förslaget förutsätter initiativ på riksnivå, med förändringar i skollagen liksom i läroplanen för grundskolan, men Malmö stad skulle kunna påskynda en utveckling i denna riktning genom att uppmuntra initiativ i kommunens skolor och driva

frågan på rikspolitisk nivå.²³ Parterna i arbetslivet bör involveras och tillsammans med lärare och studie- och yrkesvägledare tillskrivas ansvaret för undervisningens genomförande. Syftet är att möjliggöra mer välgrundade utbildningsval genom att öka barnens kunskaper och kontakter med företrädare för yrkeslivet. Här skulle information om hur det går på arbetsmarknaden för yrkeselever kunna inkluderas, det vill säga i termer av sysselsättningschanser och inkomster. Eftersom det i regel går bra för yrkeselever på arbetsmarknaden skulle denna typ av information möjligen kunna attrahera fler sökande till yrkesprogrammen. Det ligger även i branschorganisationers liksom fackliga organisationers intresse att medverka i undervisningen om arbetsmarknadsrelationer redan på grundskolenivå. Det handlar ytterst om förutsättningarna för arbetskrafts- och kompetensförsörjningen. Ansvaret för det sistnämnda vilar inte enbart på skolan utan i stor utsträckning också på parterna i arbetslivet.

Funktionsstödsnämnden påtalar att nämndens dagliga verksamhet har bedrivit ett långsiktigt arbete med fokus på att skapa hållbara övergångar från daglig verksamhet till lönearbete för de brukare som står närmare arbetsmarknaden. Nämnden menar att förslagen om arbetslivskunskap på schemat och att rikta studie och yrkesvägledning både till föräldrar och elever är viktiga. Erfarenheter från daglig verksamhets arbete har visat på stora kunskapsluckor hos såväl elever som föräldrar/nätverket runt individen. För unga med funktionsnedsättning handlar det inte bara om val av utbildning och yrke/bransch, utan även om kunskap om socialförsäkringssystemet samt hur olika arbetsmarknadsinsatser eller vägar till arbete är kopplade till vilken typ av ersättning individen har. Avseende det arbetsplatsförlagda lärandet och undervisningstid för arbetslivskunskap menar nämnden att dessa insatser är viktiga inte bara för att få kunskap för att kunna utföra själva arbetsuppgifterna utan även för att förbereda eleven så att hen kan möta arbetsmarknadens basala krav och förväntningar vilket är förutsättningar för att vara aktuell för anställning.

Grundskolenämnden ställer sig inte positiv till kommissionens förslag om att verka för att särskild undervisningstid ska avsättas för arbetslivskunskap i grundskolan med anledning av att nya nationella läroplaner nyligen införts och att Skolverket lagt fram förslag på reviderade timplaner. Nämnden ser att fokus behöver ligga på de nationella prioriteringar som gjorts däri. Vidare ser nämnden att sådant förslag om särskild undervisningstid för arbetslivskunskap skulle kunna vara förenade med betydande kostnader. Sedan 1 juli 2022 gäller

²³ SOU 2019:4. Till skillnad från Sverige finns ett eget ämne för det här kunskapsområdet i Danmark, Finland och Norge. Ämnet innehåller bland annat moment som rör arbetslivet och villkoren på arbetsmarknaden, utbildningsvägar och yrken, hur perspektiv kan vidgas och begränsande föreställningar motverkas. Det finns en tydlig progression och formulerade kunskapskrav för olika årskurser.

nya läroplaner och kursplaner för grundskolan. Ett viktigt styrdokument för skolan är timplanen som reglerar hur mycket undervisning en elev minst skall ha rätt till i varje ämne. Skolverket har sett över timplanerna för grundskola och anpassad grundskola och tagit fram ett förslag med syftet att skapa en bättre balans mellan undervisningens innehåll och undervisningstiden i timplanerna. Timmarna föreslås fördelas framför allt till de samhällsorienterande och de naturorienterande ämnena samt även en viss ökning till de så kallade praktisk-estetiska ämnena. Med tanke på att Skolverket nyligen gjort bedömningar var stora förändringar behöver göras i timplanerna ser nämnden det som viktigt att fokusera på detta förslag. Vidare bedömer nämnden att ett kommissionens förslag om att avsätta särskild tid för arbetslivskunskap skulle kunna vara förenade med stora kostnader. Det kunde innebära att nämnden och förvaltningen skulle behöva ha behöriga som ska undervisa i det delämnet och frågor skulle uppstå kring legitimation, behörighetskrav, hur betyg skulle sättas och myndighetsutövning. Nämnden instämmer att det är viktigt för eleverna med kunskap kring arbetslivet vilket bland annat fås praktisk arbetslivsorientering (prao). Nämndens elever i årskurs 8 har en veckas prao under höstterminen och en veckas prao under vårterminen. Prao ger eleverna inblick i och kunskap om arbetslivet, dess villkor och krav på utbildning samt förväntas öka elevernas kunskap om arbetslivet inför framtida fortsatta studie- och yrkesval. Nämnden ser vidare positivt på att skolorna inom gällande timplan samverkar med branschorganisationer, fackförbund och andra relevanta aktörer för att utbilda och bredda elevernas förståelse för yrkeslivet. Det åligger numera gymnasiet att i dimensioneringen av utbildningar ta hänsyn till efterfrågan på arbetskraft. Det är därför viktigt att eleverna i grundskolan får en ökad förståelse för var de framtida jobben kommer att finnas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att åtgärdsförslaget rör grundskolan. Dock främjar ett väl genomtänkt genomströmningen och måluppfyllelsen i gymnasiet. Nämnden har i samarbete med grundskolenämnden genomfört olika insatser för att öka valkompetens inför gymnasievalet.

38. Bredda ungdomars valkompetens och motverka val baserade på könsstereotypa uppfattningar genom användning av förebilder

Som komplement till en stärkt studie- och yrkesvägledning som arbetar normbrytande med information, och som en del i skolans arbete med att vidga elevers perspektiv och minska de begränsningar i valmöjligheter som kan härledas till socioekonomisk bakgrund och könstillhörighet, kan elevernas valkompetens breddas genom användningen av förebilder.

Forskning om förebilders roll för flickors respektive pojkars utbildnings- och karriärval visar bland annat på hur en kvinnlig eller manlig förebild kan påverka könsstereotypa uppfattningar rörande till exempel val av natur- och teknikrelaterade studier och arbete för flickor respektive pojkar.²⁴ Könsstereotypa utbildnings- och yrkesval kan, förutom att begränsa ungdomars möjligheter, leda till kompetensbrist, könssegregering och ekonomisk ojämställdhet.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats om vikten av att arbeta normkritiskt och att elevernas valkompetens kan breddas genom att använda förebilder. Nämnden och förvaltningen ingår för närvarande i ett forskningsprojekt, frivilligt för intresserade skolor att delta i, som har ett fokus på hur förebilder kan motverka könsstereotypa utbildningsval. I syfte att agera som förebilder för eleverna i deras framtida utbildnings- och yrkesval har niondeklassare under läsåret 2022/2023 på deltagande skolor fått besök i sina klassrum av ingenjörer, fysiker och vetenskapsmän- och kvinnor som föreläst om sina yrkesval. Av dessa besökare har hälften varit kvinnor och hälften män. För att följa upp resultat kring i vilken utsträckning information och förebilder spelar roll vid utbildningsval för unga, kommer eleverna att få svara på enkäter före och en tid efter klassrumsbesöket samt forskarna kommer studera och jämföra gymnasievalet mellan de klasser som fått besök av förebilderna och klasser som inte fått det.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden påtalar att en av nämndens insatser för att stärka förutsättningar för högre måluppfyllelse och självförsörjning är att öka valkompetensen hos målgrupperna, motverka normativa och könsstereotypa utbildnings- och yrkesval samt synliggöra yrken och karriärmöjligheter. I Läroplan (Gy11) framkommer det tydligt att skolan har ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Eleverna ska uppmuntras och utveckla förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. På ett övergripande plan ska all kommunikation inte diskriminera eller förstärka stereotyper. Som stöd i detta arbete har Malmö stad en checklista för inkluderande kommunikation. En del i detta är att motverka könsstereotyper kring utbildningsval, vilket är ett av målen i Malmö stads övergripande strategi. Nämnden arbetar mycket med den interaktiva kommunikationsformen storytelling. Det går ut på att kreativt berätta en berättelse för att knyta an till organisationens målgrupp. Det är en utmaning i sig då det ofta finns en motvilja hos de som bryter rådande norm att medverka i utåtriktad kommunikation. Kommunikation som syftar till att motverka

²⁴ Åstebro, 2022.

normativa utbildningsval kan ses i all kommunikation, såväl inom gymnasieutbildning som vuxenutbildning. Nämnden konstaterar att det är ett pågående och prioriterat arbete och är positiv till ett fortsatt förstärkt arbete.

Minc ser att det finns underrepresenterade grupper i innovations-ekosystemet. Detta är något bolaget arbetat aktivt med för att minska. Bolaget ser positivt på att detta arbete påbörjas tidigt och medverkar gärna för att förbättra förutsättningarna för ett mer inkluderande näringsliv.

39. Riktade studie- och yrkesvägledningen till både elever och föräldrar

Studie- och yrkesvägledningen riktas i dagsläget primärt till elever. Det finns dock goda skäl till att aktuell information om olika (yrkes)utbildningar även når högstadielävernars föräldrar. Sådan information bör presenteras vid flera tillfällen. Informationen inför gymnasievalet bör kommuniceras i klassrummet och i separata möten med varje elev, men även i sammanhang som involverar föräldrar, till exempel med hjälp av online-verktyg (på olika språk) i syfte att nå föräldrar i större omfattning.

Grundskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats om vikten av att involvera både elever och vårdnadshavare i studie- och yrkesvägledningen. Alla elever ska ha tillgång till likvärdig studie- och yrkesvägledning av hög kvalitet och samarbete med skola och hem är en viktig del i nämndens arbete. Skolorna anpassar informationen utifrån de behov de ser hos elever och vårdnadshavare. En del skolor bjuder in till gymnasieinformation och andra skolor har som del av föräldramöten. Beroende på elevens behov i övrigt kan även enskilda samtal tillsammans med vårdnadshavare ske. Nämnden ser det som viktigt att fortsätta arbetet med att stärka samverkan skola och hem. Förvaltningen har ett nätverk där skolornas studie- och yrkesvägledare ingår samt en medarbetare på heltid som samordnar huvudmannens utvecklingsarbete inom studie- och yrkesvägledning. Inom ramen för detta arbete finns det goda möjligheter för skolorna att dela erfarenheter med varandra och utveckla arbetet skola och hem.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden gör en del kommunikationsinsatser med syfte att nå såväl elever som föräldrar inför gymnasievalet. Detta görs bland annat genom information på skanegy.se som ger möjlighet till jämförelser mellan olika skolor och program. Utgångspunkten är riktade budskap i för respektive målgrupp relevanta kanaler, med fokus på att bemöta de förväntningar, farhågor och funderingar som respektive målgrupp har inför gymnasievalet. Utöver detta så görs riktade kampanjer i sociala medier, utomhuskanaler samt printmedier inkluderande Vårt Malmö som distribueras till alla Malmös hushåll. Det görs även direktutskick hem till

alla elever i årskurs 9 med information som synliggör stegen på väg mot gymnasievalet samt fördelarna med den oberoende informationen på skanegy.se. Nämnden ser dock stora utmaningar i att bryta dessa mönster trots olika insatser med ett antal angreppssätt. Det är en utmaning som kräver samverkan i högre utsträckning på den nationella arenan och tillsammans med branscher. I samband med gymnasiemässan och yrkesmässan finns möjlighet för föräldrar att medverka för att stötta och vägleda sitt barn att göra ett gymnasieval.

40. Organisera en styrgrupp med representanter från arbetslivet för att verka för att utbudet av utbildningar inom gymnasieskolan återspeglar arbetsmarknadens behov

Malmö stad bör organisera en styrgrupp för vägledningen på kommunnivå som förutom skolföreträdare även inkluderar representanter från arbetslivet, både arbetsgivarföreträdare och fackliga företrädare. Styrgruppen bör ta fram en handlingsplan med förslag på hur arbetet med att möjliggöra intentionerna bakom den breda vägledningen skulle kunna förverkligas och hur mer av normbrytande utbildningsval till gymnasiet skulle kunna uppmuntras. Handlingsplanen bör innehålla konkreta och uppföljningsbara mål som årligen redovisas för ansvariga politiker. Ett viktigt uppdrag för styrgruppen bör också vara att ta fram ett underlag om kompetensförsörjningsbehoven i kommunen på kort och medellång sikt. Det sistnämnda skulle kunna ske med stöd av Arbetsförmedlingen och Region Skåne och underlaget spridas till verksamma på enskilda skolenheter. Styrgruppen bör bland annat uppmärksamma hur utbudet på yrkesutbildningar matchar behovsbilden i arbetslivet och vilka insatser som krävs på kommunnivå för att i större utsträckning dimensionera utbildningarna i relation till arbetsmarknadens behov.

Funktionsstödsnämnden menar att förslaget ligger i linje med ändringarna i skollagen som börjar gälla för utbildning som påbörjas 2025. Lagändringarna ställer krav på samverkan mellan kommuner och att huvudmännen ska väga in arbetsmarknadens behov när de planerar och erbjuder utbildning i gymnasieskolan och Komvux.

Förskolenämnden ställer sig generellt positiv till förslaget om en styrgrupp under förutsättningen att det inte sker en överlappning med befintliga samverkansformer. Utifrån förskolans behov skulle en sådan grupp kunna samverka kring såväl kompetensförsörjningen av barnskötare som verka för att fler unga går vidare till förskolläraryt utbildning. Det är av stor vikt att det säkerställs en hög kvalitet i utbildningen av gymnasieelever som utbildar sig för arbete med barn i förskola. En styrgrupp som den föreslagna behöver analysera varje förvaltnings kompetensbehov för sig. Förskoleförvaltningen har stora utmaningar när det gäller att försörja förskolorna med utbildade förskollärare

och kompetenta barnskötare. Förvaltningen har under de senaste 10 åren arbetat intensivt för att såväl studie- och yrkesvägledare som de unga som står inför val kring fortsatt utbildning ska uppmärksamma förskolan som en möjlig framtida arbetsplats.

Grundskolenämnden ställer sig generellt positiv till förslaget om en styrgrupp under förutsättningen att det inte sker en överlappning med befintliga samverkansformer. Nämnden ser det som viktigt med samarbetet över nämnds- och förvaltningsgränserna och relationen till arbetslivet för att elevernas utbildning ska bli en helhet och ett gemensamt ansvar. Samverkan är också viktigt för att gemensamt utvärdera effekterna av vägledningsarbetet. Syftet med en utökad samverkan med arbetsliv och aktörer i det omgivande samhället, däribland arbetsförmedlingen, är att ge eleverna en bredare kunskap om de valmöjligheter de i framtiden kan ställas inför. Viktigt är vidare att ha med sig i kommissionens strävan efter att dimensionera utbildningar i relation till arbetsmarknadens behov, är att eleverna fortsatt måste ha en utbildning som ger flexibilitet att möta en framtida föränderlig arbetsmarknad.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att det inte finns behov att etablera en styrgrupp enligt åtgärdsförslag. I stället ska befintliga samverkansformer och underlag användas och eventuellt förstärkas. Nämndens arbete med att bredda utbudet av yrkesutbildningar inom gymnasieskolan sker i samverkan med lokala och regionala företag och branschorganisationer samt andra kommunala huvudmän i Skåne. Den 1 juli 2023 trädde nya bestämmelser i kraft i skollagen som i en viss mån förändrar Malmö stads ansvar för planering och dimensioner av sitt gymnasieutbud. Enligt skollagen ska varje kommun samverka med minst två andra kommuner om uppgifter i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. I skollagen anges att det primära samverkansavtalet ska avse planering, dimensionering och erbjudande av utbildning. Det anges att kommunens utbud ska ta hänsyn till ungdomarnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Lagändringen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas den 30 juni 2025 när det gäller gymnasieskolan. För att möta de nya kraven i skollagen beslutade nämnden att samverka med andra kommuner i Skåne och västra Blekinge angående utbud och dimensionering av gymnasieutbildning. Skolverket har tagit fram en rapport som ska stödja arbetet med planering och dimensionering. Syftet är att erbjuda utbildningsutbud som matchar både unga och vuxnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. De regionala planeringsunderlagen är ett stöd för huvudmän. Samverkan angående utbud och dimensionering pågår i delregionala och regionala forum där både tjänstepersoner och politiker ingår.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden konstaterar att rapporten föreslår att Malmö stad bör organisera en styrgrupp med representanter från arbetslivet för att verka för att utbudet av utbildningar inom gymnasieskolan återspeglar arbetsmarknadens behov. Nämnden tillstyrker förslaget i egenskap av en av de stora arbetsgivarna inom Malmö stad. Styrgruppen föreslås även få i uppdrag att analysera stadens kompetensbehov på kort och lång sikt, vilket ger staden generellt och hälsa-, vård- och omsorgsnämnden specifikt en helhetsbild av behov samt tillgång till arbetskraft.

41. Erbjud fler unga i gymnasieåldern möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande (APL) i kombination med teoretiska studier i individuellt anpassade former

Även om trenden har varit positiv i Malmö de senaste åren är det många unga som inte är behöriga att studera på ett nationellt gymnasieprogram efter grundskolan. De är då hänvisade till något av de fyra introduktionsprogrammen (IM). Andra ungdomar bedriver inte några gymnasiestudier alls och omfattas då av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA-Ung Malmö).²⁵ Uppföljningarna talar för att flertalet av dessa inte fullbordar en gymnasieutbildning längre fram och att de ställs inför betydande överrisker för utanförskap och framtida försörjningssvårigheter. Fler unga i gymnasieåldern bör erbjudas möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande i kombination med teoretiska studier i individuellt anpassade former. Här skulle Skolverkets yrkespaket kunna erbjuda vägledning. I dag finns möjligheter att erbjuda lokala och nationella yrkespaket, men det är ett frivilligt åtagande och vanligast bland elever som deltar i IM-programmet yrkesintroduktion.²⁶ Yrkespaketen kan ge mindre studiemotiverade de färdigheter som krävs för att bli anställningsbara samtidigt som flaskhalsar när det gäller tillgången på gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft kan motverkas. I en offentlig utredning från våren 2022 förordas ett kvalitetsarbete och en utökad användning av yrkespaket.²⁷ En viktig förutsättning för att detta ska kunna förverkligas är att kunskaperna om utbildningsmöjligheterna kopplat till yrkespaketen ökar

²⁵ I Malmö var under läsåret 2021/22 1690 ungdomar aktuella för KAA. Under samma period genomgick 371 ungdomar åtgärder med syfte att i första hand påbörja, återuppta och slutföra studier och i att i andra hand hitta arbete. Av de 271 ungdomar vars åtgärder avslutades under läsåret gick nästan hälften vidare till studier inom gymnasieskola, komvux eller folkhögskola. KAA-UngMalmö, Malmö stad. 2022.

²⁶ De nationella yrkespaketen (sammanhållna yrkesutbildningar som de oftast kallas inom vuxenutbildningen) har tagits fram i samverkan mellan Skolverket och branschorganisationer och utgör utvalda delar av nationella yrkesprogram. De har varierande omfattning. Syftet är att ge deltagarna dokumenterade och erkända yrkeskompetenser, även om dessa inte fullt ut motsvarar en utbildning på något av de nationella yrkesprogrammen.

²⁷ SOU 2022:34: *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*. Utredningens uppdrag var huvudsakligen inriktat mot att föreslå åtgärder för att utveckla användningen av yrkespaket på introduktionsprogram samt att underlätta övergången till komvux för unga som inte når målen med sin utbildning i gymnasieskolan.

och att engagemanget bland ansvariga aktörer växer. Tillväxtkommissionen föreslår därför följande: Kartlägg förekomsten av yrkespaket i undervisningen på introduktionsprogrammen i Malmö. Synliggör de lokala programrådets ansvar för elever som följer yrkespaket. Undersök förutsättningarna för att ta fram mer lokalt anpassade yrkespaket i samverkan mellan gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Arbetsförmedlingen, branschorganisationer och lokala och regionala yrkesnämnder. Uppmuntra arbetsgivare att erbjuda APL-platser för elever som bedriver studier i anslutning till ett yrkespaket.

Arbetsmarknads- och socialnämnden konstaterar att kommissionen föreslår åtgärder för att utveckla och stärka arbetet med arbetsplatsförlagt lärande (APL) samt yrkes- och lärlingsutbildningar (förslag 41–45). Nämnden bedömer att förslagen kan bidra till att fler unga får möjlighet att ta del av samt genomföra utbildningar som kan öka möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är angeläget att öka yrkesutbildningarnas kvalitet, status och attraktionskraft både utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv och behovet av att stärka ungas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att arbetet redan görs. En förflyttning har gjorts i yrkesintroduktion vilket innebär att fler elever väljer introduktionsprogrammet yrkesintroduktion (IMY) i stället för Individuellt alternativ (IMA). Nämndens arbete med att identifiera nya gemensamma inriktningar och yrkespaket för introduktionsprogram och vuxenutbildning fortsätter, för att öka möjligheterna till självförsörjning.

42. Säkerställ tillgången på arbetsplatsförlagt lärande inom ramen för den kommunala gymnasieskolans yrkesprogram och Yrkesvux

Det finns mycket som talar för att arbetsplatsförlagt lärande (APL) inom ramen för yrkesprogrammen på gymnasiet och den yrkesinriktade vuxenutbildningen underlättar övergången till arbetslivet efter examen, inte minst genom att eleverna får praktisk erfarenhet från arbetslivet.²⁸ Dessutom uppstår möjligheten att knyta kontakter med potentiella arbetsgivare som kan nyttjas efter examen.²⁹ En tydligare koppling mellan utbildning och arbetsliv skulle även kunna öka yrkesutbildningarnas status och i förlängningen öka söktrycket till denna typ av utbildningar. APL ska förekomma på alla yrkesprogram i

²⁸ Se exempelvis SOU 2008:27 och Regeringens proposition 2008/09:199. Arbetspraktik har utvärderats av Forslund, Liljeberg och von Trott Zu Solz (2013). Utvärderingarna visar att övergången för arbetslösa till sysselsättning påskyndas. Arbetspraktik ingår även ofta som en del av andra insatser och det finns exempel på utvärderingar av insatser som innehåller praktik som pekar på goda resultat (se till exempel Dahlberg m.fl. (2020).

²⁹ Se Müller (2020) för en diskussion om betydelsen av vikten av kontakter som formas redan under studietiden.

gymnasieskolan i minst 15 veckor.³⁰ Att säkerställa tillgången på APL är ofta en utmaning.³¹ Malmö stad bör därför utreda förutsättningarna för en långsiktig planering av APL. Överenskommelser med förvaltningar i Malmö stad och Region Skåne om att dessa tar emot ett antal praktikelever årligen är en möjlighet, liksom liknande avtal med större privata arbetsgivare. En annan uppgift är att verka för att tillgången till praktikplatser inte är personbunden. Praktikplatser behöver även säkerställas inom gymnasiesärskolan. Arbetsplatsförlagt lärande för ungdomar med funktionsnedsättning ger positivt utfall för både ungdom och arbetsgivare. Praktiken är särskilt viktig för dessa elever då den ofta är elevernas enda chans att uppnå sysselsättning efter avslutade studier på gymnasiet.³² Utifrån ett kvalitetsäkerings- och likvärdighetsperspektiv är det också viktigt att säkerställa och följa upp att handledarna som tar emot studenterna på arbetsplatserna är rustade för uppdraget.

Funktionsstödsnämnden är positiv till förslagen som rör ökat arbetsplatsförlagt lärande under studierna. Funktionsstödsförvaltningen har samarbeten och praktikavtal inom ramarna för vård- och omsorgscollege samt med utbildningar inom högskola/universitet, yrkeshögskola och anpassad gymnasieskola. I vård- och omsorgscollege och Skolverkets lokala programråd för vård- och omsorgsprogrammet hanteras frågor såsom kopplingen mellan utbildning och arbetsliv samt efterfrågan och utbud av platser för arbetsplatsförlagt lärande. Funktionsstödsförvaltningen och hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen har en gemensam funktion för praktiksamordning som tar emot skolornas beställningar av praktikplatser samt anskaffar och fördelar platser. En utmaning är att behovet av praktikplatser är stort och att behovet i nuläget redan ofta är större än vad verksamheter har utrymme och möjlighet att möta.

Förskolenämnden påtalar att den redan idag tar emot ett mycket stort antal elever för APL och det finns enligt nämndens bedömning inte utrymme för att ta emot fler utan att förskolans kärnverksamhet påverkas och kvaliteten i APL-inslaget sänks.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden påtalar att den arbetar långsiktigt och systematiskt för att säkerställa tillgången på APL-platser och ställer sig positiv till åtgärdsförslaget. Nämnden har etablerat en central APL-samordnare som har en helhetsbild över APL-situationen. Ett särskilt fokus är att säkerställa APL-platser för anpassad gymnasieskolas elever. Det pågår även en samverkan med andra förvaltningar i Malmö stad och det är viktigt att

³⁰ Inom komvux får APL anordnas, men det finns inget krav på det i skollagstiftningen. För att en huvudman ska kunna få statsbidrag för regionalt Yrkesvux måste APL dock anordnas. Skolverket.

³¹ Se till exempel SOU 2008:27.

³² Samtal med företrädare för Malmö stad

staden ser det som ett gemensamt ansvar. Nämnden påpekar att det finns en utmaning kring tillgången till platser och handledare inom APL för yrkesutbildningarna vilket även Skolverket konstaterar i rapporten om bedömning av läget i skolväsendet.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden konstaterar att rapporten föreslår att staden i samverkan med andra stora aktörer ska säkerställa tillgången på arbetsplatsförlagt lärande inom ramen för den kommunala gymnasieskolans yrkesprogram och Yrkesvux. Nämnden tillstyrker förslaget och ser tillförsiktsfullt på möjligheterna med APL för den enskilde samt för arbetsgivaren utifrån den erfarenhet som det pågående arbetet med APL har givit.

43. Inrätta en funktion med ett övergripande ansvar som lärlingssamordnare för gymnasieskolorna

En lärlingssamordnare på förvaltningsnivå skulle kunna förse skolenheterna med uppdaterad information om de stödformer för lärlingsutbildning som utgår från Skolverket.³³ Det handlar både om ekonomiskt stöd och pedagogiskt stöd via Lärlingscentrum, bland annat gällande handledningsinsatser och handledarutbildning. Lärlingssamordnaren skulle också kunna arbeta aktivt för att knyta kontakter med företrädare för branschernas yrkesnämnder och privata och offentliga arbetsgivare med ett intresse för lärlingsutbildningsfrågor. Dessutom skulle lärlingssamordnaren i samverkan med studie- och yrkesvägledare på grundskolenivå kunna arbeta aktivt för att ge elever i högstadiet adekvat information om förutsättningar och möjligheter kopplade till lärlingsutbildning, såväl med fokus på den enskilde lärlingen som utifrån ett bredare välfärdsperspektiv. Lärlingssamordnaren skulle även kunna sprida information om de möjligheter som finns att studera på lärlingsutbildningar i Danmark.³⁴

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden konstaterar att det finns en lärlingssamordnare på Lärlingscentrum där de flesta av lärlingsutbildningarna är placerade. Vidare har nämndens APL-samordnare och samordnade SYV redan delar av de uppdrag som framkommer i förslaget och som föreslås att genomföras av en lärlingssamordnare. Nämnden ställer sig därmed tveksam till att behovet finns.

³³ Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen har nyligen tillsatt en resurs centralt i form av en lärare som arbetar halvtid på Malmö Lärlingscenter (Universitetsholmens gymnasium) och halvtid på förvaltningen, för att säkerställa att det finns APL-platser till eleverna. Det är ett steg i rätt riktning, men räcker inte.

³⁴ Här skulle lärlingssamordnaren kunna samarbeta med Øresunddirekt som idag informerar om de danska lärlingsutbildningarna vid skraddarsydda informationsmöten och drop-in besök på informationscentret. Øresunddirekt, 2023

44. Utred möjligheten att etablera lärcenter

Även unga som omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) bör uppmuntras att i samverkan med vägledare ta fram individuella studieplaner med sikte på kvalifikationer på gymnasienivå och kompetenser som är efterfrågade på arbetsmarknaden. Detta är i huvudsak ett kommunalt ansvar, men parterna i arbetslivet bör uppmuntras att avsätta tid och resurser för att både ta fram riktlinjer för yrkeslärande och validera lärande bland unga som inte följer ett nationellt program inom ramen för kommunala center för yrkeslärande (med delat huvudmannaskap mellan kommun, näringsliv och fackliga organisationer). I dag finns Ung Malmö drop-in för unga som inte omfattas av KAA, men Malmö stad bör utreda möjligheten att etablera lärcenter med nära band till det lokala och regionala arbetslivet. Sådana lärcenter skulle också kunna spela en viktig roll för att förbättra utbytet skola–arbetsliv inom ramen för de ordinarie yrkesprogrammen och lärlingsutbildningen i gymnasieskolan. Malmö stad har redan etablerat en organisation för prao i grundskolan och för sommarjobb.³⁵ Ett lärcenter kopplat till arbetsplatsförlagt lärande på gymnasienivå skulle kunna skapa bättre förutsättningar för att uppdatera och kvalitetssäkra yrkesutbildningen samtidigt som utbildningens attraktionskraft skulle stärkas.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till åtgärdsförslaget att ta fram individuella planer för ungdomar i KAA. Detta görs redan inom ramen för Malmö stads KAA verksamhet. Det finns ett lärcentrum på Malmö stadsbibliotek som erbjuder stöd med digital kunskap, CV-skrivande och kreativa projekt. Dock omfattar inte detta alla de uppdrag som åtgärdsförslaget innefattar. Nämnden har andra forum för att vidareutveckla samverkan med arbetslivet och ställer sig tveksam till behov av ytterligare en aktör.

MKB tar fasta på slutrapportens skrivningar om att Malmö stad bör verka för att kvalitetssäkra yrkeslärandet och utvidga kontakterna med arbetslivet genom tillskapandet av kommunala lärcenter. Sådana lärcenter skulle med fördel kunna placeras utanför stadens centrum.

45. Stärk privata och offentliga verksamheters intresse för att medverka i yrkesutbildning på lokal och regional nivå via ett delat finansieringsansvar

I dag dominerar ett synsätt att yrkesutbildning i första hand är ett skolansvar och att kommunerna ska leverera anställningsbara elever. Detta synsätt bör ändras, med tanke på

³⁵ PRAO MALMÖ och Ung i sommar. Malmö stad, 2022. Ung i sommar riktar sig till ungdomar mellan 16-19 år som är folkbokförda i Malmö. Alla platser lottas ut till de sökande utifrån deras önskemål. Malmö stad står för praktikersättning och försäkring och praktikplatsen står för handledarskap och uppgifter. Ung i sommar syftar till att ge praktikanterna arbetslivserfarenhet och en sysselsättning under sommaren.

framtida kompetensförsörjningsbehov och de stora kostnader som är förknippade med enskilda elevers utbildningsmisslyckanden. En utbildning som inte – i olika grad - är integrerad med arbetslivet redan under utbildningen kan inte heller bygga den kompetens som behövs för att snabbt fungera hos företag och andra verksamheter. En central utgångspunkt för Tillväxtkommissionen är därför att samarbetet mellan skola och verksamhet kring arbetsplatsförlagt lärande och lärlingsplatser behöver stärkas. Detta är också i linje med vad Svenskt Näringsliv och svenska handelskammare har förordat. Svenskt Näringsliv framhåller att andelen elever som följer yrkesutbildning bör ökas kraftigt från dagens låga nivåer till cirka 40 procent av en årskull. Läroplaner bör också i högre grad spegla branschernas aktuella behov. Tillväxtkommissionen delar i hög grad dessa ambitioner. Men varken den enskilde eleven eller näringslivet vinner på om utbildningarna blir alltför smala i relation till företag/verksamheter. Eleverna behöver rustas med baskompetens för att kunna bygga på och utveckla sina kunskaper. Däremot kan yrkesinriktningarna i sig specialiseras i hög grad. Utifrån gemensamma baskunskaper eller moment kan stor variation erbjudas. Utbildningarna ska erbjuda utvecklingsorienterat lärande och nyckelkompetenser kopplat till etablerade och dynamiska yrkesområden. Detta förutsätter en betydligt starkare arbetslivsanknytning och större inslag av kvalificerat arbetsplatsförlagt lärande. Det förutsätter förändringar kopplat till utbildningarnas finansiering och organisation. Dagens system med lokala och nationella programråd räcker inte för att främja en sådan utveckling. Tillväxtkommissionen menar här att Malmö stad skulle kunna bidra till förändrade förutsättningar för yrkesutbildningen på nationell nivå genom att, som framhållits tidigare, lokalt verka för kommunala lärcenter med ansvar för att kvalitetssäkra yrkeslärandet och utvidga kontakterna med arbetslivet. Lärcentret skulle också kunna omfatta en samordnare med ansvar för att utveckla och informera om lärlingsutbildningen. Till dessa tidigare omnämnda åtgärdsförslag, som kommunen kan hantera på egen hand, vill Tillväxtkommissionen lägga ett mer långsiktigt och systemorienterat förslag som förutsätter beslut på riksnivå. I många av våra grannländer där yrkesutbildningen historiskt har haft en starkare ställning än i Sverige har det funnits etablerade former för samverkan mellan skolor och organiserade företrädare för arbetslivet. Enskilda branschers, företags och fackliga organisationers aktiva medverkan har bidragit till att utbildningarna har fått en hög status och en högre attraktionskraft än i Sverige. En nyckelfaktor för att sprida ansvaret till flera aktörer är finansieringen av den del av yrkesutbildningen som sker på en arbetsplats, särskilt lärlingsutbildningen där den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen är mer omfattande än den skolförlagda. Tillväxtkommissionen menar att Malmö stad bör verka för en översyn av finansieringen av yrkesutbildningar som mer liknar hur detta hanteras i grannländer. Danmark och Tyskland är exempel på länder med liknande modeller, men med varianter som kan tjäna som underlag. Sverige står inför stora utmaningar relaterat till kompetensförsörjningen och även socialt med ett växande utanförskap bland unga utan fullbordad utbildning på grundläggande nivå. Malmö stad kan väcka frågan utbildningspolitiskt och arbeta för att nästa statliga gymnasientredning ska granska

förutsättningar för ett delat finansieringsansvar och hur ekonomiska incitament kan skapas som gör den framtida yrkes- och lärlingsutbildningen mer attraktiv för alla inblandade, det vill säga elever, verksamheter/företag och skolhuvudmän.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till att näringslivet och offentliga verksamheter tar ett större ansvar när det gäller att erbjuda praktik och handledning. Det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning. Enligt gällande lagstiftning är det inte möjligt för näringslivet att finansiera utbildningar. Dock kan näringslivet bidra till yrkesutbildningar genom att erbjuda APL-platser, låna ut utrustning och frigöra yrkeslärare.

46. Utvärdera hur väl SFI fungerar

SFI-undervisningen i Malmö drivs i kommunal regi, i folkhögskolereggi och genom friskolor.³⁶ För att vara effektiv bör SFI vara något som målgruppen (till exempel flyktingar och deras anhöriga) deltar i och som ger deltagarna goda språkfärdigheter.³⁷ Det är därför viktigt att språkutbildningen håller hög kvalitet. Malmö stad bör därför säkerställa att utbildningen inte har några kvalitetsbrister genom en extern utvärdering av verksamheten. Målet med genomlysningen bör vara att säkerställa att deltagarna lämnar utbildningen med de kunskaper i svenska språket som de förväntas ha efter genomgången utbildning. I en statlig utredning från 2022 lyfts bland annat följande problem: (i) bristen på individanpassning, (ii) problem med genomströmning (och avbopp), (iii) brist på behöriga lärare, (iv) bristande kontinuitet pga. korta kontrakt mellan kommuner och upphandlade anordnare ofta och (v) den kontinuerliga antagningen av nya studenter.³⁸

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden redan har en god kännedom om SFI:s funktion och utmaningar. Nämnden bedömer att kompetensen för att bedöma huruvida det finns ett behov av att tillsätta en extern utvärdering av SFI:s verksamhet finns hos ansvarig nämnd.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har en bred SFI verksamhet där man vänder sig till flera målgrupper med flera olika typer av studieformer och upplägg. Skolinspektionen granskar kommunens egna och upphandlade SFI. Folkbildningsrådet granskar folkhögskolor som bedrivs inom SFI. Kommunen har ingen möjlighet att kvalitetsgranska folkhögskolorna och därmed är en

³⁶ Komvux Malmö SFI omfattade i augusti 2022 ca 3 000 av totalt ca 5 000 SFI-studerande. Malmö stad.

³⁷ Det finns forskningsstöd för att invandrare som behärskar språket i värdlandet hittar jobb lättare och är det mer produktiva på jobbet. Se till exempel översikten i Arendt et al. (2021)..

³⁸ SOU 2022:17

genomlysning som omfattar folkhögskolor inte aktuellt. Dock ställer sig nämnden positiv till att det görs en extern genomlysning av SFI verksamhet som nämnden ansvarar för.

3.5 Kommunal verksamhet och organisation

3.5.1 Övergripande kommentarer

Förskolenämnden konstaterar att det i slutrapporten understryks att permanenta problem kräver gränsöverskridande strategiskt och operativt arbete på lång sikt. Nämnden instämmer i denna analys. Långsiktiga utmaningar som segregation, arbetslöshet men också otillräckliga skolresultat och ohälsa behöver lösas med insatser som löper under längre perioder. Likaså behöver kostsamma men framgångsrika satsningar tillåtas pågå under flera år. Kortsiktiga, riktade bidrag från stat och kommun liksom generella och temporära utvecklingsinsatser har däremot ofta en begränsad nytta.

MKB vill generellt välkomna de åtgärdsförslag som återfinns under avsnittet *Kommunal verksamhet och organisation*. Det gäller särskilt den del där slutrapporten beskriver behovet av att betrakta olika offentliga verksamheters budgetar i ett bredare perspektiv "...där en utgift i en kommunal budget på sikt kan leda till besparingar i en annan offentlig verksamhets budget...". Bolaget ser i sin löpande verksamhet ofta behovet av en koordinering mellan olika offentliga verksamheters insatser och budgetmedel och bedömer att ett förändrat arbetsätt i enlighet med slutrapportens förslag skulle ha stor betydelse för både enskilda Malmöbor och Malmö i stort.

3.5.2 Synpunkter på åtgärdsförslag 47-54

47. Utred förutsättningarna för att införa ett kommunalpolitiskt ramverk i Malmö, med syfte att stärka förutsättningarna för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling på lokal nivå

Tillväxtkommissionen rekommenderar att Malmö stad, förslagsvis i samverkan med berörda aktörer, utreder förutsättningarna för att införa ett kommunalpolitiskt ramverk för Malmö. Fokus för det kommunalpolitiska ramverket skulle exempelvis kunna vara att motverka segregation och stärka utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser för att få fler Malmöbor i arbete. Ett finanspolitiskt ramverk infördes i Sverige efter den ekonomiska krisen på 1990-talet, med syfte att förbättra förutsättningarna för en långsiktigt hållbar finanspolitik. Ramverket omfattas av ett antal mål och principer som finanspolitiken utformas efter. Syftet är bland annat att det finanspolitiska ramverket ska bidra till att de politiska besluten inte

har ett för kortsiktigt fokus.³⁹ Under Tillväxtkommissionens arbete har idén lyfts att motsvarande ramverk skulle kunna utformas för Malmö, med syftet att stärka förutsättningarna för en långsiktigt hållbar samhällsutveckling på lokal nivå. Ett kommunalpolitiskt ramverk, med gemensamma mål och principer för den kommunala verksamheten inom ett avgränsat område, skulle kunna öka möjligheten för kommunen att stärka sitt arbete inom områden där behovet är stort att arbeta mer långsiktigt och där riktningen och nivåerna för den statliga medelstillelningen i dagsläget varierar över tid. Statliga myndigheter som agerar på den lokala nivån skulle kunna erbjudas att delta i ramverket, liksom aktörer inom civilsamhället och näringslivet. Det handlar om ett gemensamt åtagande för att varaktigt stärka utvecklingen i positiv riktning på lokal nivå. Utvärdering av de insatser som genomförs är väsentligt, liksom att sprida lärdomarna och bygga kunskap såväl inom Malmö stad som tillsammans med berörda samverkansparter. Med stöd i ett kommunalpolitiskt ramverk med fokus på långsiktigt hållbar samhällsutveckling i Malmö skulle förutsägbarheten öka för alla involverade, samt möjligheten att arbeta långsiktigt med utveckling inom området stärkas.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser ett värde i att arbeta mot långsiktiga mål och gemensamma visioner. Nämnden konstaterar att det redan finns ett flertal olika styrdokument innehållandes både långsiktiga mål och visioner, exempelvis genom Kommunfullmäktiges mål och Agenda 2030. Nämnden bedömer därför att det inte finns ett behov av ytterligare planer enligt kommissionens förslag 47–48.

Fritidsnämnden är positiv till åtgärdsförslaget men ser att det behöver vidareutvecklas och tydligt förankras i staden. Vidare betonar nämnden behovet av handlingskraftiga strukturer i det gemensamma arbetet att motverka segregation. Åtgärdsförslaget kan med fördel utvecklas, förstärka och samköras med Budgetuppdraget 2023 *Definiera och starta ett långsiktigt och strategiskt områdeshyft i Malmös socioekonomiskt svaga delar med särskilt fokus på barn och ungas upp-växtvillkor* (STK-2023-137).

Miljönämnden är positiv till åtgärdsförslaget att utreda förutsättningarna för att införa ett kommunalpolitiskt ramverk.

Servicenämnden ser positivt på möjligheterna som ett kommunalpolitiskt ramverk kan innebära. Det är viktigt för att få effekt att kommunfullmäktige anger vilken styrmodell som ska gälla och betonar vikten av samarbete, långsiktighet och helhetsperspektiv för nämnderna. Kommunfullmäktigemålen måste också spegla ramverket.

³⁹ Regeringens proposition

Stadsbyggnadsnämnden anser att detta förslag är intressant men att det bör tydliggöras ytterligare vad ett kommunalpolitiskt ramverk kan vara och innebära. Idén bör vara baserade på analys och fakta, där utvärderingar av tidigare beslut spelar en viktig roll samt prövas mot åtaganden grundade i Agenda 2030 och slutsatser som drogs i *Kommission för ett socialt hållbart Malmö*. Så som föreslås finns ett behov av långsiktiga mål och förhållningsregler som stadens beslut måste syfta till och hålla sig inom. Viktigt är också den lokala koppling som föreslås.

48. Ta fram en gemensam framtidsbild för Malmö

Malmö har de senaste 20–30 åren gått från att ha varit en industristad till att bli en kunskapsstad. Strukturuomvandlingen har drivit på denna förändring. Samtidigt har Malmö stad arbetat aktivt för att understödja denna förflyttning, bland annat genom stora stadsutvecklingsinvesteringar i Västra hamnen och Hyllie. Öresundsbronns öppnande år 2000 bidrog till att förutsättningarna för Malmös utveckling ändrades drastiskt och nya möjligheter öppnade sig. Men förväntningarna på en integrerad Öresundsregion har nu, drygt 20 år senare, inte infriats i förväntad utsträckning. Tillväxtkommissionen ser behovet av en ny gemensam framtidsbild för Malmö och Öresundsregionen. Kommissionens bedömning är att Malmö stad tydligare bör axla ett ledarskap för att stärka regionen, bland annat i syfte att kunna agera mer sammanhållet i olika frågor regionalt, nationellt och internationellt. Malmö stad behöver arbeta fram och kommunicera en riktningssangivelse för staden, och ytterligare synliggöra stadens roll som tillväxtmotor i storstadsregionen. Det finns stora potentialer i Öresundsregionen som fortfarande inte har realiserats. Det handlar bland annat om att främja arbetspendlingen över sundet, stärka attraktionen för investeringar och etableringar, men också om att vara förberedd på den förändring som sker i samband med att Febmarn Bält-förbindelsen öppnar år 2029 och som bland annat kommer att påverka transportflöden till och från kontinenten.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser ett värde i att arbeta mot långsiktiga mål och gemensamma visioner. Nämnden konstaterar att det redan finns ett flertal olika styrdokument innehållandes både långsiktiga mål och visioner, exempelvis genom Kommunfullmäktiges mål och Agenda 2030. Nämnden bedömer därför att det inte finns ett behov av ytterligare planer enligt kommissionens förslag 47–48.

Miljönämnden är positiv till åtgärdsförslaget att ta fram en gemensam framtidsbild för Malmö.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig bakom förslaget och vill bidra till att arbeta fram gemensamma visioner. Översiktsplan för Malmö innehåller delvis

det som efterfrågas och kan utgöra en grund i arbetet med att ta fram en vision.

49. Utveckla samverkan över förvaltningsgränserna inom Malmö stad

Tillväxtkommissionen har i samtal med företrädare för Malmö stad uppfattat behovet av ökad samverkan internt inom kommunen. Många utmaningar beskrivs ha sin utgångspunkt i en stuprörsproblematik. Kommunfullmäktiges reglementen för nämnderna styr nämndernas, och därmed förvaltningarnas, uppdrag. Men flera stora utvecklingsfrågor som är av betydande vikt för staden hanteras inte enskilt under en nämnds ansvarsområde, utan spänner över flera nämnders och förvaltningars uppdrag. Här vill Tillväxtkommissionen uppmana till utvecklad samverkan över förvaltningsgränserna i Malmö stad. Det handlar om att aktivt driva utvecklingsfrågor av stor vikt för Malmö som helhet och att samtidigt dra nytta av de tillgångar som finns i staden och i det bredare regionala perspektivet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden betonar att det under de senaste åren har skett stora positiva förflyttningar gällande samverkan kring frågor som spänner över flera nämnders uppdrag. Nämnden ser att samverkan mellan stadens nämnder behöver fortsätta att utvecklas vidare.

Fritidsnämnden betonar vikten av åtgärdsförslaget då samverkan är en avgörande faktor för förvaltningarnas möjlighet att framgångsrikt genomföra samtliga grunduppdrag, driva utvecklingsfrågor samt för att skapa en jämlik stad.

Funktionsstödsnämnden konstaterar att det i åtgärdsförslaget framgår att många utmaningar har sin utgångspunkt i stuprörsproblematik och att flera stora utvecklingsfrågor spänner över flera nämnders och förvaltningars uppdrag. Nämnden gör därför ett medskick kring vikten av tydlighet kring genomförandet av åtgärdsförslagen, i detta inkluderat hur organiseringen av de olika uppdragen ser ut, vilka resurser som tillsätts samt hur arbetet kopplas samman med befintligt utvecklingsarbete inom närliggande områden.

Förskolenämnden ser, när det gäller de yngsta barnens uppväxtvillkor, stora behov av strukturerad samordning och samhandling inom ramen för ordinarie processer för att gemensamma analyser, förändrade arbetssätt ska bli hållbara. Koordinerade insatser mellan förskola, socialtjänst och barnhälsovård är exempel på detta. Ett gott exempel på förvaltningsövergripande samverkan finns i familjecentralerna som bedrivs mellan förskolenämnden, arbetsmarknads- och socialnämnden samt Region Skåne. Det finns mycket som talar för att koordinerade insatser mellan olika förvaltningar liksom större utvecklingsåtgärder bör göras inom ramen för de mötesplatser, arenor, som

kärnverksamheten utgör. Förskolan är ett exempel på en arena där de yngsta barnen och deras föräldrar kontinuerligt vistas och där de möter Malmö stads personal. För att förskolan ska kunna utgöra en sådan i förhållande till sitt uppdrag utvidgad arena för koordinerade insatser från flera förvaltningar krävs både förändrade organisatoriska och resursmässiga förutsättningar. Samverkan mellan förvaltningarna inom ramen för familjecentralerna skulle här kunna stå modell.

Grundskolenämnden ser positivt på en ökad tvärspektoriell samverkan mellan förvaltningarna för områden som spänner över flera nämnders uppdrag. Det finns sedan flera år tillbaka etablerad samverkan mellan förskole-, grundskole- och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnderna när det gäller elevers övergångar mellan olika skolformer. Till exempel har grundskoleförvaltningen tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen tagit fram gemensamma rutiner för samverkan och övergångar. Genom samverkan och goda rutiner kring övergångar inom och mellan skolformer tydliggörs möjligheter inom utbildningskedjan och ger elever bättre förutsättningar att nå sina mål. Ett förtroendefullt bemötande, en tydlig roll- och ansvarsfördelning och relevant pedagogisk dokumentation är avgörande för elevers möjlighet att få en bra start på sin nya utbildning i gymnasieskolan eller i anpassade gymnasieskolan.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig positiv till vidareutveckling av samverkan över förvaltningsgränserna vilket redan idag är en stor del av nämndens verksamhet. Utbildningsnämnderna och arbetsmarknads- och socialnämnden arbetar gemensamt för att öka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna i barns och ungas livsmiljöer. För att tidigare upptäcka och ge stöd till barn och unga som behöver det krävs tidiga och samordnade insatser. Utgångspunkten är att dessa insatser ges på den arena där barn och unga befinner sig, exempelvis i förskola, skola, socialtjänst, öppen verksamhet samt kultur- och fritidsverksamhet. Tidiga insatser bidrar till en gynnsam utveckling för barn och unga och till att använda samhällets resurser på bästa sätt för att undvika mer kostsamma insatser längre fram. Nämnden verkar för att fler individer med ekonomiskt bistånd ska genomgå vuxenutbildning genom ett nära samarbete med andra nämnder och med Arbetsförmedlingen inom ramen för den strategiska och den lokala överenskommelsen. I samverkan med funktionsstödsnämnden och hälsa- vård- och omsorgsnämnden, säkerställer nämnden kompetensförsörjningen inom välfärden genom att utarbeta och erbjuda utbildning för anställda inom funktionsstödsförvaltningen och hälsa- vård- och omsorgsförvaltningen. Nämnden samarbetar med andra utbildningsförvaltningar för att

vidareutveckla sömlösa övergångar mellan olika skolformer. Särskilt stöd, studie- och yrkesvägledning, antagning till anpassad gymnasieskola är exempel på fokusområden för samarbete. Nämnden fördjupar sitt samarbete med kulturnämnden i syfte att i högre grad ge elever inom gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan möjlighet att ta del av stadens kulturutbud under skoltid. Samverkan genomförs inom ramen för den så kallade kulturella allemansrätten som ska säkerställa Malmös barn och ungas rätt till kultur.

Kulturnämnden påtalar att nämnden/kulturförvaltningen de senaste åren har lagt grunden för ett bredare samarbete med andra nämnder/förvaltningar i fråga om barn och ungas uppväxtvillkor, kulturell allemansrätt och kulturdriven stadsutveckling. Nämnden instämmer i kommissionens förslag att nämnder och förvaltningar behöver arbeta närmare varandra i de breda utvecklingsfrågorna och att samverkan över förvaltningsgränser stärks.

Service­nämnden instämmer i att det finns ett behov av ökad samverkan mellan förvaltningarna i Malmö stad. Nämndens olika verksamheter har som genomförare åt övriga nämnder stor vana av samverkan inom kommunen och delar gärna med sig av erfarenheter av och tankar kring hur olika partnerskap, överenskommelser och arbetssätt kan motverka stuprörsproblematik. Under 2023 har en ny samverkansmodell framgångsrikt prövats av servicenämndens verksamhet. IT och digitaliserings utvecklingsplan har tagits fram i samverkan med samtliga förvaltningar i en förankringsprocess på olika nivåer och parallellt med budgetprocessen för att säkra att ambitioner och resurser följs åt. Efter ett beredande beslut i servicenämnden antogs utvecklingsplanen av kommunstyrelsen. Ett annat exempel på hur servicenämnden främjar samverkan är genom demodagarna, ett forum som IT och digitalisering står värd för där förvaltningarna visar upp sina utvecklingsprojekt/digitaliseringsprojekt för att inspirera och lära av varandra. Nämnden instämmer i att det är av stor vikt att driva utvecklingsfrågor för Malmö som helhet och anser att det är viktigt att säkerställa inlyssnandet inte bara utifrån de olika förvaltningarnas perspektiv, utan att säkerställa att även stadsövergripande verksamheter som sitter på övergripande perspektiv och insikter lyssnas in. Idag sker mycket inlyssnande via traditionellt formerade kluster i Malmö stad. Nämnden vill lyfta möjligheten att ha ett mer tematiskt inlyssnande där staden identifierar olika relevanta teman och att inlyssnandet sker utifrån vilka som behöver lyssnas in, detta för att bidra till tillsammanskapet och säkerställa alla perspektiv. Via tematiska dialogforum anser servicenämnden att staden kan uppnå en annan helhetssyn.

Stadsbyggnadsnämnden noterar att samverkan över förvaltningsgränserna sker i stor utsträckning redan idag, men kan stärkas och utvecklas ytterligare genom att nämnderna samverkar i olika frågor.

Minc anser att förslaget om utökad samverkan över förvaltningsgränserna är positivt och vill förtydliga att det är viktigt att bolagen också inkluderas.

50. Följa upp och utvärdera kommunala insatser

Åtgärder inom det arbetsmarknads- respektive utbildningspolitiska området medför stora kostnader för kommunen. Som nämnts tidigare kan samtidigt goda resultat inom nämnda områden innebära stora ekonomiska besparingar inom andra områden och hos andra organisationer. Likaså kan de innebära betydande och långsiktiga nyttor på ett mänskligt plan. Malmö stad genomför få utvärderingar och uppföljningar på längre sikt av åtgärder inom det arbetsmarknads- och utbildningspolitiska området. Kännedomen om hur det går för deltagare i insatserna är begränsad. Det innebär att kunskapen om insatsernas effektivitet och resultat över tid i stor utsträckning saknas.⁴⁰ För att kunna utvärdera olika insatser krävs dels att kommunen systematiskt dokumenterar sina insatser, dels att det finns resurser och institutionella förutsättningar att genomföra utvärderingar och uppföljningar. Ett mer aktivt arbete med långsiktig uppföljning och effektutvärdering av kommunala åtgärder skulle ge ökad kunskap och bättre beslutsunderlag inom området.

- *Stärk utvärderingskompetensen centralt i Malmö stad*

Malmö stad bör stärka utvärderingskompetensen centralt i organisationen, vilket skulle möjliggöra ett mer aktivt arbete med långsiktig uppföljning och effektutvärdering av kommunala åtgärder.

- *Utvärdera det Malmö stad själv vill utvärdera, ställ egna frågor och relatera utvärderingen till bredare och redan pågående kvalitets- och utvecklingsprocesser i kommunen*

Vid tillfälliga satsningar och arbete i temporära organisationer behöver Malmö stad fundera på vilka effekter och resultat som är viktiga att ha kunskap om, samt hur dessa relaterar till och samspelar med kommunens redan pågående arbete inom närliggande områden. Samtidigt leder inte utvärderingar per definition till lärande. Lärande handlar också om långsiktigt kapacitetsbyggande. En aspekt av detta är att skapa institutionella förutsättningar för att kunna arbeta med temporära organisationer, inklusive kunskap om när de är nödvändiga och vilken funktion de ska fylla.

- *Samla data centralt inom Malmö stad*

⁴⁰ Engdahl, Forslund och Vikman (2022) samt uppgifter från Malmö stad

Malmö stad bör undersöka möjligheten att skapa en sammanhållen struktur för registerdata, d.v.s. att registerdata som hålls centralt kan kombineras med verksamhetsdata. Idag begränsas möjligheterna till utvärdering bland annat av att data från verksamhetsområdena inte kan samköras med andra centralt hållna register, vilket i vissa fall beror på sekretesslagstiftningen. Det är också väsentligt att arbeta med könsuppdelad statistik, för att kunna synliggöra skillnader i utfall i aktuella fall.

- *Möjliggör externa utvärderingar av kommunala insatser*

Kunskaperna om kommunala utbildningspolitiska insatser och kommunala insatser för arbetslösa, samt effekterna av dessa, är generellt sett begränsade.⁴¹ En anledning till detta är att det länge har saknats data för att beskriva kommunala insatser. Uppgifter som skulle kunna användas för att utvärdera olika insatser finns ofta hos kommunerna, men kommunerna har ingen skyldighet att tillgängliggöra dem för forskning⁴². Många av kommunernas insatser inom det arbetsmarknadspolitiska området bedrivs dessutom som projekt, som sällan utformas för att omfatta en utvärdering av insatsernas effekter på lång sikt. Det finns därför endast ett fåtal studier av effekterna av kommunala insatser.⁴³

För den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden bör Malmö stad utveckla arbetet med att systematiskt dokumentera och tillgängliggöra information om sina arbetsmarknads- och utbildningspolitiska insatser. Därtill bör kommunen öppna upp för externa utvärderingar av kommunala insatser och i de fall det är möjligt, tillgängliggöra uppgifter för forskning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslaget. Att staden stärker sin utvärderingskompetens och även tar hjälp av externa utredare och forskare bidrar till att utveckla stadens och nämndens erbjudande till Malmöborna. Samtidigt är det viktigt att bevaka att verksamheten inte belastas för mycket administrativt så att det går ut över kärnuppdraget.

Fritidsnämnden är positiv till åtgärdsförslaget och ser även hur förslaget sammanfaller med pågående förvaltningsövergripande utvecklingsprocesser, exempelvis arbetet med lokal statistik. Vidare ser nämnden ett behov av forum för att sprida, dela och diskutera olika utvärderingar och kunskapsunderlag i förvaltningsövergripande forum. Detta skulle kunna möjliggöra ett sätt (av många) att arbeta med ett gemensamt lärande och ansvarstagande för utvecklingsformer för att arbeta utifrån ett hela-staden perspektiv. Ett exempel på hur staden kan arbeta med kunskapsdelning är nämndens arbete med

⁴¹ Engdahl, Forslund och Vikman (2022)

⁴² Kommuner har i vissa fall inte heller möjlighet att tillgängliggöra data bland annat på grund av sekretesslagstiftningen.

⁴³ Engdahl, Forslund och Vikman (2022).

kunskapsseminarium som är en del av nämndens strategiska omvärldsarbete för att skapa ett forum för kritiska diskussioner och utveckling.

Förskolenämnden konstaterar att kommissionen föreslår förstärkt utvärdering av stadens utvecklingsinsatser. Det är nämndens erfarenhet att det genom åren i Malmö stad har genomförts många tidsbegränsade projekt vars effekter inte alltid har utvärderats. Nämnden instämmer i behovet av att utvärdera effekter och ändamålsenlighet av sådana kommunövergripande insatser. Det är också viktigt att nya utvecklingsinsatser och projekt nogt övervägs innan de sätts. Förskolenämnden instämmer i kommissionens slutsats att kommunala insatser ofta behöver prövas i en försöksverksamhet innan de ”skalas upp”. Kommissionen föreslår att utvärderingen av utvecklingsinsatser bör förläggas centralt i Malmö. Nämnden kan se vissa fördelar med detta så länge det handlar om kommunövergripande utvecklingsinsatser. Nämnden påtalar samtidigt att utvärderingskompetensen på förskoleförvaltningen, liksom i många andra förvaltningar, är väl tillgodosedd. Uppföljningar och utvärderingar som berör förskolan tillgodoses inom ramen för förskolans systematiska kvalitetsarbete och har en mycket framskjuten plats i förskoleförvaltningens och förskolornas arbete. Däremot hade de resultat av måluppfyllelse och utvecklingsinsatser som framkommer i det systematiska kvalitetsarbetet eventuellt behövt kommuniceras bättre till den kommuncentrala nivån.

Grundskolenämnden instämmer i vikten av att Malmö stad drar lärdomar av utvecklingsarbetet i staden och att det finns en systematik i att utvärdera satsningar som genomförs. Nämnden ser positivt på att kommunen har ett aktivt arbete med att följa upp och utvärdera kommunala åtgärder. Nämnden ställer sig positivt på förslaget om stärkt utvärderingskompetens centralt i organisationen. En sådan kompetens bör omfatta både en god beställarkompetens av utvärderingar samt faktiskt kompetens att genomföra utvärderingar i enlighet med erkänd standard. Det är dock viktigt att sådana utvärderingar inte överlappar eller inverkar på det systematiska kvalitetsarbete som nämnden och förvaltningen bedriver där olika typer av utredningar och utvärderingar är en viktig del.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden instämmer i vikten av att Malmö stad drar lärdomar av utvecklingsarbetet i staden och att det finns en systematik i att utvärdera satsningar som genomförs. Förvaltningen ser positivt på att kommunen har ett aktivt arbete med att följa upp och utvärdera kommunala åtgärder. Vidare ställer sig nämnden positivt på förslaget om stärkt utvärderingskompetens centralt i organisationen. En sådan kompetens bör

omfatta både en god beställarkompetens av utvärderingar samt faktiskt kompetens att genomföra utvärderingar i enlighet med erkänd standard. Det är dock viktigt att sådana utvärderingar inte överlappar eller inverkar på det systematiska kvalitetsarbete samt delårsrapporten och årsanalysen som nämnden och förvaltningen bedriver där olika typer av utredningar och utvärderingar är en viktig del.

Miljönämnden lyfter åtgärdsförslaget att *Följa upp och utvärdera kommunala insatser* som ett bra förslag.

Servicekommittén anser att stärkt utvärderingskompetens centralt bör initieras genom budgetprocessen för att undvika övervältringseffekter. Kommittén anser vidare att en stärkt utvärderingskompetens centralt kan ge positiva effekter för nämnderna i form av möjligheten att sprida användningen av gemensamma strukturer, definitioner och metoder för staden, även i de fall en förvaltning ska genomföra en egen utvärdering. Mer central utvärdering leder även till att resultaten oftare visar de långsiktiga effekterna på helheten för staden och Malmöborna, i stället för att visa effekten för den enskilda nämndens verksamhet. Idag har nämnden genom sin roll som genomförare åt och samarbetspartner till övriga nämnder ofta en roll som liknar en central utvärderare, och nämndens erfarenhet är att förbättringar inom servicekommitténs ansvarsområde – att erbjuda effektiva lösningar och metoder för att fortsätta vara relevant samarbetspartner till stadens övriga nämnder – ofta leder till att förbättringar även kan uppstå inom andra nämnders ansvarsområden. Utifrån nämndens uppdrag att via Kontaktcenter ge utökad service till näringslivet, vill nämnden lyfta vikten av att stärka långsiktig uppföljning och effektutvärdering av Företagslotsens rådgivning till potentiella entreprenörer som står långt från arbetsmarknaden i syfte att se hur insatserna leder till egen försörjning. Kommittén ställer sig positiv till att undersöka möjligheten att skapa en sammanhållen struktur för registerdata. Kommittén ser möjligheter med att kunna samköra data från hela staden för att få till bättre underlag för utvärdering, men även för bredare och fördjupade analyser vilka kan användas av nämndens verksamheter och ge verksamheternas arbetsmarknadsarbetsåtgärder bättre effekt. Kommittén kan bidra till utvärderingar och analyser genom att tillgängliggöra data.

Stadsbyggnadskommittén noterar att uppföljning och utvärdering sker i många frågor redan idag. Kommittén menar att uppföljningar och utvärderingar tydligare ska vägas in vid fortsatt arbete eller initiering av nya projekt för att få till ett organisatoriskt lärande. Det är viktigt att säkerställa att kunskapen som genereras används i organisationen. Samtidigt ska de system som finns för

uppföljning användas och utvecklas för att uppföljningar ska gå smidigt och inte skapa allt för mycket merjobb.

Tekniska nämnden ställer sig bakom behovet av ökad långsiktighet i beslutsfattandet och behovet av organisatoriskt lärande, och menar att långsiktiga beslut bör kopplas till Agenda 2030 och vara baserade på analys och fakta, där utvärderingar av tidigare beslut spelar en viktig roll.

51. Öka omfattningen av funktionsupphandling inom Malmö stad, för att främja innovation och hållbarhet

Malmö stads inköpsstrategi är formulerad i åtta inriktningsmål. Innovativ och hållbar är två av målen. De definieras på följande sätt: Innovativ: Inköpsverksamheten ska formas så att det ges utrymme för innovativa inköpslösningar. Behovet ska, om möjligt, formuleras utifrån vilken funktion som efterfrågas och vilket mål som ska uppnås. Hållbar: Samtliga inköp ska ske med ett medvetet ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande och hänsyn ska tas till samtliga relevanta och rimliga hållbarhetsdimensioner. Malmö stad har genom sin inköpsstrategi redan öppnat upp för möjligheterna till innovations- och funktionsupphandlingar. Tillväxtkommisionen ser möjligheten för Malmö stad att ytterligare främja innovativa och hållbara lösningar genom att öka omfattningen av denna verksamhet. Det är samtidigt viktigt att kommunen för kontinuerlig dialog med marknadens aktörer för att kunna utforma så ändamålsenliga och effektiva upphandlingar som möjligt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden påtalar att det redan pågår ett sådant arbete inom Malmö stad. En utmaning är att mycket av det som nämnden upphandlar är lagstyrt och tillståndspliktigt. Nämnden ser dock att det finns möjligheter att utveckla nämndens arbete inom området. Eftersom funktionsupphandlingar har långa ledtider och kräver resurser är det ett utvecklingsområde för nämnden att formulera behov av varor och tjänster i ett tidigt skede i olika utvecklingsprocesser.

Miljönämnden är positiv till åtgärdsförslaget då detta är ett område där kommunen har mycket utrymme att påverka. Nämnden anser att kommunen i högre grad bör nyttja innovationsupphandlingar som ett verktyg för att dels ta ansvar för att arbete som utförs för kommunens räkning är miljömässigt hållbart, dels motivera företag att växla upp arbetet med både ekologisk och social hållbarhet.

Servicenämnden ser positivt på förslagen och anser att det är av stor vikt att staden utformar ändamålsenliga och effektiva upphandlingar. Nämnden påtalar att för att uppnå mer av upphandlingars potential att göra skillnad både för ekonomi, innovationer och hållbarhet är det av stor vikt att det också uppnås en utvecklad samverkan över förvaltningsgränserna, vilket också

Tillväxtkommissionen uppmanar till. Som nämnden påtalar i det sammanhanget krävs även att det sker ett tematiskt inlyssnande för att säkerställa stadens behov och inte endast förvaltningsspecifika behov. Nedan redogörs för ett antal exempel på hur funktionsupphandling används inom Serviceförvaltningen. Nämnden anser att liknande krav bör ingå i fler av stadens upphandlingar.

- Stadsfastigheter inom servicenämnden kommer under mandatperioden kravställa så att sysselsättningskapande åtgärder ska finnas med i alla större entreprenadupphandlingar. Kravet är utformat som ett dialogkrav och genomförandet sker i nära kontakt med arbetsmarknads- och socialförvaltningen för god matchning mellan kandidater och entreprenörer. Genom att ställa krav i avtal med entreprenörer kan nämnden säkerställa att näringslivet bidrar till att minska arbetslösheten. Platserna kommer att erbjudas till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Så här långt har planen följts och dialogkrav funnits med i alla större entreprenadupphandlingar och alla ramavtal, och möjligheten att införa liknande krav i upphandling av hyresvårdsavtal ses över, men det återstår att se hur själva implementeringen av kravställan går då detta är i sin uppstartsfas.
- Kommunteknik inom servicenämnden har flera goda erfarenheter och exempel på innovations- eller funktionsupphandlingar. Även upphandling av till synes enkla funktioner så som hållbara planteringskrukor, app för arbetsmiljökontroll och nya varianter av bevaknings- eller renhållningsfordon kan ge relativt stora besparingar och positiva effekter på miljö och/eller arbetsmiljö. Att en verksamhet börjar genomföra funktionsupphandlingar, inledningsvis med stöd av t.ex. innovationsfrämjande myndigheter, är något som i sig ger erfarenheter som underlättar fler framtida funktionsupphandlingar vilket ger positiva effekter för staden.

52. Utred möjligheten att teckna sociala överenskommelser mellan Malmö stad och näringslivsaktörer i Malmö

Malmö stad arbetar med sociala villkor vid försäljning och upplåtelse av mark.⁴⁴ Kommunen tecknar också så kallade klimatkontrakt med näringslivet och andra aktörer.⁴⁵ Under

⁴⁴ I Malmö stads markanvisningspolicy beskrivs bland annat att Malmö stad prioriterar byggherrar som arbetar med sociala åtaganden genom hela byggprocessen. Det kan bland annat handla om sysselsättnings- eller trygghetsskapande åtgärder. [Malmö stad markanvisningspolicy \(malmo.se\)](https://www.malmo.se/om-malmo-stad/markanvisningspolicy)

⁴⁵ Klimatkontrakten som tecknas med näringslivet omfattar bland annat att ta fram gemensamma färdplaner för hur Malmös klimatpåverkan kan minska inom prioriterade

Tillväxtkommissionens arbete har frågan om möjligheten att teckna sociala överenskommelser med befintligt näringsliv i staden lyfts, i syfte att ta gemensamt ansvar för en socialt hållbar utveckling på lokal nivå. Det kan exempelvis vara överenskommelser om gemensamma åtaganden för individer som står långt från arbetsmarknaden eller trygghetsskapande insatser. Tillväxtkommissionen föreslår att Malmö stad utreder möjligheten att teckna någon form av sociala överenskommelser mellan Malmö stad och näringslivsaktörer i Malmö.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ställer sig positiv till förslaget om att utreda möjligheten till att teckna sociala överenskommelser mellan Malmö stad och näringslivsaktörer i Malmö, till exempel om gemensamma åtaganden för individer som står långt från arbetsmarknaden eller trygghetsskapande insatser. Sociala överenskommelser är en ny form av samverkan och förutsättningarna behöver utredas och förtydligas.

Fritidsnämnden ser positivt på att en denna utredning genomförs men vill att utredningen även inkluderar möjligheten att sociala överenskommelser även ska kunna omfatta civilsamhället.

Kulturnämnden finner förslaget särskilt intressant. Förebild finns inom de så kallade klimatkontrakt. Nämnden önskar också spela in möjligheten att utreda hur motsvarande ”kulturkontrakt” mellan olika delar av staden eller mellan Malmö stad och andra aktörer skulle kunna se ut.

Servicenämnden ser positivt på åtgärdsförslaget. Inom ramen för sina arbetsmarknadsåtgärder och upphandlingar har nämnden visat att social och ekologisk hållbarhet kan främjas genom samverkan mellan företag och kommun. Malmö Återbyggdepå är en arbetsmarknadsåtgärd som rustar arbetslösa att bli självförsörjande samtidigt som verksamheten bidrar till att begagnat byggmaterial återanvänds. Stadsfastigheter inom servicenämnden upphandlar ramavtal för entreprenadservice som innehåller krav som ska möjliggöra ett främjande av återbruk av olika byggprodukter. Stadsfastigheter har även i sin upphandling av driftavtal och marskötselavtal kravställningar på entreprenörerna att de tillsammans med stadsfastigheter under avtalstiden vidareutvecklar stadsfastigheters cirkulära arbete genom bland annat utökat fokus på reparationer och komponentbyten, interna lager för återbrukade produkter och utvecklad samverkan med Malmö Återbyggdepå

Stadsbyggnadsnämnden konstaterar att det tas upp sociala överenskommelser med befintligt näringsliv, till exempel kring insatser för

individer långt från arbetsmarknaden. Det finns en erfarenhet att komma överens med externa aktörer kring exempelvis trygghet och klimatomställning. Staden tecknar överenskommelser om sociala insatser med byggaktörer vid markanvisningar. Nämnden menar att begreppet sociala överenskommelser behöver definieras och syftet preciseras innan frågan utreds närmare.

Tekniska nämnden anser att sociala överenskommelser med befintligt näringsliv kan vara ett förslag att gå vidare med.

53. Stärk ramvillkoren för civilsambällesaktörer i Malmö

Tillväxtkommissionen vill påtala behovet av att stärka villkoren för civilsambällesaktörer i Malmö. Kommissionen ser behovet av att arbeta på nya sätt för att dra nytta av civilsambället ytterligare i samhällsbyggandet. Wallman Lundåsen påpekar att för att civilsambällesaktörer långsiktigt ska kunna bedriva sina verksamheter krävs stabila, lättöverskådliga och tydliga villkor.⁴⁶ Det omfattar också tydliga villkor för att söka och redovisa olika former av bidrag. I dagsläget kan civilsambällesaktörer ansöka om medel hos Malmö stad. Men Tillväxtkommissionens rådsrepresentanter har påpekat att vissa utlysningar skapar konkurrens inom civilsambället. Utlysningarna bör i stället främja samverkan mellan olika aktörer. Genom att beakta civilsambällesaktörers möjlighet att på ett varaktigt sätt bedriva sina verksamheter skulle de resurser som finns i civilsambället kunna användas mer optimalt. Tillväxtkommissionen förordar att Malmö stad utreder möjligheten till en central stödfunktion inom kommunen, ett civilsambälleskontor, med fokus på kontakter med civilsambället. Det kan handla om att föra kontinuerlig dialog samt understödja nätverk och långsiktig samverkan mellan civilsambället och offentlig sektor.

Arbetsmarknads- och socialnämnden påtalar att nämnden har stabila och tydliga villkor som möjliggör såväl långsiktighet som likvärdighet och transparens i arbetet med bidrag och formell samverkan med civilsambället. Nämndens samarbete med civilsambället regleras i arbetsmarknads- och socialnämndens riktlinjer för stöd och bidrag till idéburen sektor. Gällande förslaget att utlysningar bör främja samverkan snarare än konkurrens inom civilsambället menar nämnden att frågan är komplicerad. Både konkurrens och främjande av samverkan kan vara bra vid olika tillfällen och utifrån olika behov. Här är det viktigt att framhålla att det är skapande av mervärden för Malmöborna som ska vara styrande i all samverkan och att en mångfald bland de idéburna organisationer som staden samarbetar med är viktig för att kunna möta olika behov hos Malmöbor. Från och med den 1 januari 2023 finns det en särskild möjlighet att reservera deltagandet i upphandling för idéburna organisationer. För att ytterligare utveckla idéburna aktörers roll som utförare

⁴⁶ Engagemang i civilsambället i Malmö: Betydelsen av kontakter mellan grupper för tillit, Wallman Lundåsen (2022)

av kommunala välfärdstjänster undersöker arbetsmarknads- och socialnämnden denna möjlighet. Nämnden menar att utredningen av en central stödfunktion bör syfta till att bidra till helhetssyn och samordning i stadens arbete med stöd och bidrag till civilsamhället. Nämnden bedömer att det finns behov av att fortsätta stärka detta arbete, bland annat genom att den centrala samordningen förtydligas och att bidragsansökningar som rör flera nämnders ansvarsområden hanteras på ett mer likvärdigt och tydligt sätt. Nämnden vill också betona att en centraliserad dialog med civilsamhällesaktörer riskerar att minska delaktigheten hos nämnderna som möter berörda målgrupper och som har den största kunskapen om olika samverkansbehov.

Fritidsnämnden är positiv till att stärka civilsamhällets möjligheter att bedriva verksamhet samt att möjliggöra för ökad samverkan med och mellan civilsamhället. Nämnden framför att utvecklingsarbete bör inkluderas i redan befintliga strukturer och samverkansformer för att stärka samt utveckla dem, däremot ser nämnden inte ett behov att ett nytt center för civilsamhället. Idag finns Föreningscenter Nobel 21 som är en mötesplats för Malmös föreningsliv som utvecklats av Malmö Ideella tillsammans med Malmö stad. Mötesplatsen fungerar som en plattform för samverkan och nätverkande där även konferenser och föreläsningar arrangeras. Vidare vill nämnden belysa Malmöandans arbete för ett mer jämlikt och inkluderande Malmö där tydliga samverkansformer idag redan finns. Därtill finns idag ett nätverk för bidragsgivande förvaltningar. Detta nätverk bör inkludera tillväxtkommissionen åtgärdsförslag, framför allt är förslaget angående behovet av tydliga villkor och riktlinjer för att söka bidrag aktuellt för nätverket.

Funktionsstödsnämnden ser att en central stödfunktion så som föreslås i åtgärdsförslaget hade gynnat dialog, stöd och helhetssyn kring den långsiktiga samverkan mellan civilsamhället och offentlig sektor. Med fördel kan detta arbete kopplas till Malmöandan och den struktur som togs fram för att främja kontinuerlig dialog mellan civilsamhälle och kommunen och bidra till hållbarhet och långsiktighet i stödet till idéburna organisationer. Nämnden anser att det är viktigt att stödfunktioner även fortsatt finns inom fackförvaltningarna med uppdrag att samordna och stötta den brukarnära dialogen och främja den samverkan som sker mellan verksamheterna och civilsamhället. Nämnden fördelar varje år ekonomiskt stöd till lokala organisationer med verksamhet inom funktionsstöds- och äldreområdet. Nämnden instämmer även i utredningens resonemang om vikten av tydliga utlysningar och villkor för organisationerna oavsett vilken nämnd som ansvarar för stödet.

Förskolenämnden kan enbart instämma med kommissionen om vikten av samverkan med civilsamhället och att kontakter inom civilsamhället har potential att bidra till högre tillit i lokalsamhället. Stabila, tydliga och lättöverskådliga villkor över vilka medel som går att ansöka om för civilsamhället inom Malmö stad är en viktig förutsättning för långsiktighet i samarbetet med civilsamhället. Förslaget om att utreda ett civilsamhälleskontor väcker dock flera frågor. I detta sammanhang bör resultaten från liknande insatser vägas in (se till exempel överenskommelsen mellan idéburen sektor och Malmö stad, den så kallade "Malmöandan").

Service-nämnden tillstyrker förslaget att utreda möjligheterna till ett civilsamhälleskontor. Nämnden anser att Kontaktcenter har en viktig roll i stärkandet av ramvillkoren för civilsamhället, och bör vara delaktigt i den föreslagna utredningen av möjligheten till att inrätta ett civilsamhälleskontor. Kontaktcenters Företagslots arbets sätt kan användas även för att stödja föreningar och andra aktörer i civilsamhället. Nämnden ser att den föreslagna utredningen behöver lyssna in vilket behov civilsamhället har av Kontaktcenters service och samverkan.

MKB instämmer i Tillväxtkommissionens slutsatser kring den betydelse som civilsamhället och föreningsliv har för Malmös utveckling. Samverkan med civilsamhällesaktörer är en viktig del i bolagets dagliga arbete och utgör en hörnsten i de områdesstrategier som vägleder bolagets arbete. Förslaget om att tydliggöra och stärka ramvillkoren för civilsamhällesaktörer och främja samverkan mellan dessa aktörer är därför något som bolaget välkomnar.

54. Inför en prioritering i uthyrning av hyresrätter i socio-ekonomiskt svaga områden

Tillväxtkommissionens rekommenderar Malmö stad att genom en styrd uthyrningsprocess, i något eller några av MKB:s bostadsbestånd i socio-ekonomiskt svaga områden i staden, införa prioritering av inflyttande hushåll som har egen försörjning och arbeta med detta under en längre period. Vid en lägenhetsuccession, dvs när en lägenhet sägs upp för avflyttning, och lägenheten publiceras på Boplats Syd så ges sökande med egen försörjning förtur att söka lägenheten. Om lägenheten inte hyrs ut till hushåll med inkomst går den vidare i kön och kan förmedlas till ett hushåll med försörjningsstöd, etableringsersättning. Tanken är att man på så sätt kan arbeta från två håll för att öka sysselsättningsgraden: dels genom att få fler boende i utanförskapsområden in på arbetsmarknaden (bland annat genom de arbetsmarknads- och utbildningsinsatser som föreslås i denna slutrapport), dels genom att prioritera inflyttande hushåll med egen försörjning. Samtidigt stänger man heller inte dörren för eller förbjuder hushåll med försörjningsstöd att söka en viss lägenhet.

Arbetsmarknads- och socialnämnden anser att det är viktigt att arbeta med olika åtgärder för att bryta segregation och ser att förslaget intentioner är goda. Samtidigt ser nämnden att förslaget riskerar att minska tillgången av bostäder för de mest utsatta Malmöborna. Särskilt som förslaget i sin nuvarande form inte innehåller en kompenserande kvotering av hyresrätter i andra områden för hushåll som saknar egen försörjning. Nämnden ser en uppenbar risk för att hushåll som uppstår ekonomiskt bistånd får det svårare att hitta bostäder i allmänhet men också svårare att hitta relativt billigare bostäder som hushållen har råd att bo i. Det kan innebära ökade behov ekonomiskt bistånd och utgöra ett hinder i arbetet för att hushåll ska bli självförsörjande.

Stadsbyggnadsnämnden påpekar att de flesta hushåll som är beroende av försörjningsstöd är detta under en begränsad tid. Nämnden understryker att en god bostad är en grund för att kunna få ett jobb. Nämnden menar att kommissionens diskussion om boendesegregation fokuserar snarare på en kategorisering av hushåll och geografisk placering av människor, än hur staden kan stödja kommuninvånarna och utveckla områden i staden. Nämnden avvisar förslaget och lyfter OECDs ramverk för inkluderande tillväxt som också citeras i rapporten: *...investera i människor och platser som hamnat på efterkälken och arbeta för lika möjligheter.*

Tekniska nämnden menar att segregationsproblematiken ska angripas genom att stärka individer och stadsdelar, inte genom att exkludera utsatta människor från vissa delar av staden.

Boplats Syd konstaterar att det förslag som tydligast rör bolagets arbetsområde handlar om hur man genom de verktyg som finns inom kommunen ska kunna få fler personer med egen försörjning att bosätta sig i socioekonomiska områden med låg sysselsättningsgrad. Bolaget förstår syftet med förslaget men behöver förtydliga att så som bolagets uppdrag är beskrivet idag kan det inte arbeta med ett förturssystem då man ska förmedla i en rak och transparent kö. Bolaget föreslår därför att förslaget ändras till att hyresvärden lägger in ett krav på egen försörjning för ett bestämt antal lägenheter så att dessa endast kan sökas av personer med egen försörjning. Resultatet blir i stort sett det samma men inom de ramar som bolaget arbetar idag. I samband med detta förslag saknar bolaget dock ett mer utförligt resonemang kring hur man hanterar de personer som inte kan söka dessa lägenheter, det vill säga de som inte har egen försörjning. Bolaget vet idag att det finns många personer som har svårt att hitta lägenheter för vilka de uppnår

hyresvärdens krav, där hyresnivån inte är för hög och där det inte krävs en alltför lång kötid.

- Boplats Syds utmaningar

Boplats Syd arbetar kontinuerligt med att öka hyresvärdars förståelse för effekten av att ställa rimliga krav, till exempel godkänna fler typer av inkomster. Detta ökar antalet bostadssökande som kan efterfråga deras lägenheter, vilket är positivt för både hyresvärd och samhället i stort. Detta utifrån vårt uppdrag att främja bostadsförsörjningen och arbeta för att underlätta inträdet på bostadsmarknaden för dem som står längst ifrån bostadsmarknaden. Malmö har inte en generell bostadsbrist utan framför allt en brist på lägenheter som en lägre socioekonomisk grupp inte kan efterfråga. Rapporten berör inte dessa frågor i den utsträckningen den skulle kunna.

- Boplats Syds förslag

Rapporten diskuterar de villkor Malmö stad ställer vid försäljning av mark som ett område där staden kan ha en påverkan på bostadsmarknaden. Boplats Syd håller med om denna analys och ser dessutom fler möjligheter att genom villkor på byggherrarna eller den framtida fastighetsägaren öka integrationen i specifikt segregerade områden.

Idag ställs krav på att en viss del av lägenheterna ska förmedlas genom en transparent process. Boplats Syd föreslår att man här förtydligar att detta ska vara en rak, transparent kö.

- Det kan ställas krav på att en viss del av lägenheter ska gå till någon med försörjningsstöd. Boplats Syd upplever att detta inte följs upp tillräckligt. Nyproduktionsprojekt publiceras till exempel ofta väldigt nära inflyttningsdatum. Detta utestänger i princip personer med försörjningsstöd från att söka dessa lägenheter då man tillåts att ha dubbla hyror om man får försörjningsstöd.
- Utöver dessa krav, så ställs inga andra krav för att bygga hyresrätter på kommunal mark och Boplats Syd vet att det finns flera hyresvärdar som inte godkänner varken bostadsbidrag, barnbidrag eller försörjningsstöd som inkomster. Här kan staden ställa tydligare krav för att säkerställa att fler inkomsttyper godkänns.
- Ett ytterligare medskick är att man ser över möjligheten att sänka priset för att köpa mark i vissa områden i staden och i gengäld kräver en lägre hyra, utan att det påverkar byggherrarnas marginaler. Detta bör leda till

att fler nyproducerade lägenheter kan efterfrågas av en större del bostadssökande och på det sättet ökar rörligheten bland de lägenheterna med en lägre hyresnivå. Förslagsvis skulle det kunna finansieras genom att man höjer priset i andra delar av staden där det är en större efterfrågan.

MKB påtalar att bolagets huvudsakliga synpunkter på slutrapporten gäller detta åtgärdsförslag då det direkt berör bolagets verksamhet och uppdrag. Bolaget stödjer den grundläggande tanken att inkomstkrav kan användas för att påverka förvärvsfrekvens och försörjningsgrad i ett specifikt bostadsområde och bolaget har utrett frågan. De så kallade grannskapseffekter som beskrivs i slutrapporten är något bolaget väl känner till och dagligen ser i bolagets bostadsområden. Frågan om inkomstkrav diskuteras sedan lång tid brett inom allmännyttan och flera allmännyttiga bostadsbolag runt om i Sverige har idag krav på förvärvsinkomst för hela eller delar av beståndet. Bolaget överväger för närvarande att testa införandet av krav på inkomst från arbete, heltidsstudier eller pension i uthyrningen av 80 procent av bostäderna i Herrgården och Örtagård. Detta kommer att kombineras med fortsatta insatser för att öka sysselsättningsgraden och för att stärka barn och ungas möjligheter att klara skolan, liksom med fortsatt fysisk upprustning av bolagets fastighetsbestånd i området. Bolaget är övertygat om att bolaget genom att på detta sätt arbeta från flera håll för att öka sysselsättningsgraden, kan bidra till viss förändring. För att få hävstång och bidra till en långsiktig positiv utveckling av Malmö menar bolaget dock att en bredare ansats där Malmös fastighetsägare agerar och tar ett gemensamt ansvar är av största vikt för att öka den socioekonomiska blandningen. Bolaget föreslår därför att Tillväxtkommissionens förslag kompletteras med nedanstående punkter:

- Fler hyresvärdar utöver MKB behöver öppna upp hela eller delar av sitt bestånd för hyresgäster med alla slags inkomster, även ekonomiskt bistånd.
- Fler hyresvärdar behöver ha rimliga inkomstkrav i förhållande till hyran.

MKB vill vidare avråda från det system med förtur för personer med egen försörjning som slutrapporten föreslår. För MKB är det viktigt att slå vakt om principen att förmedling av bostäder via Boplats Syd sker i en rak och transparent kö, med så få undantag som möjligt.